tevhid

Muharrem 1445

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | AĞUSTOS '23 | YIL: 12 | SAYI: 127 | FİYATI: 35₺ | ISSN: 2148-4635

Halis Bayancuk Hoca'mızla Tahliye Sonrası

İLK SÖYLEŞİ

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Rabbimizin uzun zamandır semaya ellerimizi açarak beklediğimiz müjdeye kavuşturmasının süruruyla 127. sayımızı sizlere takdim ediyoruz.

Bu sayımızda Halis Bayancuk Hoca'mızın, cezaevi imtihanından sonraki ilk söyleşisi yer alıyor. Hocamız, bu imtihanın davete etkisi, Türkiye'deki cezaevlerinin siyasi hedefleri, sürecin hikmetleri ve daha pek çok konuda değerlendirmelerde bulunuyor, merak edilen soruları cevaplıyor.

Enes Yelgün, İslam tarihinde acı bir tecrübe olan İfk Hadise'sini naklederken aynı zamanda bu hadiseden çıkarılması gereken dersleri sıralıyor.

Talha Akman, Mâide Suresi'nin 101. ayetini İslam dininin, Müslimleri ve toplumları sistemli bir şekilde eğitmesi ve geliştirmeyi hedeflemesi bağlamında tefsir ediyor.

Enes Doğan, Sünnet özelindeki yazı dizisinde sahabileri Allah Resûlü'nün (sav) hadislerini rivayet etme özellikleri bakımından inceliyor.

Emre Acar, Rabbimizin en büyük nimetlerinden olan vakit sermayesi ve gençliğin kıymetini bilmek hususunda bizlere nasihat ediyor.

Ömer Akduman, İslam şeriatında zinanın yeri ve iffetin önemini konu ediniyor.

Salim Kandemir, Cerîr ibni Abdullah'ın (ra) hayatını aktardığı yazısını onun, Allah Resûlü'nün (sav) sünnetine ve ona verdiği söze gösterdiği ihtimamı zikrederek tamamlıyor.

Kerem Çağlar, günümüzde en çok tarıtışılan kavramlardan biri olan aile mefhumuna İslam nazarıyla baktığı yazısında bu alanda yeni bir yazı dizisine başlıyor.

Zeynep Bayancuk, korku ve dehşet hâli ile idraklerimizi zorlayacak derecedeki sevinç ve mutluluk hâlinin bir yönüyle nasıl da benzer olduğuna dikkat çekiyor.

Dr. Gözde Tercuman, Rabbimizin bahşettiği ve yeryüzündeki ayetlerinden biri olarak tefekkür edebileceğimiz insan vücudundaki mekanizmalardan biri olan savaş ya da kaç tepkisini işliyor.

Psk. Dnş. Özge Uzunkaya, çocuk eğitiminde mühim noktalardan biri olan çocuklarda sorumluluk becerisi geliştirme konusunu ele alıyor, farklı yaş gruplarına göre verilebilecek sorumluluklara örnekler veriyor.

Osman Sadıkoğlu, Peygamberimize (sav) sevgi iddiamızın gereklerinden bahsettiği yazısında gerçek sevginin itaat ve ameli beraberinde getirdiğini anlatıyor.

Bu sayımızda Enneagram alanında önemli isimlerden biri olan İsmail Acarkan'ın Çocuklar Neden Farklı eserini tanıtıyor, okurlarımıza El-Bâri ve El-Musavvir olan Rabbimizin kullarına bir ihsan olarak, onları şeklen olduğu gibi fıtraten de çeşit çeşit yarattığını göz önünde bulundurarak okumalarını tavsiye ediyoruz.

Dualarımıza icabet ederek bize istediklerimizi veren Rabbimize Arş'ının ağırlığınca, kelimelerinin çokluğunca, yarattıklarının sayısınca ve kendisinin razı olacağı kadar hamdediyor; 127. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2 A İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA

Ağustos 2023 | Muharrem 1445
Yıl: 12 | Sayı: 127 | Fiyat: 35₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

HASBİHÂL

Halis BAYANCUK HOCA

HALİS BAYANCUK HOCA'MIZLA TAHLİYE SONRASI İLK SÖYLEŞİ

Ben hiçbir imtihanın davete olumsuz etkisi olacağına inanmıyorum. Bana genelde hem dışarıda hem de içeride en çok söylenen şeylerden biri şu oluyor: "Hocam, size dışarıda ihtiyaç var, siz içeride olmamalısınız. Dikkat edin, siz bize lazımsınız." Ben de hep şunu söylüyorum: "Bir sözün bedeli ödenmişse o sözün bir kıymeti vardır, eğer bir sözün bedeli ödenmemişse o söz sadece sözdür ve herkes konuşur.

Soru: Selamun aleykum ve rahmetullah Hocam, nasılsınız? İnşallah afiyettesinizdir, herhangi bir sıkıntınız yoktur.

Halis Bayancuk Hoca: Aleykum selam ve rahmetullahi ve berakatuhu. Allah razı olsun, çok teşekkür ediyorum. İyiyim hamdolsun. Bu imtihan bittiğinden, burada kardeşlerimin ve ailemin yanında olduğumdan ötürü Allah'a (cc) hamd ve şükür içerisindeyim. Diliyorum ki Allah (cc) nimetini tamama erdirir; öncelikle tevhid ehli Müslimler, sonra da cezaevindeki bütün mazlumlar bu sevinci yaşarlar, ailelerine kavuşurlar.

Hep söylüyorum; farklı coğrafyalara nispetle biz Türkiyeli muvahhidler VIP imtihan yaşıyoruz. Türkiye'deki şartlar, imkânlar ve dayanışma çok daha geniş. Allah (cc) bu imtihanı yaşamaya devam eden; çöllerde, yerin altında ya da nerede olduğu bilinmeyen; yaşıyorlar mı yaşamıyorlar mı belli olmayan İslam âlimlerine ve müminlere bir çıkış kapısı açsın.

Genel olarak sevinçliyim, mutluyum; ancak bir yanım buruk. Bu bütün cezaevi çıkışlarında böyle olur. Siz çıkarsınız, ama geride birileri kalır. Bir tarafınızda sevinç vardır, diğer tarafınızda da sanki geride kalanlara ihanet etmişsiniz gibi hissedersiniz. Ben de çıkarken öyle hissettim. Rabbim onları da kurtarsın, bir ân önce ailelerine kavuştursun.

Soru: Hocam, bildiğiniz üzere sistem, muhaliflerine cezaevi yaptırımını uyguluyor. Hâl böyle olunca Türkiye'deki Müslim hocalar da bu durumdan nasibini alıyor. Bunun özel bir sebebi var mı sizce? Neden Müslim hocalar zindanla baskı altına alınıyor?

Halis Bayancuk Hoca: Cezaevlerinin iki tür fonksiyonu vardır: Biri, gayrimeşru suçlara yöneliktir, amacı suçu cezalandırmaktır. Diğeri ise siyasilere yöneliktir. Kişi eğer sistemin muhalifiyse, sistemi reddediyorsa -bu İslami gerekçelerle olabilir, ideolojik gerekçelerle olabilir- zindan o zaman bir baş eğdirme, teslim alma ve yıldırma politikasıdır.

Bir insanı cezaevine koyduğunuz zaman onu ailesinden, sosyal hayatından, ticaretinden uzaklaştırıyorsunuz. Fıtri bazı ihtiyaçlarından mahrum bırakıyorsunuz. Bu ihtiyaçlar ki ekmek gibi, su gibi insanın en temel ihtiyaçlarıdır ve özgürlük de bunlardan biridir. Maddi nimetler arasında hayat nimetinden sonraki en büyük nimet özgürlük nimetidir ve cezaevine koyarak kişinin özgürlüğünü yok sayıyorsunuz.

Hiç mahrumiyet duygusu yaşadınız mı bilmiyorum, ama mesela siz de bir babasınız, çocuğunuz sizden bir şey istediğinde o istediği şeyi yapamamak var, bir de çaresiz olmak var. Benim cezaevinde bir komşum vardı. Çocuğu ona, "Babacığım seninle parka gitmek istiyorum." demişti. Bu çok basit bir cümle gibi gelebilir insana; ama o kişinin belki bir hafta, belki bir ay yüreğinin üzerine dağ gibi oturuyor. Çünkü yapabileceği bir şey yok.

Çocuğu veya hanımı hastalanıyor, bir sonraki görüşe kadar ailesinden haber bile alamıyor. Her şey bir mahrumiyet üzere kurulu ve bu mahrumiyetin insan psikolojisi üzerinde çok ciddi bir etkisi var.

Bir yerden sonra önünüzde iki seçenek beliriyor ve sistem size sessiz ve dolaylı bir mesaj veriyor: Boyun eğ, teslim ol. Bizim istediğimiz çizgide ol. Sosyalistsen bizim istediğimiz gibi sosyalist ol. Muvahhidsen bizim istediğimiz gibi muvahhid ol. Etliye sütlüye karışmayan, sistemi eleştirmeyen, dinî hükmümüzü beyan etmeyen bir çizgide ol; seni bırakalım. Sen de sistemin sunduğu nimetlerden faydalan, diyor.

Bu durumda ya Allah'ın (cc) sizi yarattığını, size tayin edilmiş bir kader olduğunu, her insanın hayatta bir ömür yaşadığını ve hiçbir gücün Allah'ın takdir ettiğini değiştiremeyeceğini unutacaksınız; onlara boyun eğeceksiniz ve teslim olacaksınız.

Ya da diyeceksiniz ki: "Hasbunallah ve ni'mel vekil!" Peygamberlerin başına çok yoğun eziyetler geldiği zaman onlar bir ant içerek söz vermişlerdi. Siz de o sözü vereceksiniz:

"Andolsun ki bize yaptığınız bu zulümlere, bu ezalara sabredeceğiz."[1] diyeceksiniz.

Devlet açısından cezaevlerinin teslim alma projesi olduğuna şu durum açık bir delildir: Bir cezaevinin devlete maliyetini hiç hesapladınız mı? Bir cezaevinin ve mahkûmun devlete maliyeti çok yüksektir. Personel çalıştırıyor, üç öğün yemek veriyor, güvenlik sağlıyor, askere bakıyor. Peki, devlet bunu neden devam ettiriyor? Çünkü %90 - %95 oranında verim alıyor. Zindanla siyasi muhaliflerini terbiye ediyor.

O yüzden bu bir yıldırma politikasıdır ve genelde Türkiye'de şöyle uygulanır: Önce tabiri caizse bir yem atarlar. Altı ay, sekiz ay, bir seneyi geçmemek üzere sizi içeri alırlar. Zaten savcıya ve hâkime de, "Bu adam sekiz ay, bir sene kadar kalsın, akıllansın." derler. Siz eğer dışarıya çıktıysanız, akıllandıysanız(!) o dosya beraatle sonuçlanır. Ama tekrar aynı şeyleri yapıyorsanız bu defa tutukluluk süresi biraz daha artar. Bir yıl kaldıysanız bu iki yıla çıkar. Yine çıktıysanız ve yine aynı şeylere devam ediyorsanız bu defa sizi kırmızı listeye alırlar. Artık siz sistemin hasmısınızdır, en küçük sorunda sizi içeri almaya başlarlar.

Şunu da eklemek isterim: Bedeni teslim alabilirler, ama önemli olan insanların ruhunun teslim olmamasıdır. Zaten mesele de budur: Bu adamlar benim bedenimi teslim alabilirler; fakat ruhumu, kalbimi, onurumu, izzetimi hiç kimse teslim alamaz. Bu kalp bana aittir ve Rabbimin elindedir, diyebilmektir.

Zindan, bir baş eğme ve teslim alma operasyonudur ve aynı zamanda bir imtihandır. Hiç kimsenin de hiçbir imtihanda garantisi yoktur. Allah (cc) bizi baş eğmeyenlerden, teslim olmayanlardan, "La" ikrarına bağlı kalanlardan eylesin. Çünkü "La" dediğimiz zaman şunu söylemiş oluyoruz: Allah'ım, senden başka kimseye baş eğmeyeceğim, senden başka kimseye de teslim olmayacağım!

Allah (cc) bu imtihana uğrayan herkese yardım etsin.

Soru: Tevhid ve Sünnet Cemaatinin önceliği her zaman tevhid davetinin yayılması oldu. Bu konuyla bağlantılı olarak cezaevi sürecinizin davete olumlu veya olumsuz etkileri hususunda neler söylemek istersiniz?

Halis Bayancuk Hoca: Ben hiçbir imtihanın davete olumsuz etkisi olacağına inanmıyorum. Bana genelde hem dışarıda hem de içeride en çok söylenen şeylerden biri şu oluyor: "Hocam, size dışarıda ihtiyaç var, siz içeride olmamalısınız. Dikkat edin, siz bize lazımsınız." Ben de hep şunu söylüyorum: "Bir sözün bedeli ödenmişse o sözün bir kıymeti vardır, eğer bir sözün bedeli ödenmemişse o söz sadece sözdür ve herkes konuşur. İmtihan kimin iyi kimin kötü, kimin sadık kimin yalancı, kimin pis kimin temiz olduğunu açığa çıkarır. İmtihanlarda zaten genel kaide şudur: İnsanlar bir şey söyler, Allah da (cc) onları onunla imtihan eder. İnsanlar sözlerine sadık kalırlarsa, yani o sözün bedelini öderlerse imtihanı kazanırlar.

Davete başladığımız ilk zamanlarda bazı hocalar bize bu meseleler açıktan anlatılır mı, diye karşı çıkıyorlardı. Ama bugün tevhid davetinin geldiği noktaya bakın. Bu daveti yapan, bu yolda bedel ödeyen dünyanın çeşitli yerlerindeki bütün kardeşlerin emeğinin sonucudur bu. O yüzden çoğunluk bugün şu noktaya geldi: Bu davet haklı bir davettir, kesinlikle sizin söylediklerinizin yalan olması, yanlış olması, batıl olması mümkün değildir; ama biz yapamayız. Bunu yaşamak için çok ağır bedel ödenmesi gerekiyor.

Devletin üst düzey kurumunda görevli bir bürokrat bana şöyle söylemişti: "Hocam, sizin anlattığınızı anlamayacak bir şey yok. Buranın müdürü, başkanı bensem burada benim sözüm geçer. Bu kâinat da Allah'ınsa, ki öyledir, bu kâinatta Allah'ın dediği olmalı. Ama bakın, sonuç ortada. Siz cezaevindesiniz. Yani bu davetin getirisi ağır. Bizim yapamayacağımız kısmı bu."

1. bk. 14/İbrâhîm, 12

Onun için davetin içeriği, öncelikleri, üslubu bizim elimizde olan bir şey değildir. Bu tip talepleri olan kişiler, zerre kadar şüphem yok ki iyi niyetli insanlardır, ancak bu yönüyle bakıldığında bizi ateşe çağırdıkları için aslında kötülüğümüzü talep eden insanlardır. Ve böyle düşünceleri olan insanlar da daha farklı işler yapsalar kendileri için daha iyi olur. En azından kendilerini de bizi de yormamış olurlar.

Hastaneye gidiyoruz, gittiğimiz adam bizi tanıyor. "Hocam sizi dinliyorum, takip ediyorum. Bir fotoğraf çektirebilir miyiz?" diye soruyor. Önceden olsa bırakın tevhid davetini, sakallı adamlara ön yargıyla bakıyordu insanlar. Elhamdulillah, bütün dünyada tevhid için çok büyük bedeller ödendi. Hâlâ da ödenmeye devam ediyor. Ve Allah (cc) bununla kalpleri yumuşattı.

Aslında Allah (cc) vaadine sadık, problem bizlerde. Bizlerin bu kadar az ameline rağmen Allah (cc) bu kadar veriyorsa bu daveti daha güzel temsil etsek, o ahlaki sorumluluklarımıza daha bağlı olsak, daha çok o kenetlenme olsa Allah (cc) nimetini ne kadar çok verir, bir düşünün.

Bu, işin genel değerlendirmesi. Bizimle ilgili tarafına gelince siyaset biliminde kurumsallaşma diye bir husus vardır. Özetle bir yapının veya bir oluşumun yeryüzünde kalıcı olmasıdır.

Kur'ân-ı Kerim'de Rabbbimiz, "İnsanlara faydalı olan yeryüzünde kalıcıdır."[2] buyuruyor.

Bunun karşılığı kurumsallaşmadır. Kurumsallaşmanın özelliklerinden biri de zorlu süreçler atlattığınızda, büyük krizlerle karşı karşıya kaldığınızda ana omurgayı koruyabiliyorsanız, yolunuza devam edebiliyorsanız, var olabiliyorsanız bu sizin artık toprağa kök saldığınızı gösterir. Ve toprağa kök salmışsanız birileri budasa da önemli değildir, bu sizin faydanıza olur. Budandıkça daha çok gürleşirsiniz, budandıkça daha çok büyürsünüz. Bize bakan yönü de budur. Bu, Allah'ın (cc) bir lütfudur. Ben, Allah'ın izniyle Cemaatimizin yaptığı davetin toprağa kök saldığına inanıyorum. Biz ahdimize, Allah'a verdiğimiz söze bağlı kalırsak Allah (cc) bunu daha çok sağlamlaştıracak, daha çok büyütecek ve daha fazla insan bu ağacın gölgesine sığınacak, inşallah.

Eğer konunun dışına çıkmamış kabul edecekseniz bu vesileyle de bir şey söylemek istiyorum. İyi niyetli olduğunu düşündüğüm bazı mektuplar alıyordum cezaevinde. A şahsını, B şahsını örnek gösteriyorlar, "O da üç aşağı beş yukarı sizin söylediklerinizi söylüyor, ama bakın rahat rahat davetini yapıyor, kimse karışmıyor. Siz de böyle yapsanız, etliye sütlüye karışmasanız..." diye yazıyorlar. Bu şu anlama da geliyor aynı zamanda: Siz imtihan olmayın ki, siz bizim başımızda durun ki biz güzel işler yapalım. Böyle düşünen insanların açıkçası bizden uzak durması onlar için de bizim için de daha hayırlı olur.

Bu bir davettir. Davetin stratejisini sen belirleyemezsin. Davetin sahibi Allah'tır. Davetin içeriğini, önceliklerini, üslubunu belirleyen Allah'tır (cc). Bize düşen sadece basiret üzere bunu icra etmektir. Benim şöyle demek gibi bir hakkım yok kesinlikle: Öncelikleri değiştirsek, zekâttan başlasak, biraz insanları ısındırsak; sonra tevhidi anlatsak. Böyle bir şey yok. Bunu yapamıyorsan eğer; bir dernek kurarsın, sivil toplum kuruluşu olursun, yardım dağıtırsın, park açarsın çocukları eğlendirirsin ki bunların hepsini de yapıyoruz zaten. Kendine iş olarak bunu edinirsin, bir hümanist gibi onunla yetinirsin sadece.

Bu davet zor bir davet. Sözü ağır bir davet. Hakkı ortaya koyduğu için insanlar tarafından sevilmeyen bir davet. Çünkü insanlar birbirlerini övmek, yağ çekmek ve karşılıklı güzellemeler yapmak isterler. Kur'ân-ı Kerim'in nazil olduğu ilk ayetlerde Allah (cc) müşriklerin Peygamberimizle (sav) olan durumunu anlatıyor bize. Ne buyuruyor Rabbimiz (cc):

"وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ"

"Onlar, senin kendileriyle uyum içinde olup (sapkınlıklarına karşı yumuşamanı) istediler. (Buna karşılık) onlar da uyum gösterip (sana karşı yumuşayacaklardı)."[3]

"وَدَّ" fiili, istemek anlamında değil. Biz böyle tercüme ediyoruz, ancak Allah'ın El-Vedûd isminden de hatırlayabilirsiniz, "وَدَّ" sevgiyle beraber istemektir, yanıp tutuşmak anlamındadır. Niçin peki? Sen onlara yağ çek, onlar da sana yağ çeksinler diye. Müşriklerin istediği bu. Çünkü şirk toplumu yağcı bir toplumdur, haktan hakikatten uzak bir toplumdur. Tevhid davetinde de bunu istiyorlar bizden. "Çok iyi bir toplumuz, inşallah hep beraber cennete gideceğiz, bir Türk dünyaya bedel, Kürtler gibi cömert insan yok." gibi söylemlerde bulunmamızı istiyorlar. Mekkeli müşrikler de Peygamberimizden (sav) bunları istiyordu. O (sav), onların putlarını övecekti veya şirklerine sessiz kalacaktı, onlar da bizim Rabbimizi tazim edeceklerdi ve yücelteceklerdi.

2. bk. 13/Ra'd, 17

3. 68/Kalem, 9

Allah (cc) ne buyurdu:

"(Öyleyse) yalanlayanlara itaat etme."[4]

Çünkü böyle bir şey yaparsan onlara itaat etmiş, onların senden istediğini yapmış olursun, dedi Rabbimiz (cc).

Onun için davetin içeriği, öncelikleri, üslubu bizim elimizde olan bir şey değildir. Bu tip talepleri olan kişiler, zerre kadar şüphem yok ki iyi niyetli insanlardır, ancak bu yönüyle bakıldığında bizi ateşe çağırdıkları için aslında kötülüğümüzü talep eden insanlardır. Ve böyle düşünceleri olan insanlar da daha farklı işler yapsalar kendileri için daha iyi olur. En azından kendilerini de bizi de yormamış olurlar.

Soru: Ödenen bedeller karşılığında davetin kök saldığını söylediniz. Biz biliyoruz ki kök salan bir şey de yeşerir ve meyvesini verir. Siz de uzun yıllar cezaevinde kaldınız. Oradaki tutuklularla, görevlilerle diyaloğunuz oldu. Bu süre içerisinde bu diyalog nasıl gelişti? Size ve İslam davetine karşı düşüncelerinde herhangi bir değişim oldu mu?

Halis Bayancuk Hoca: Bu soru benim üzerimden sorulduğu için cevap verilmesi biraz zor bir soru. Evet, dersem ben iyi bir insanım ki benimle iyi geçindiler gibi algılanabilir. Ama genel olarak şöyle cevap verebilirim bu soruya:

Türkiye'de genelde İslam'a karşı bir saygı var. Bir insan hocaysa, dinî ilimlerle ilgileniyorsa ona karşı bir saygı oluşuyor. Allah'a (cc) hamdolsun, hem oradaki çalışanlarla hem de mahkûmlarla iyi bir diyaloğum vardı.

Cezaevinde çalışan insanlar da karakter olarak dışarıdaki diğer insanlar gibidir. Oradaki memur o kıyafeti giyiyor, ama içeri girdiği zaman ahlakıyla beraber orada bulunuyor. Nasıl ki sizin komşularınızı sorsam sağ tarafımda oturan komşum çok iyi, sol tarafımda oturan komşum hiç çekilmez diyeceksiniz, cezaevinde de durum böyledir. Baktığınız zaman annesi babası ne kadar güzel yetiştirmiş, ne kadar terbiyeli dediğiniz adamlar da var, sokak başlarındaki serserileri toplayıp buraya memur diye mi getirmişler dediğiniz adamlar da.

İkinci sınıfta saydığımız insanlar çok azınlıkta, onlar da zaten hak ettikleri neyse o şekilde muamele görüyorlar. Ben hayatımda şunu hep tecrübe ettim: Bir insanın aşağılık kompleksi varsa bulduğu her insana zulmetmeye çalışır. Ters bir karşılık gördüğü zaman da o aşağılık fıtratına tekrardan geri döner. Her şey aslına rücu eder diyoruz ya, o da aşağılık fıtratına dönmüş olur.

Mahkûmlara gelince son kaldığım cezaevinin fizikî koşulları ve insan profili çok farklıydı. Önceden biz F Tiplerinde kalıyorduk. F Tiplerinde bir koridorda üç tane oda vardır ve genelde üçü de birbirine yakın gruplardır. Burada ise bir koridorda sekiz oda var ve odalar birbirine bitişik, arada hiçbir mesafe yok. Kimseyi göremiyorsunuz ama kapı altından, bahçeden, bahçedeki rögarlardan çok rahat iletişim kurabiliyorsunuz.

Benim çevremde kimler vardı? Aramızda diyalog olan, uzun süre komşuluk ettiğimiz, birbirimizin sevincini ve hüznünü paylaştığımız, IŞİD davasıyla yargılanan iki abi vardı. Allah (cc) selamet versin, inşallah bir ân önce çıkarlar.

Onun haricinde DHKP-C mahkûmları vardı. DHKP-C'liler, solcular arasında insani ilişkileri en iyi olanlardır, bununla birlikte çok rahat sınır da çizebilirsiniz, onu da çok iyi bilen insanlardır. Çünkü bir yapı kültürü var onlarda. Çok uzun yıllar komşuluk ettiğim iki kişi vardı, ikisi de ağırlaştırılmış müebbet yatıyorlar. Allah (cc) selamet versin.

İlk iki yıl çevremde çoğunlukla 15 Temmuz davasından yatan hâkimler ve savcılar; son dönemlerde de askerler, kurmay albaylar, eski tümgeneral ve paşalar vardı. Diyaloglarımız aynı şekilde çok iyiydi.

Zaten bu cezaevinde genelde her hareketin ileri gelenleri, yöneticilikten yargılananları bulunuyor. O yüzden insani ilişkileri iyi, konuşabileceğiniz, sınır çizebileceğiniz kişilerdi. Şurası benim kırmızı çizgimdir, bununla ilgili konuşmayalım diyebildiğiniz veya fikrinizi söylediğiniz ve konuyu kapatabildiğiniz insanlardı. O yüzden çok güzel ve verimli diyaloglarımız olduğuna inanıyorum.

İnsanlar birbirlerini ancak diyalog kurarak tanıyabilirler. Türkiye'de şöyle bir problem var: Her birimiz, bir diğerini medya üzerinden tanıyoruz. Aslında her birimiz, bir diğerini devlet ağzıyla tanıyoruz. Solcusu sağcıyı, sağcısı solcuyu... İslami yapılar da hakeza öyle. Bu tip ortamların faydası sizi sizden tanımış olmalarıdır. Karşılıklı konuşuyorsunuz, soruları varsa size sorularını soruyorlar. Altı buçuk yıllık sürecin bundan dolayı çok verimli olduğuna inanıyorum.

Ancak bu cezaevinin de şöyle bir olumsuz yanı var: Burada davet yok. Herkes kendi inancının propagandacısı, davetçisi ve yöneticisi olduğu için davet olmuyor. Sadece herkes birbirine kitap veriyor. Siz kitap yazıyorsunuz diyelim, komşularınız, "Kitabı gönderin, okuyalım." diyor. Okuyor ve onun üzerine ya değerlendirme yapıyor ya yazı yazıyor. Sonra o size bir kitap gönderiyor, "Bizim düşüncemiz budur." diyor. Çok seviyeli, çok düzeyli ilişkiler oluyor.

Karşılaştığım diyalogların neticesi olarak şunu da eklemek isterim: Yıllardır mücadelenin içerisindeyim. Çocukken de başka bir bölgede mücadelenin içinde gözümü açtım. Sisteme karşı bir mücadele içindeyiz, buna binaen sistemi tanıdığımızı zannediyoruz. Oysa bizim tanıdığımız; adliye, TEM, kolluk kuvvetleri ve cezaevleri. Cezaevindeki komşularımın geneli de on sene önce devleti yönetenlerdi. Askeriyesiyle, istihbaratıyla,

4. 68/Kalem, 8

valisiyle, kaymakamıyla, savcısıyla, hâkimiyle oradalardı. Şunu anladım ki aslında çoğu şeyi bilmiyoruz. Yani perde gerisinde işler çok farklı işliyor. Zulüm bizim gördüğümüzden, bildiğimizden, duyduğumuzdan çok daha katmerli. Allah (cc) bu zulmü devam ettirenleri kahretsin. Ve anladım ki bin tane daha kitap okusaydım, gündemi daha fazla takip etseydim bu sistemde işlerin nasıl döndüğünü anlamam mümkün değildi. Bu sürecin hikmetlerinden birinin de bu olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden Allah'a (cc) hamdolsun.

Soru: Tahliye haberinizi aldıktan sonra Türkiye'den ve yurt dışından pek çok Müslim mutluluklarını, sevinçlerini bizimle paylaştılar. Uzak mesafede olduklarından dolayı sizi görmeye gelemeyen birçok kardeşimiz oldu. Bu vesileyle o kardeşlerimize ne söylemek istersiniz?

Halis Bayancuk Hoca: Öncelikle hepsinden Allah (cc) razı olsun. Sevincimizi ve hüznümüzü paylaşan insanlar bizim dostumuzdur. Paylaşmasalar da sevseler de sevmeseler de İslam kardeşimizdir. Birçok kardeşten telefon aldım, çoğu gelmek istedi. Ailemi ve birinci derece olan yakınlarımı ziyaret ettikten sonra hepsini ağırlayacağım Allah'ın (cc) izniyle.

Allah (cc) hepsinden razı olsun, Rabbim onları korusun. O; koruyanların en hayırlısı, merhamet edenlerin en merhametlisidir. Allah (cc) her birinin davetine ayrı ayrı başarı ihsan etsin. Hayırlı olan işlere muvaffak kılsın. Şerli bir şey varsa Allah (cc) onları korusun, onunla onların arasına mesafe koysun. Bize dua eden, güzel duygularını ileten herkese de ayrıca teşekkür ediyorum. Allah (cc) onlara misliyle mukabelede bulunsun.

Soru: Tahliyenize sevinen bir kesim olduğu gibi aynı şekilde bunun kara propagandasını yapan bir kesim de oldu. Özellikle tahliye haberinizi aldıktan sonra medyanın belli bir kesimi diyebileceğimiz kişiler böyle yaptılar. Bu meseleye bakış açımız nasıl olmalı? Çünkü bunun içerisinde kara propaganda olmakla birlikte yalan haberler de mevcuttu. Bunu nasıl değerlendirmemiz gerekiyor?

Halis Bayancuk Hoca: İlk olarak hep söylediğim bir şey var. Biraz kaba bir ifade, ama durumu özetliyor: İt ürür, kervan yürür. Kervan yürüyorsa çevredeki itler de ürüyecekler. Çok ağır bir ifade biliyorum, ancak gerçeği bu. Bu hep vardı, yarın da olacak. Bitmeyecek.

Bu haberleri yapanları üç kısma ayırabilirsiniz:

Bir grup gerçekten cahil olanlar, meselenin özünü bilmeyenler. Bugüne kadar sistemin bizimle ilgili yapmış olduğu propagandadan etkilenmişler ve bunun gereğini yapıyorlar. Bu tip insanlara ulaşmaya çalışacağız. Bizim vazifemiz tebliğdir. Bu da bir tebliğ yöntemidir. Ne olduğunuzu, kim olduğunuzu, doğru olanın ne olduğunu anlatmaya çalışacağız. Bugüne kadar böyle yaparak çok verim aldık. Gerçekten böyle olduğunuzu bilmiyordum, diyerek tutumunu değiştiren çok fazla haberci ve gazeteci oldu.

İkinci olarak sosyal medyanın ahlakına kapılmış olan bir grup var ve bunlar iflah olmazlar. Ancak Allah (cc) itlaf ederse bunlardan kurtulabiliriz. Peki, bu kişilerin ahlakı nasıl? Örneğin gündemde ne olduğuna bakıyorlar. Kendi takipçi sayılarını, izlenme oranlarını arttırabilmek için bir iftirayı çok rahat yayabiliyorlar. Allah'tan (cc) korkmayan, Ahiret Günü'nde Allah'a hesap vereceğini bilmeyen, iki üç tane görüntülenme veya takipçi için çok rahat iftira eden insanlar bunlar. Allah (cc) bizi bu insanlardan kurtarsın.

Bir de kendilerine defalarca gitmemize ve hukukçularına bütün dosyaları göndermemize rağmen yine de bilinçli olarak kara propagandalarını devam ettiren insanlar var. Türkiye'de genellikle gruplar yimi otuz sayfa bir dosya hazırlar, lehine olanları koyar, insanlara dağıtırlar. Biz hazırladığımız dosyanın yanında bir de flash bellek götürüyoruz. Elli klasör dosya burada, bir de kendi nazarınızla bakın diyoruz. Bu şekilde bu kişilere gitmemize, sonrasında bizden özür dilemelerine, çok mahcup olduk demelerine rağmen, her seferinde yine o ideolojik kaygılarıyla bu haberleri yapmaya devam ettiler. Ne diyebiliriz peki biz bu kişilere? Allah'ın (cc) dediğini diyebiliriz:

"Kininizle geberin."[5]

Bu haberlerde çirkin olan şeylerden biri de yargılanmış olduğunuz dava ile yapılan haberler arasında hiçbir bağlantının olmamasıdır. Devlet bile IŞİD ve El-Kaide'den vazgeçti, ancak medya hâlâ IŞİD veya El-Kaide operasyonuymuş gibi gündem ediyor. Ne yazık ki böyle bir yaklaşım tarzı var.

Ayrıca şu da çok dikkatimi çekti: Süreci ve yaşadıklarımızı bilmeyen insanlar için sanki beni ön kapıdan almışlar, on iki yıl ceza vermişler, sonra da arka kapıdan serbest bırakmışlar gibi bir dil kullanılmış.

Allah'tan korkmazlar! Ben on bir yıldır cezaevinde yatıyorum, bana verdikleri cezanın yatarı sekiz yıl, altı ay. Ben devletten alacaklı durumdayım zaten. Türkiye tarihinde ilk denebilecek bir yargılama bu. Bütün hukukçular bunu söylüyor. Benim dosyamı ceza verdikten sonra İstinafa gönderiyorlar, İstinaf bozuyor, dosya geri geliyor ve bunun sonucunda serbest kalıyorum. Bir üst mahkeme aynı cezayı aynı gün içinde tekrar veriyor ve beni tahliye ettikleri gün tekrar tutukluyorlar. Dosyayı bozan İstinaf Heyeti birkaç ay önce bozduğu dosyayı onuyor ve bu defa dosya Yargıtaya gidiyor. Yargıtay bu dosyaları hem esastan hem usulden bozuyor, örgüte dair bir bilgi olmadığını söylüyor ve soruyor: "Bu adamlar hangi örgütten? Bu örgütün adı ne? Bu örgütün silahları, eylem planları, saldırıları nerede?"

5. bk. 3/Âl-i İmrân, 119

Aralık ayında mahkemem olacak. O gün mahkeme dese ki: "Ben zalimim, bu zulmü devam ettiriyorum, aynı cezayı yine veriyorum." Ancak on iki yıl, altı ay ceza verebilecek. Biz de iyi bakalım verin o zaman alacağımızı. Çünkü bir iki yıl alacağımız var sizden, diyeceğiz. Böyle bir durumdayız. "Bu bir hukuksuzluktur ve devletin bu hukuksuzluğu herkese zarar veriyor." demeleri lazımken kasıtlı olarak bu haberleri yapıyorlar.

Türkiye'de şöyle bir ahlaksızlık var: Adnan Oktar davası oldu hatırlarsanız, biz de cezaevindeyiz ve onlar tutuklandılar. Bazı iddialar var Adnan Oktar ile ilgili. O dönem soran kardeşlere şöyle bir şey yazmıştım: Bizim bildiğimiz iki hakikat var: Birinci olarak Adnan Oktar masondur. İkinci olarak da Adnan Oktar İslam'ın çizgilerine aykırı davranan, gayriahlaki bir meclis içerisinde kadınlarla eğlenen bir adamdır. Biz bunu gözümüzle gördük, ama Adnan Oktar'ın ajanlık faaliyeti yaptığını gözümüzle gördük mü? Hayır. Kim söylüyor bunu? Devletin iddianamesi... Aynı şekilde hazırlanan iddianamelerde bize de terörist diyorlar, onu kabul ediyorsak bize terörist demelerini de kabul edeceğiz o zaman!

Veyahut bunlar toplu zina yapıyorlar iddiası var. Gözüyle gören var mı içimizde? Peki, İslam'a göre dört şahit olmadan birine bunu söylememiz iftira suçu değil midir? Öyledir. Bu iddianameleri yazan adamlar fasık değil midir? Fasıktır. Tebeyyün etmeden bunların söylediğine inanabilir miyiz? Hayır inanamayız.

Ama biz ne yapıyoruz? Olay bizim dışımızdaki insanlarla ilgiliyse kesin doğrudur, bunlar zaten yapar, bunlar zaten ahlaksızdır diye bakıyoruz. Bu, biz muvahhidler de dâhil olmak üzere yaşadığımız toprakların ahlaki problemlerinden biridir.

Örneğin bir solcu, İslami kesimle ilgili bir haber olduğunda acaba bu doğru mu diye düşünmüyor. "Bunların hepsi gerici, yapmışlardır. Bunlar zaten sermaye sahiplerinin uşakları." diye düşünüyor. Hepimizi Adnan Menderes, Turgut Özal zannediyor. Önce bizi sağcı diye kodluyor, sonra hepimizi bir kefenin içerisine koymuş oluyor. Veya haberi yapan Kemalisttir, "Bunlar zaten gericidir. Yobaz adamlar, yaparlar." diyor.

Aynısı bizim için de geçerli. Aramızdan kaç kişi bugüne kadar devletin PKK hakkında yaptığı bir haberi araştırdı? Komünistler, kızıl kâfirler, kesin yapmışlardır diyoruz. Neden? Bu aslında ahlaki bir problem. Oysa kim olursa olsun herkese karşı bir sorumluluğumuz var. Ve aslında sevmediğimiz insanlara karşı daha fazla sorumluyuz. Kur'ân-ı Kerim'de bizden adil şahitler olmamızı isteyen iki ayet var. Biri Nisâ Suresi'nin sonunda, diğeri de Mâide Suresi'nin başında. Allah (cc) buyuruyor ki:

"Ey iman edenler! Sizin, ebeveyninizin veya yakın akrabalarınızın aleyhine dahi olsa Allah için adaleti ayakta tutan (adil) şahitler olun. (Şahitlik yaptığınız) zengin ya da fakir olursa (zenginlik ve fakirliğe göre değerlendirmeyin.) (Şahitlik yaparken) Allah(ın hakkını gözetmeniz) daha evladır. Hevaya tabi olup adaletsizlik yapmayın. Şayet lafı ağzınızda geveler ya da (adaletten) yüz çevirirseniz şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır." [6]

İnsanlar yan yana geldiğinde çok çirkin duran gevezelik dediğimiz davranış, telefonlar iletişimi kolaylaştırdığı için WhatsApp üzerinden olunca normal gibi geliyor artık. O zaman da ara ara uyarıyordum, ihtiyacı olmayanların bu tip telefonları kullanmasının doğru olmadığını, çünkü vakit öldürdüğünü söylüyordum. Şimdi bakıyorum, çok daha yaygın bir şekilde kullanılıyor. Bir şey bizim vaktimizi çok alıyorsa ya sınır koymamız lazım ya da ihtiyacımız yoksa hayatımızdan tamamen çıkarmamız lazım. Telefon kullanımı dikkatimi ilk çeken ve rahatsız eden şeylerden biri diyebilirim.

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan adaletli şahitler olun. Bir kavme olan öfkeniz/kininiz, sizi adaletsizlik yapmaya sevk etmesin. Adaletli olun! O, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır." [7]

Demek ki insan iki gruba karşı adaletsizlik yapıyor. Biri çok sevdikleri, diğeri çok nefret ettikleri. Türkiye'de de maalesef bu haberleri yapan böyle bir kesim var. Ne yazık ki bu bizde de var ve bu ahlakı değiştirmemiz lazım. Çünkü İslam akide olduğu gibi aynı zamanda ahlaktır. İddianameler doğru söylemiyor. Eğer bugün bir İslami yönetim olsa bütün bu iddianamelerin üst başlığı "iftiraname" olurdu. Bunu en iyi biz yaşadık. Kimsenin bunu bize anlatmasına gerek yok.

Son bir örnek daha vereyim: Furkan Vakfı ile ilgili bazı şeyler oldu. Bizim için aslolan beyandır, yani onların söylediğidir. Neden? Çünkü biz kendimiz yaşadık. Devletin neler yaptığını, sinekten nasıl yağ çıkardığını hep beraber gördük. Gel beraber çay içelim davetinden nasıl bir eylem toplantısı oluşturabildiklerini gördük.

Bunları sadece eleştirmeyelim, aynı zamanda bir ders de çıkaralım. Bu ahlakı özellikle biz kendi aramızda oturtalım ve bir örneklik oluşturalım. Sevmediğimiz insanlarla ilgili yapılan bir haber olduğu zaman mutlaka ama mutlaka onu karşı tarafa soralım: "Sizinle ilgili böyle

6. 4/Nisâ, 135
7. 5/Mâide, 8

Bu durumun normalleşmesiyle beraber buna sebep olan insanların cürmü görülmemeye başlanıyor. Niye yükseldi bu dolar? Kendi kendine mi yükseldi? Bu kadar hırsızlık, rüşvet, ahlaksızlık olursa, her gücü yeten gücü yettiğinin malına çökerse ve en önemlisi faiz denilen bela bir ekonomide olursa tabii ki böyle sonuçlar olur. İşte bunu yapanlar var. Kim bunlar? Kravatlı hırsızlar...

bir şey söyleniyor, bu söylenen doğru mudur?" Aksi hâlde bu ahlaki seviyeyle ne Allah'ın yardımı gelir ne de insanlar arasında insani ilişkilerin kurulması mümkün olur. Allah (cc) hepimizi ıslah etsin.

Soru: Tahliye videonuzu izlerken Hanzala'nın mutluluğu yüzünden okunuyordu. Çıkışınızın Hanzala üzerinde etkisi nasıl oldu? Yıllar sonra bir araya gelince ne hissettiniz? Neler yaptınız?

Halis Bayancuk Hoca: Bir zamanlar bir maliye bakanı vardı, "Gözlerimdeki ışıltıya bak." diyordu. Sizin de bu sorunun cevabını almak için Hanzala'nın gözlerinin içine bakmanız yeterli. Allah (cc) cezaevinde olan bütün abilere bu sevinci yaşatsın. Bunu yaşamış biri olarak söylüyorum. Ben eşimi de ailemi de kardeşlerimi de tabii ki çok seviyorum, onlardan ayrı kalmak da benim için zor. Annem mesela benim için çok çok zordu. Ama çocuk imtihanı çok farklı bir şey. Ben ilk defa çocukla imtihan oldum bu cezaevi sürecinde.

Bitişikte bir komşum vardı. Evlenmiş, eşi gebeyken içeri girmiş. Çocuk doğmuş ve şu ân 7 yaşında, ancak hâlâ bir baba kız olarak dışarıda bir araya gelememişler. Yaşamayan için belki normal gibi gelebilir, ama bunlar gerçekten çok ağır şeyler.

Hanzala çok mutlu, o kadar mutlu ki bir mutluluk patlaması yaşıyor ve ne yapacağını bilemiyor. Geçen akşam burada bir doktor abimizle oturuyorduk, sağlığımla ilgili meseleleri konuşuyorduk. "Hocam sporu bırakmayın, içerideki programınız çok iyiydi, devam edin." dedi. Ama biz bu şekilde her gün yarım saat Hanzala ile güreş tutsak, kılıç kalkan oynasak, spora falan gerek kalmaz zaten. Sürekli oynamak istiyor çocuk hâliyle. Eksik kalan bazı duyguları var, onları tamamlamak istiyor.

Ona her baktığımda içimden dua ediyorum. Allah'ım, sen babası içeride olan bütün çocuklara bu sevinci, huzuru, mutluluğu yaşat, diyorum. Görüşte de Hanzala'yı görüyordum, bana göre gayet iyiydi. Ama şimdi anlıyorum ki aslında gözlerinde bir hüzün varmış. Bu bir haftadır gözlerine baktığım zaman o sevinci, o mutluluğu görüyorum. Allah'a (cc) hamdolsun.

Soru: Tahliye haberinizi aldık ve gerçekten büyük bir sevinç yaşadık. Yıllar sonra dışarıdaki hayatı görünce sizin dikkatinizi çeken bir şey oldu mu? Bu hususta bizlere tavsiye ve nasihat edeceğiniz bir şey var mı?

Halis Bayancuk Hoca: Öncelikle herkesin elinde telefon var ve herkes telefonlarla meşgul. Bu beni çok rahatsız etti. Geçenlerde iki abi birbiriyle konuşuyordu. Biri bir şey anlatıyor, öbürü ise telefonda ekran kaydırıyordu. Bu normalde çok büyük bir edepsizliktir. Biz nasıl bir Peygamber'in ümmetiyiz? Peygamberimiz (sav) sadece insanlarla göz teması kurmaz, biri yandan seslenirse bütün bedeniyle oraya doğru dönerdi, o şekilde iletişim kurardı.

2013 yılında cezaevinden çıktığımızda WhatsApp tarzı mesajlaşma uygulamaları yeni yaygınlaşmıştı. Tahliyemden sonraki günlerden birinde eve geldim. Gece vaktiydi, baktım hanım bir şeyler yazıyor. "Ne yapıyorsun?" dedim. "Bir abla bir şey söyledi, ben de ona cevap veriyordum." dedi. "Çok mu önemli?" diye sordum. Çünkü önemli bir işiniz yoksa eğer gecenin 11.00'inde 12.00'sinde edeben biriyle telefonda görüşmemeniz lazım. "Yok, ben bulaşıkları yıkadım, sen ne yaptın, diye soruyor." dedi. "Hemen yarın o telefonu kapatıyorsun." dedim. Eğer gecenin 11.00'inde ben bulaşıkları yıkadım, sen ne yapıyorsun, diye konuşuluyorsa demek ki bu boş konuşmadır, gereksizdir.

İnsanlar yan yana geldiğinde çok çirkin duran gevezelik dediğimiz davranış, telefonlar iletişimi kolaylaştırdığı için WhatsApp üzerinden olunca normal gibi geliyor artık. O zaman da ara ara uyarıyordum, ihtiyacı olmayanların bu tip telefonları kullanmasının doğru olmadığını, çünkü vakit öldürdüğünü söylüyordum. Şimdi bakıyorum, çok daha yaygın bir şekilde kullanılıyor. Bir şey bizim vaktimizi çok alıyorsa ya sınır koymamız lazım ya da ihtiyacımız yoksa hayatımızdan tamamen çıkarmamız lazım. Telefon kullanımı dikkatimi ilk çeken ve rahatsız eden şeylerden biri diyebilirim.

İkinci olarak sanırım sosyal medyanın üzerimizdeki olumsuz etkilerinden dolayı insanların dinleme eşiği düşmüş. Bizim gibi cemaatlerde insanlar kırk elli dakika, bir saat ders dinleyebildikleri için daha iyi. Ama normal insanlarla konuştuğum zaman bunu fark ediyorum, bir ân önce bitsin diye bekliyorlar. Utanmasalar bir tuşun yok mu basayım da hızlandırayım seni diyecekler. Telefonda konuşurken de hakeza öyle, bırakmıyorlar ki insan sözünü bitirsin, hemen bir şey sıkıştırıyorlar araya. Belli ki bu, kullandığımız araçların üzerimizdeki etkileri.

Din, dinleme üzerine kuruludur. Dinlemeyi bilen insan anlar, dinlemeyi bilen insan itaat eder.

"Hiç kuşkusuz bunda, (akleden) bir kalbi (olan) ve şahit (bilinçli) olarak dinleyen için öğüt vardır."[8] buyuruyor Allah (cc).

Kur'ân-ı Kerim'den istifade edecek kişi için üç özellik sayıyor Rabbimiz (cc): Kalbi olacak, çok iyi kulak verecek ve şahit olacak. Bütün benliğiyle o sözü dinlediğine, o ortamda olduğuna şahitlik edecek. Bu bütün meselelerde böyledir. Dinlemeyi bilmeyen insanın meseleleri derinlemesine anlaması ve kavraması mümkün değildir.

Belki son bir şey daha söyleyebilirim: Bir ekonomik sorun var çok belli, herkesin bu konuyla ilgili bir derdi var. Kira fiyatları almış başını gitmiş. Ben içeri girerken asgari ücret yanlış hatırlamıyorsam 1700 liraydı. Bir adam 1700 liraya ev kirası veriyordu, çocuk okutuyordu, aile geçindiriyordu. Şimdi 1700 liraya ancak pazara veya markete gidebiliyorsunuz. Ama bu durum insanlar arasında esprileri yapıla yapıla, konuşula konuşula çok normalleşmiş. Aslında bunun şu nedenlerle kesinlikle normalleştirilmemesi gerekiyor:

Bu bir imtihandır. Allah (cc) bir kavme ceza vereceği zaman ekonomiyi allak bullak eder. Kur'ân-ı Kerim'de nimetler sayılırken ekonomik refah nimet, ekonomik darlık azap olarak zikrediliyor:

"Allah bir beldeyi örnek verdi. Onlar güven ve huzur içinde (yaşar), rızıkları kendilerine her taraftan bolca gelirdi… Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Yaptıkları (nankörlüğe) karşılık Allah onlara açlık ve korku elbisesini (giydirip iliklerine kadar hissedecekleri şekilde açlığı ve korkuyu) tattırdı."[9]

Öyleyse bu bir musibet. Biz yanlış bir şeyler yaptık ve Allah da bizi cezalandırdı, bunu bileceğiz.

Bu durumun normalleşmesiyle beraber buna sebep olan insanların cürmü görülmemeye başlanıyor. Niye yükseldi bu dolar? Kendi kendine mi yükseldi? Bu kadar hırsızlık, rüşvet, ahlaksızlık olursa, her gücü yeten gücü yettiğinin malına çökerse ve en önemlisi faiz denilen bela bir ekonomide olursa tabii ki böyle sonuçlar olur. İşte bunu yapanlar var. Kim bunlar? Kravatlı hırsızlar… Bir adam siyasi olduğunda hırsızlık suçu meşrulaşmıyor, bir adam bankacı olduğunda faiz suçu meşrulaşmıyor. Eskiden faizle millete para verenlere tefeci diyorduk, burun kıvırıyorduk; çünkü onlar toplumun en aşağılık insanlarıydı. Şimdi bankayla bu işi yapıyorlar. Tefeci adam şehre gelmiş başımıza bey olmuş. Burada bir zulüm var, bir sömürü var, bir ekonomik eşitsizlik var.

Şu ân Bağcılar'da biraz düzgün bir sitede yirmi otuz bin lira kira isteniyor. Sokak aralarında on iki bin lira, on beş bin lira. Biraz caddeye yakın yerlerde yirmi bin lira. Los Angeles değil burası Bağcılar, on sene önce kenar mahalleydi, varoş kabul ediliyordu. Otuz bin lira nedir? On bir bin lira asgari ücret maaş alan insanların yaşadığı bir ülkede kiralar nasıl yirmi bin lira olur? Bu nasıl bir zulümdür?

Ve şunu hiç sormuyoruz: Niye bu insanların kendilerine ait evi yok? Sanatçının birine soruyorlar, "Sizin 250 tane ev aldığınız söyleniyor, doğru mu?" diye. "Abartmışlar, 180 tane falan evim var." diyor. Niye bir adamın 180 tane evi var da öbür tarafta bir adam başını sokacak ev bulamıyor?

Bir siyasetçi video çekmiş, ülkedeki yolsuzlukları anlatıyor. Videoyu çektiği otel odasının geceliği 100 bin lira. Ve oradan ülkedeki eşitsizlikleri anlatıyor. Bir adamın bir gece keyif yaptığı bir oda, bir insanın bir ömür başını sokacağı bir konut parasına tekabül ediyor. Devlet bugün arsayı parayla satmasa, vergi almasa, 100 bin lirayla çok rahat başınızı sokacağınız bahçeli bir ev yapabilirsiniz. Bunları unutmuşuz, bunlar neredeyse hiç gündemde yok.

İçeri girmeden önce dinlemiştim, bir iş adamı üniversitede öğrencilere konuşma yapıyordu. Alay ediyordu resmen çocuklarla, "Ben altın kaşıkla doğdum." diyordu. "Benim gibi olamazsınız, ben Sabancı'nın yeğeniyim, ben Sabancı'nın torunuyum, Koç'un oğluyum." diyordu. Allah (cc) topunu kahretsin. Dünyaya zengin geldiğini anlatıyordu. Kimse kalkıp sormuyor, nereden geldi bu zenginlik? Senin baban da sekiz saat çalışıyor, benim babam da sekiz saat çalışıyor. Senin babanda dört tane beyin var da benim babamda bir tane mi beyin vardı? Ondan bana bir tane ev kalıyor, senin babandan sana ülkenin %10'u kalıyor? Kimse bunları sorgulamıyor.

Çalışarak kazanılacak miktar bellidir. Bir insan Türkiye şartlarında ne kadar zeki olursa olsun, ne kadar imkânları olursa olsun çalışarak kazanacağı miktar bellidir. Ama sen bankayı kurmuşsun, bir vatandaştan parasını alıyorsun, diğer vatandaşa faizle veriyorsun, senden hiçbir şey çıkmıyor, bir de o parayı ödeyemeyince onun da evine el koyuyorsun.

Serbest piyasa, herkes çalışıp kazanabilir, diyorlar. Böyle serbest piyasa olabilir mi? Bütün televizyonlar senin elinde, ben ürettiğim ürünün reklamını veremiyorum. Markete bu adamdan ürün alırsan sana ürün vermem dediğin zaman marketçi benden ürün de almıyor, ondan sonra serbest piyasa diyorlar. Hile üzere ve devletin desteğini yanına alarak bankacılık dediğimiz tefecilik sistemiyle adamlar zenginleşiyorlar. Bir kişiye 200 ev düşünce 200 aile de evsiz kalıyor, her ay nasıl yirmi bin lira kira vereceğim diye kara kara düşünüyorlar.

Bunları unutmamalıyız ve unutturmamalıyız aynı zamanda. Ekonomik kriz var, kiralar yükseldi. Hayır, öyle değil. Evet ekonomik kriz var, ama bir hırsızlık var. Eşit olmayan, adil olmayan bir dağılım var. Birileri köşe başlarını tutmuşlar ve insanlara zulmediyorlar.

8. 50/Kâf, 37
9. 16/Nahl, 112

Bir de bu adaletsizliği Allah'ın (cc) ismini kullanarak yapıyorlar. Örneğin, diyelim ki ben bir tüccarım, bir arkadaşımla birlikte yan yana dükkân açıyoruz. Ben on bin lira kazanıyorum, o arkadaşım beş bin lira kazanıyor. Gidiyoruz bir hocanın yanına, hoca bize; kızmanıza gerek yok, birbirinize hased etmeyin. "Allah rızkı dilediğine genişletir, dilediğine daraltır."[10] diyor.

Bu doğrudur. Çünkü ikimiz de bir dükkân açtık, sekiz saat çalıştık, ben on bin kazandım. Diğer arkadaş beş bin kazandı. Ama bugün öyle olmuyor. İkimiz dükkân açıyoruz, polis geliyor, benim dükkânımın önünde duruyor, kimseyi içeriye sokmuyor. Banka sizin kendi bankanız olduğu için istediğiniz kadar kredi alıyorsunuz. Ben bir şey yapamıyorum. Devlet benden vergi alıyor, sizden vergi almıyor. Benim vergi borcumu faizlendiriyor, sizinkini siliyor. Akşam arkadaşla hocanın yanına gittiğimizde de hoca bize, "Allah rızkı dilediğine genişletir, dilediğine daraltır." diyor.

Bu durumda öyle bir şey yok. Allah (cc) ikimize de eşit imkânlar verdi evet, ama sen devletin imkânlarını yanına almak suretiyle toplumu sömürdün, beni zor durumda bıraktın. Şu ânki ekonomi de böyle. Okuduğumuz ayetle uzaktan yakından ilgisi yok yaşadığımız dönemin.

Tekrar başa dönerek söylüyorum, evet bir ekonomik kriz var, bunu çok konuşuyoruz, dillendiriyoruz, bu da doğru. Ama iki şeye dikkat edeceğiz. Birinci olarak bunun bir musibet olduğunu, Allah'ın günahlarımızın karşılığı olarak bunu verdiğini ve bundan da ancak ıslah olarak, en başta da faiz denilen musibetten kurtularak ve tabii ki tevhide dönerek kurtulacağımızı bileceğiz. İkincisi ise bu yaşanan sıkıntının nedeninin, bazı insanların açgözlülüğü ve bir türlü doymamaları olduğunu unutmayacağız.

Çıktıktan sonra dikkatimi çeken ve beni şaşırtan bir mesele de gençlerin büyümesi oldu. Ben içeri girerken saçını okşadığım çocuk şimdi evlenmek istediğini söylüyor. O zaman on bir yaşındaydı şu ân on yedi on sekiz yaşına gelmiş. Beraber oyun oynadığımız, pikniğe gittiğimiz, bana sarılırken fotoğraf çektirdiğimiz kız çocukları vardı, şimdi o kızlar çarşaf giymiş, genç kız olmuşlar. Bunu gördüğünüz zaman tabii hem yaşlandığınızı, hayatın aktığını fark ediyorsunuz hem de şaşırıyorsunuz. Biz de aynı biz değiliz tabii, şimdiki ben ile cezaevine girmeden önce son yaptığımız dersteki ben de aynı değilim. Allah (cc) bütün gençlerimizi korusun.

Soru: Dışarıdaki değişimle ilgili devam edecek olursak belli aralıklarla birlikte toplamda on bir yıl tutuklu kaldınız. Bu gerçekten çok uzun bir süreç Türkiye şartlarında. Son tutukluluğunuzdaki cezaevi sürecinin diğerleriyle arasında herhangi bir fark var mıydı sizce? Bu süreçte gördüğünüz hikmetler ve farklılıklar nelerdi?

Halis Bayancuk Hoca: Önceki süreçlerde kardeşlerle bir aradaydık, ama bu sefer tektim. Daha önceden kaldığımız cezaevlerinde genellikle odalar şöyleydi: Tek kişilik üç oda var ve bunların kapıları aynı bahçeye açılıyor. Yani gün içinde birbirinizi görüyorsunuz. Bu cezaevinde öyle değildi. Herkes odasında da tek, bahçesinde de tekti. Bunun farklı bir etkisi var tabii, insanlarla bir arada olmaktan çok daha farklı bir şey. İlk farklılık buydu benim için.

Aslında şunu da söylemek gerekir: Hayatta hiçbir şey mutlak kötü veya mutlak iyi değildir. Her durumun ve her şartın kendine göre iyi yönleri ve kötü yönleri vardır. Sizin yapabileceğiniz şey nedir? Eğer hayatta başarı ve muvaffakiyet istiyorsanız bulunduğunuz şartların olumlu yönlerini tespit edeceksiniz, onun üstüne gideceksiniz, olumsuz yönlerini de azaltabildiğiniz kadar azaltacaksınız. Teklik de insanı yıpratıyor diye hep olumsuzlanıyor. Evet, bu doğru. Ama olumlu yönleri de var. Mesela manevi olarak ihlas anlamında kendinizi tartabileceğiniz en iyi yer tek olduğunuz yerlerdir. Bunu bir artı olarak kabul edebilirsiniz. Birlikte kalınan cezaevlerinde insanlarla bir arada olduğunuz için onların sorunları, dertleri, dersleri... derken size kalan zaman çok sınırlı oluyor. Ben yine de beraber olduğumuz zamanı ayarlıyordum.

Sufyân-ı Sevrî'ye (rh) nispet edilen bir söz var: "Uzayan her mecliste şeytanın payı vardır." O yüzden her şeyi tadında bırakmak lazım, yerini bilmek lazım. Tekliğin bu anlamda olumlu yanı var, size çok daha fazla zaman kalıyor. O zamanı işleyebilirseniz on yılda yapamadığınız şeyi bir yılda çok rahat bir şekilde yapabilirsiniz. Ama bunun yanında insan, tabiatı itibarıyla medeni ve toplumsal bir varlıktır. Bu anlamda bu da olumsuz bir tarafıdır diyebiliriz.

İkincisi, önceki cezaevi süreçlerinde biz hep İslami davadan olan mahkûmlarla yakın çevredeydik, bütün temasımız onlarlaydı. Bu sefer ilk defa çevremizde çok çeşitli mahkûmlar oldu. 15 Temmuz davasından yatanlar, sol davadan olanlar, İslami bazı kesimler ve adli mahkûmlar vardı. Türkiye'de yeni nesil mafya babaları var, onlar da vardı çevremizde.

Onun dışındaki farklılığı uzun sürmesiydi. Daha öncesinde en fazla on dokuz ay kalıp çıkmıştık. Bu sefer çok uzun bir süre cezaevinde kalmış olduk. Mutlaka olumsuz şeyleri de olmuştur, ama bana sorarsanız ben Allah'ın takdir ettiği her şeyin mutlaka bizim için hayır olduğuna inanıyorum. Bu altı buçuk senede kendi adıma çok şey öğrendim. Umuyorum Allah (cc) bizi daha fazla olgunlaştırmıştır, hikmet bilgisini öğretmiştir, bizi arındırmıştır ve temizlemiştir. Davranışlarımızla, sözlerimizle, Allah'ın sınırlarını çiğnediğimiz bir şey varsa umulur ki Allah (cc) onları affetmiştir, ayaklarımızı sabit kılmıştır, kendi davamızla aramızdaki aidiyetimizi arttırmıştır. Dışarıda da Allah'tan razıyız, içeride de Allah'tan razıyız. Tek istediğimiz Allah da bizden razı olsun.

10. bk. 39/Zumer, 52

Soru: Hocam içeride çevrenizin geniş olduğunu söylediniz ve biz de biliyoruz ki Arapça dersi yapıyordunuz. Açıkçası biz bunu çok merak ediyoruz. Öyle bir ortamda dersler nasıl oluyor, nasıl işliyor? Bununla alakalı bilgi verir misiniz?

Halis Bayancuk Hoca: Daha önce belirtmiştim, bir koridorda sekiz hücre yan yana, bitişik. Odaların kapısının altındaki boşluklardan normal ses tonuyla konuştuğum zaman sekiz odaya da bir şeyler anlatabiliyordum ve ders yapabiliyordum. Herkes kendi odasında aynı kitabı açıyordu, ben de anlatıyordum. Bazen soru soruyordum. Veya Kur'ân-ı Kerim'in mealini verirken mecburi kısa bir tefsire de dönüşüyordu dersler. Herkes birbirini duyuyor, notlarını alıyor, sorusu olan sorusunu soruyor. Siz nasıl bugün cep telefonlarınızdaki programlarla birbirinizi görmeden yazışıyorsunuz veya ses kaydıyla sanki karşı karşıyaymış gibi iletişim kuruyorsunuz, o da cezaevinin WhatsApp'ı diyelim.

Bu cezaevinde zaten her koridorda ses var. Diğer cezaevleri gibi değil. Bir yerde Fransızca çalışıyorlar, bir tarafta Kur'ân dersi veriliyor. Bir tarafta ilmihâl çalışıyorlar. Bizim oraya gelince de tefsir ve Arapça dersleri yapılıyor. Herkes genelde okuyan, yazan, çizen insanlar olduğu için boş muhabbet olmuyor. İnsanlar da boş muhabbete dönüşmesin diye bir program yapıyorlar.

Soru: Hocam siz böyle anlatırken dikkatimizi çekti: Aynı cezaevinde farklı inançlara/ideolojilere sahip olan ve tabiri caizse aynı kaderi paylaşan insanların birbirine karşı bu şekilde seviyeli olması çok şaşırtıcı. Cezaevinde insanlar arasında seviyeli ilişkiler devam ederken bu durum dışarıda neden fikir çatışmasına dönüşüyor sizce?

Halis Bayancuk Hoca: Fikir çatışması her zaman olacak. Bir solcu benimle nasıl fikir uyuşması içinde olacak? Veya cemaat davasından yatan insanlarla nasıl bir fikir uyumu olacak? Mümkün değil. Yolun ayrı, meşrebin ayrı. Ancak mesele bu değil. Mesele diyalog kurabilmek. Sınırları güzel çizmek, sınırları güzel belirlemek.

Kur'ân-ı Kerim'de dinle dalga geçmek ve Allah'ın ayetlerinin inkâr edilmesiyle ilgili iki ayet var: Biri Nisâ, diğeri En'âm Suresi'nde.

"Şüphesiz ki (Allah), Kitap'ta size (şu hükmü) indirdi: Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini ve alaya alındığını duyduğunuz zaman, başka bir söze dalıncaya kadar onlarla beraber (aynı mecliste) oturmayın. (İnkâr etmeden ya da konuyu değiştirmedikleri hâlde aynı ortamda oturursanız) şüphesiz ki siz de onlar gibi (kâfir/müşrik) olursunuz. Muhakkak ki Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde toplayacak olandır."[11]

"Ayetlerimize (alaya alma ve yalanlamayla) dalanları gördüğünde -başka bir söze dalıncaya dek- onlardan yüz çevir. Şayet şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra zalimler topluluğuyla beraber oturma!"[12]

Her ikisinde de çok ilginç bir ifade var: "Sözü değiştirinceye kadar." Örneğin bir adam benim dinimle dalga geçiyor, Allah'ın (cc) ayetlerini inkâr ediyor, "O ân itiraz et ya da kalk git." diyor Allah (cc). Eğer oturursak ne olur? "Yoksa onlar gibi olursunuz." buyuruyor. Ama sonra bütün bağınızı, ilişkinizi koparın demiyor, "sözü değiştirinceye kadar" onlarla beraber oturmayın, diyor. Sonra tekrardan bir araya gelip o kişiyle oturmamıza müsaade ediyor. Allah (cc) insani ilişkilerin kopmasını istemiyor. Çünkü insani ilişkiler koptuğu ânda iş başka yerlere doğru gidiyor. Cezaevinde de insanlar o insani ilişkiyi kurabildikleri için iletişim sağlanabiliyor.

Tabii kaldığımız her cezaevinde bu şekilde seviyeli insanlar yoktu. Daha öncesinde kaldığımız bir cezaevinde bahçede abilerle otururken üst kattaki hobi odasına sol örgütlerden bir grup geldi ve başladılar hakaret etmeye. Hakaret etsek onlarla aynı seviyeye düşmüş olacağız. Ben de kalktım, beni görecekleri şekilde bahçenin ortasına doğru geldim. Sonra da güzel bir tonda, "Siz ne biçim dava adamısınız? Sokak serserisi misiniz? Laf atmak nedir? Hiç mi size içinde bulunduğunuz örgütte bunu öğretmediler? Cahiller insanlara sataşır, hakaret eder. O sokak başında bekleyen serseriler yoldan geçen kadınlara laf atarlar, şu ân sizin onlardan ne farkınız var?" dedim. Çok utandılar ben öyle söyleyince. Başlarında biri vardı, hemen onları çekti camı kapattı. Bazen cezaevlerinde böyle ayaktakımı tiplerin de olduğu oluyor.

Yine bir gün biri hangi davadansınız, diye sesleniyordu arkadaşlarımızdan birisine. O arkadaş da biz Tevhid Dergisindeniz, deyince hangi örgütten alındığımızı sordu. Arkadaş da bizi El-Kaide'den aldılar, diye cevapladı. Karşı taraf da hemen; İslam'da adam öldürmek var mı, diye çıkıştı. Biz de "Zaten o örgütten değiliz, o ayrı bir konu; ama bize bunu söylerken sizin örgütünüz elli bin tane insan öldürmüş. Dinime söven bari Müslüman olsa." dedik. Böyle ayaktakımından insanlarla diyalog kurmak mümkün değil. Ancak bu son kaldığım cezaevinde bir davaya inanmış, belli bir noktaya gelmiş insanlar vardı.

Bir komşum meal göndermiş inancı olmayan bir abiye. Meali alınca bana, "Halis Hoca'm, gerek yok böyle şeylere. Sonuçta hepimiz birbirimizin düşüncesini biliyoruz. Arkadaş bana meal göndermiş, şimdi ben de ona o mealle ilgili eleştirilerimi yazsam, Kur'ân-ı Kerim'de şunu şunu kabul etmiyorum desem hoş mu olacak?" dedi. Doğrudan böyle söylemese de bizim dinimiz bize, sizin dininiz size, demiş oldu. Ben de "Doğru söylüyorsun, meal göndermeden önce senden izin alınmalıydı. Ben bir meal göndermek istiyorum, gönderebilir miyim, diye sorulmalıydı. Kabul edersen gönderilmeliydi." dedim.

11. 4/Nisâ, 140

12. 6/En'âm, 68

Altı buçuk sene önce ne yapıyor idiysem altı buçuk sene sonra da aynısını yapmaya devam edeceğim inşallah. Nasıl ki daha önceki temel hedefimiz tevhid davetinin Türkiye'de yayılmasına katkı sağlamaksa bundan sonrası için de aynı şey geçerlidir. Bir diğer hedefim korku bariyerlerini yıkmak. Hep söylüyorum Türkiye'de sorun şirk değil, nifak. Kişi şirkten tevbe eder hatasını düzeltir ve Allah'a döner. Ancak nifaktan kaynaklı korku böyle değildir.

Peygamber (sav) ne diyor davet yaptığı insanlara: Sözün bitti mi? Bitti. İzin verirsen benim söyleyeceklerim var, diyor ve sonra anlatıyor.[13] Sonuçta bu dinlemeye bağlı bir şeydir. Karşı taraf dinlemek isterse dinler, dinlemek istemezse dinlemez. Burada direkt davet yok, o imkân çok kısıtlı. Ama onun dışında hamdolsun genel olarak seviye çok iyi. Hem idare ve idarenin memurları anlamında hem de mahkûmlar anlamında diyaloglar çok iyi. Umarım Allah da (cc) bize bir şeyler öğretmiştir, biz de o insanlardan bir şeyler öğrenmişizdir.

Soru: Tevhid ve Sünnet Cemaati olarak önceliğimiz her zaman tevhid davetinin insanlar arasında yer etmesi olmuştu. Siz de cezaevinde dahi çalışmalarınıza ara vermeden devam ettiniz, o kadar imkânsızlık arasında sayfalarca kitap yazdınız. Hâliyle kardeşlerimizin de aklına geliyor. Hocamız bu kadar imkânsızlık arasında bu kadar kaynağa nereden ulaşıyor? Biz de size sormak istedik.

Halis Bayancuk Hoca: Aslında Hocamız değil, biz yazdık bunları. Kalemi tutan el benim belki, düşünce bana ait, ama bunun sadece bir kısmını oluşturuyor, bunun büyük kısmını da arka planda çalışan kardeşlerimiz oluşturuyor. Ben kitapları notlarımdan yazıyorum, bir yazı yazacağım zaman ihtiyacım olan bütün kitapları alıp okuyarak kitap yazmıyorum. Elimde zaten oluşmuş fikirler ve projeler var. Ama o projeleri yaparken de bazen not aldığım kitaplara bakıyorum ve o kitapları istiyorum. Örneğin ben altı kitap talep etmişken bana o alanda yeni kitapların da çıktığını söyleyerek on üç tane gönderiyorlar. On üç istemişsem farklı kitapların da olduğunu söyleyerek yirmi tane gönderiyorlar. Böyle olunca ne oluyor? Elimdeki imkânlar genişliyor, bir kafayla değil, üç veya dört kafayla düşünmüş oluyorum.

Sonra ben bu yazıları gönderdiğimde biri okuyor, biri yazıya geçiriyor, biri tashihini yapıyor, biri kapağını hazırlıyor... Hep bir yardımlaşmayla bu işler oluyor. Dersler de böyledir aynı zamanda. Burada konuşan ağız ben olabilirim, bilgi veya fikir bana ait olabilir; ama bunun kitlelere ulaşması ne benimle ilgili ne konuşma tarzımla ilgili. Bu dersleri çeken var, yayınlayan var, geri dönüşleri değerlendirip o insanlarla ilgilenenler var. Onun için bunu ben yazmıyorum, biz hep beraber yazıyoruz. Ben sadece bu işin yüzüyüm.

Cezaevlerinde belli bir kota olmak kaydıyla dışarıdan kitap alabiliyorsunuz. Onları okuyunca ailenize teslim ediyor, yenilerini alıyorsunuz.

Aslında daha önce cezaevlerinde bilgisayar kullanma hakkı vardı, ancak 15 Temmuz'dan sonra o hakkı iptal ettiler. Bilgisayar odaları var, siz para veriyorsunuz, idare size bilgisayar alıyor, siz çıkıyorsunuz her gün iki saat o bilgisayarı kullanabiliyorsunuz. 15 Temmuz'a doğru giderken çok güzel haklar verilmeye başlanmıştı cezaevlerinde, ama 15 Temmuz ile beraber Türkiye, mahkûma verilen haklar anlamında 1980'lere geri döndü. Bütün haklar iptal edildi. Eğer o imkânlar olsa vaiz dışarıdan gelir, kitap programlarını bilgisayarınıza yükler, hiçbir şeye ihtiyacınız kalmaz, çıkıp orada çok rahat bir şekilde araştırmanızı yapabilirsiniz.

Cezaevi Tevkifevleri Müdürlüğünün hazırladığı, mahkûm haklarını anlatan bir kitapçık var. Bilmiyorum o kitapçığı hiç gördünüz mü? İncelemenizi tavsiye ederim. Öyle şeyler yazmışlar ki İsviçre mi burası dersiniz. İnternet hakkı bile var mahkûmun. Ama siz mesela zile bassanız, idareciyi çağırsanız, benim internet kullanma hakkım varmış, internet kullanmak istiyorum deseniz, o adam size ne der?

Cezaevi kütüphaneleri de çok geniştir, çok fazla dinî kitap var. Tabii Arapça yok, Türkçe kitaplar var. Hamdolsun ben arkadaşların da yardımıyla zorlanmadım. Her zaman zaten söylüyorum; birlikte yapılan amelin bereketi her zaman daha fazladır. Cemaatin bereketi çok daha fazladır. Bu vesileyle bütün kardeşlere de teşekkür etmek istiyorum. Kitap biriminde, araştırma biriminde, medya ofisinde olan kardeşlere ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Allah razı olsun, iyi ki varlar. Onlarla bu çalışma güzelleşiyor, sizlerle bu çalışma daha verimli hâle geliyor.

Burada şunu da eklemek isterim: Ekonomi bozulunca görüş imkânları artık çok kısıtlandı. Aileler ziyaretleri ilk önce ayda iki defaya, son zamanlarda ise ayda bire düşürdüler. Bir ailenin Gebze'den Silivri'ye geldiğini düşünelim; yakacağı mazot, içeridekine yatıracağı para, dışarıdaki ailesinin geçimi... Zor gerçekten. Sizin dışarıda kendinizle, ailenizle, yakınlarınızla ilgili bir endişeniz yoksa kafanızın rahatlığı anlamında bu, insana müthiş bir konfor alanı sağlıyor. Böyle olmasa ve siz cezaevi imtihanını yaşasanız aklınız sürekli dışarıda olacak.

13. bk. İbn-i Kesîr Tefsîri, 9/514-515, Fussilet Suresi, 1-5. ayetlerin tefsiri

Çocuğunuz hasta olsa tedavi edemeyeceksiniz, eşiniz gelmek isteyecek, görüşe gelemeyecek. O kafayla nasıl bir şeyler yapacaksınız? Nasıl bir şeye yoğunlaşacaksınız? Mümkün değil.

Cezaevleri küskünler cennetidir. Çok duyduğum şeylerden biridir. Adam diyor ki: "Hocam ben anamı, babamı, her şeyimi bu dava için, arkadaşlarım için terk ettim. Cezaevine girdim, hiçbir arkadaşım beni sormuyor, o tekfir ettiğim anam babam beni soruyor, onlar bana avukat tutuyor, onlar benimle ilgileniyor." Böyle çok fazla insan var. Şimdi öyle bir insan nasıl çalışma yapabilir?

Bu anlamda Allah'a (cc) hamdolsun. Hem kendi anne babam olsun hem eşim hem de kardeşlerim olsun bu yönüyle bir nimet içerisindeyim. Bu, Allah'ın (cc) sürekli şükretmem gereken nimetlerinden biridir. Peki, sorun hiç olmuyor mu? Tabii ki sorunlar oluyor, sorunsuz dünya yok. Ama genel anlamda söylüyorum; kafam rahat olunca bu da çalışmaların daha hızlı ve bereketli olmasını sağlıyor. Her halükârda, başta ve sonda Allah'a (cc) hamdolsun. Minnet Allah'tan, nimet Allah'tan, hibe Allah'tan, hepsi Allah'tan. Bizim de bütün şükrümüz, hamdimiz, tazimimiz Allah'a (cc). Hamdolsun Rabbimize.

Soru: Peki, bundan sonrası için hedefleriniz nelerdir Hocam? Neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Halis Bayancuk Hoca: Altı buçuk sene önce ne yapıyor idiysem altı buçuk sene sonra da aynısını yapmaya devam edeceğim inşallah. Nasıl ki daha önceki temel hedefimiz tevhid davetinin Türkiye'de yayılmasına katkı sağlamaksa bundan sonrası için de aynı şey geçerlidir.

Bir diğer hedefim korku bariyerlerini yıkmak. Hep söylüyorum Türkiye'de sorun şirk değil, nifak. Kişi şirkten tevbe eder hatasını düzeltir ve Allah'a döner. Ancak nifaktan kaynaklı korku böyle değildir. Normal, beşerî korku çok basittir aslında. Ben yılandan korkuyorum, diyene bir terapiste git ve tedavi ol, deriz ama nifaktan kaynaklı korku kişinin kalbindedir. Onun bütün tasarruflarına, yönelişlerine o korku hükmeder. Ve bizim bu topraklarda bu çok fazla. Bazen soruyorlar ya Türkiye Dâru'l İslam mıdır yoksa Dâru'l Küfür müdür diye, Türkiye Dâru'n Nifak'tır.

Bize Türkiye'de Seyyid Kutup'u anlatan, Seyyid Kutup Sempozyumu yapan adamlar mahkemelere hak ettiklerini söylüyoruz diye donkişotluk yapmanın gereği yok, diyor. Bir genç çıkar, "Ben Seyyid Kutup'u örnek alacağım, siz kitaplarını tercüme ettiniz, yaydınız, anlattınız, ben de okudum ve çok etkilendim. Ben bundan sonra Seyyid Kutup gibi konuşacağım." derse donkişotluk yapma diyorlar. Nifak dediğimiz şey tam da budur. Abdullah ibni Ubey cuma namazlarında her hafta hutbeden sonra ayağa kalkar ve "Ey insanlar! Beni işitin, Peygamber'i dinleyin, ona itaat edin." derdi. Sonra münafıklıkları açığa çıkınca Peygamber (sav) sabretti, ama sahabe sabredemedi. Tuttular, yakasından dışarı fırlattılar. "Kes sesini, sana düşmedi bize akıl vermek." dediler.[14] Bizim hedefimiz de Türkiye'deki bu nifak ahlakını yıkmaktır.

Ne yaparsak yapalım Allah'ın kaderini asla değiştiremeyeceğiz, öyleyse biz de tevhidin izzetine yakışır bir şekilde yaşayacağız ve Allah'ın lütfuyla tevhidin izzetine yakışır bir şekilde canımızı vereceğiz. Bunun için de ne gerekiyorsa yapacağız. Allah (cc) dilerse bizi saraylarda sultan yapar, dilerse bizi zindanlarda mahkûm yapar, dilerse bizi yatakta hasta yatırır, dilerse Suleymân (as) gibi mülk verir, dilerse Nûh (as) gibi 950 sene davet yaptırır. Her hâlükârda biz sorumluluklarımızı bileceğiz. Geleceğe dair büyük laflar edip çok büyük sözler söyleyerek altında ezilmeyelim. Şu ân bizim sorumluluğumuz neyse, Allah'ın bize verdiği bu imkânlarla elimizden ne geliyorsa onu yapmaya çalışalım. Umuyorum Allah (cc) hepimizi muvaffak kılar ve bizi şu ân içinde bulunmuş olduğumuz şartların hayrına ulaştırır.

Cezaevinde şöyle dua ediyordum: "Allah'ım, beni zindanın hayrına muvaffak kıl, şerlerinden muhafaza eyle." Çünkü oranın bir hayrı var, bir de şerri var ve ikisi de Allah'ın (cc) elinde. Şu ân dışarıdayız, dışarının da kendisine göre bir hayrı var, bir de şerri var. Şimdi de, "Allah'ım, bizi dışarının hayrına muvaffak kıl ve bizi dışarının şerrinden muhafaza et." diyorum.

14. bk. Delâilu'n Nubuvve, Beyhakî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3/318

SİYER NOTLARI

Enes YELGÜN

İFK HADİSESİ

En uç nokta olarak görülebilecek savaş meydanlarında bile farklı görevler alarak bulunmaları buna çok açık bir şekilde işaret eder. Evet, kadın annedir. Birinci önceliği bir nesli yetiştirmek ve İslam davası için mücadele eden eşine destek olmaktır. Ama bunlarla beraber güç ve ihtiyaç nispetince farklı alanlarda da bulunmalıdır.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a, salât ve selam, Resûl'üne olsun.

Ben-i Mustalik Gazvesi, yapılan savaştan daha çok dönüş yolunda gerçekleşen hadiseler nedeniyle İslam tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

Önce Ensâr ile Muhâcir arasında patlak veren, münafıkların alevlendirmesiyle başka boyutlara giden fitne ve hemen akabinde gerçekleşen İfk Hadisesi. Bu iki fitne İslam toplumunu çok sarsmış, olaylar üzerine ayetler nazil olmuş, Müslimler yaşananlardan dersler çıkarmış ve en önemlisi de münafıkların gerçek yüzleri daha da belirginleşmiştir.

Şimdi İfk Hadisesi'ni Âişe Annemizin (r.anha) dilinden dinleyelim ve bize bakan yönleri üzerinde konuşmaya çalışalım:

" 'Allah Resûlü (sav) bir sefere çıkmak istediği zaman zevceleri arasında kura çekerdi. Kura hangisine isabet ederse Allah Resûlü (sav) o zevcesini de beraber alıp sefere çıkardı.

Çıktığı bir gazada aramızda kura çekti. O gazada kura bana isabet etti. Bu sebeple ben de hicab emri nazil olduktan sonra Allah Resûlü (sav) ile birlikte (sefere) çıktım. Ben hevdecimde (devenin üzerindeki çadır) olduğum hâlde deveye yükleniyor ve hevdecimin içinde olduğum hâlde devemin üzerinden yere indiriliyordum. Bu şekilde yolumuza devam ettik. Nihayet Allah Resûlü (sav) gazasını tamamlayıp geri dönünce biz de dönüş yolunda Medine'ye yaklaştığımız sırada gecelerden birinde yola koyulmak için duyuru yapıldı. Yola çıkma duyurusu yapılınca ben de kalktım ve askerin bulunduğu karargâhın dışına çıkacak şekilde yürüyüp gittim. İşimi gördükten sonra bineğimin yanına geri döndüm. Elimle göğsümü yoklayınca zafar boncuğundan gerdanlığımın kopmuş olduğunu gördüm. Geri dönüp gerdanlığımı aramaya başladım. Onu arayışım beni alıkoydu.

Beni (hevdecimi) deveye yüklemekle görevli olanlar gelip hevdecimi taşıyarak üzerine bindiğim deveye yerleştirmişler. Beni de hevdecin içinde zannediyorlardı. O dönemde kadınlar hafifti, kilolu değillerdi, yağ ve et bağlamamışlardı. Onlar ancak çok az miktarda yemek yerlerdi. Bundan dolayı hevdeci taşımakla görevli olanlar onu kaldırıp deveye yüklediklerinde hevdecin hafifliğinin farkına varmamışlar.

Benim de henüz yaşım küçüktü. Deveyi çöktüğü yerden kaldırıp yola koyulmuşlar. Ben ise ordu yoluna koyulup gittikten sonra gerdanlığımı buldum. Geri dönüp askerlerin konakladıkları yere geldim, orada onlardan hiç kimse kalmamış, arkalarında hiçbir eser bırakmamışlardı. Ben de daha önce kaldığım yere yöneldim ve onların benim hevdecte olmadığımı anlayacaklarını ve dönüp beni arayacaklarını bildiğimden orada kaldım. Bulunduğum yerde oturmaktayken uyku bastırdı ve uyudum.

Safvân ibni'l Muattal Es-Sulemî Ez-Zekvânî ordunun ardından gidiyordu. Sabahleyin benim kaldığım yere ulaşmış. Uyumakta olan bir insanın karartısını görmüş. Beni görür görmez tanımış. Çünkü hicap (örtünme) emrinden önce beni görmüştü. Beni tanıyınca istircada bulunması ("İnna lillahi ve inna ileyhi raciun." demesi) üzerine ben de uyandım. Hemen cilbabımla yüzümü örttüm. Allah'a yemin ederim, birbirimizle tek kelime konuşmadık. Onun da istircadan başka bir söz söylediğini de duymadım. Hemen devesinden indi ve onu çöktürdü. Üzerine kolaylıkla bineyim diye de devesinin ön ayağına bastı. Ben deveye binince o da devenin yularını tutup önden çekmeye başladı. Nihayet tam öğle vaktinde öğle sıcağının bastırdığı bir sırada askerin konaklamış olduğu karargâha vardık.

Böylece helak (olması mukadder) olan helak oldu. İftiranın en büyüğünü üstlenen kişi Abdullah ibni Ubey ibni Selûl oldu.'

(Urve dedi ki:) Bana bildirildiğine göre bu iftira İbni Selûl'ün huzurunda yayılıyor, dile dolanıyordu, kendisi de bunu doğruluyor, anlatılanları dinliyor ve başkasına da anlatıyordu. Bu ifke karışanlar arasında Hasan ibni Sâbit, Mistâh ibni Usâse ve Hamne binti Cahş dışında kimselerin ismi verilmemiştir. Bunlar kim olduklarını bilmediğim daha başka kimselerle birlikte (bu iftiraya) katılmışlardı. Ancak bunlar Yüce Allah'ın da buyurduğu gibi bir usbe (sekiz on) kişiden ibaret idiler. Denildiğine göre bu işte en büyük mesuliyet Abdullah ibni Ubey ibni Selûl'e aittir.

Âişe, huzurunda Hasan'a söz söylenmesinden hoşlanmaz ve 'Şüphesiz benim babam, babamın babası ve benim ırzım, Muhammed'in ırzını size karşı korumaya feda olsun.' beyitini söyleyen odur, derdi."[1]

Yaşanan hadisenin bu bölümünde başka savaşlarda da karşımıza çıkan bir tabloyu görüyoruz. İslam toplumunda kadın, İslami mücadelenin içerisindedir. Toplumunun yarısını oluşturan bu güç, şer'i sınırlara riayet edilerek doğru bir şekilde kanalize edilmelidir.

En uç nokta olarak görülebilecek savaş meydanlarında bile farklı görevler alarak bulunmaları buna çok açık bir şekilde işaret eder. Evet, kadın annedir. Birinci önceliği bir nesli yetiştirmek ve İslam davası için mücadele eden eşine destek olmaktır. Ama bunlarla beraber güç ve ihtiyaç nispetince farklı alanlarda da bulunmalıdır.

İşte burada sahabe bile olunsa insan olmamızın getirdiği zaafların nasıl açığa çıkabileceğini görüyoruz. Bir fitneyi yaşamak, hatta ondan başarılı olarak çıkmak, akabindeki fitnede de aynı şekilde davranacağımızın garantisi değildir. Çözüm ise vahyin yaşadığımız olaylarda bize nasihat olarak ne söylediğine kulak vermek, bunlar üzerine düşünmek, sürekli teyakkuzda olmak; tüm bunlara rağmen fitneye kapılırsak ümitsizliğe düşmemektir.

Âişe Annemiz (r.anha) önce Ebû Bekir (ra), daha sonra Allah Resûlü'nün (sav) terbiyesinde yetişen genç bir hanımdır. Buna rağmen çok önemli bir noktayı atlamış, toplu olarak hareket edilen bir işte izin almadan ve haber vermeden hareket etmiştir. Allah'ın takdiri olmakla beraber bu ameli bir süre boyunca Medine'yi meşgul etmiş ve hem kendisine hem de müminlere eza vermiştir:

"Müminler o kimselerdir ki; Allah'a ve Resûl'üne iman eder, (İslam cemaatini ilgilendiren) toplu bir iş için onunla beraber bulunduklarında, ondan izin almadan ayrılıp gitmezler. Şüphesiz ki senden izin isteyenler; işte bunlardır Allah'a ve Resûlü'ne (hakkıyla) iman edenler. Bazı işleri dolayısıyla senden izin isterlerse onlardan dilediğine izin ver ve onlar için Allah'tan bağışlanma iste. Şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[2]

İfk Hadisesi, öncesiyle beraber değerlendirildiğinde şunu gösterir: Daha bir iki gün önce münafıklar büyük bir fitne çıkarmış, övülen iki taife (Ensâr ve Muhâcir) birbirlerine kılıç çekecek hâle gelmiş, olay ayetler ışığında izah edilmiş, münafıkların maskesi düşmüş, şayet toplum nazarında kredileri kaldıysa onları tüketmiş ve neticede fitne bitmiştir. Nasıl oluyor da olayın failleri aynıyken yine bir fitne çıkartabiliyor ve şüphe tohumlarını da kalplere ekebiliyorlar?

İşte burada sahabe bile olunsa insan olmamızın getirdiği zaafların nasıl açığa çıkabileceğini görüyoruz. Bir fitneyi yaşamak, hatta ondan başarılı olarak çıkmak, akabindeki fitnede de aynı şekilde davranacağımızın garantisi değildir. Çözüm ise vahyin yaşadığımız olay-

1. Buhari, 4141; Müslim, 2770

2. 24/Nûr, 62

larda bize nasihat olarak ne söylediğine kulak vermek, bunlar üzerine düşünmek, sürekli teyakkuzda olmak; tüm bunlara rağmen fitneye kapılırsak ümitsizliğe düşmemektir.

Fitneye kapılmak denince akıllara hemen münafıklar gelmemelidir. Evet, bu bir yönüyle doğrudur, ama İfk Hadisesi özelinde baktığımızda münafıkların dışında bu ateşe odun taşıyan sahabeler de vardır ve portreleri de oldukça ilginçtir.

Hasan (ra); hem Bedir ehlidir hem de Peygamberimizin (sav) ve İslam ümmetinin övgüsüne mazhar olmuş büyük şairlerindendir.

Mistâh (ra); Ebû Bekir'in, kendisinin bakımını üstlendiği ve yine Bedir ehli olan bir sahabidir.

Hamne binti Cahş (r.anha); Peygamberimizin halasının kızı, Peygamberimizin eşi Zeyneb'in kardeşi ve Mus'âb ibni Umeyr'in eşidir.

Ve sonradan inen ayetlerde iftirayla ilgili had cezalarının sadece yukarıda ismini zikrettiğimiz ve onlar gibi birkaç sahabeye uygulandığı rivayet edilmiştir. Kimsenin geçmişi, Allah'a (cc) sunduğu amelleri geleceği için bütün olarak garanti anlamına gelmez. Evet, salih amellerimiz bizi muhafaza eder, en azından bunun olmasını ümit edebiliriz. Ancak geçmişte yaptığımız bu amelleri muhafaza etmezsek işte o zaman kötü sonuçlarla karşılaşmayı da beklememiz gerekir.

Burada şu da tartışılmıştır: Neden iftira haddi bu sahabilere uygulanmış, ama münafıklara uygulanmamıştır? Tercih edilen görüş; münafıkların açıktan değil gizli meclislerde bu iftirayı yaydıkları, yanlarında konuşulmasına izin verdikleri, ama onaylama ve red cümleleri kullanmadıkları, şahitler iftira yaydıkları iddiasıyla geldiğinde ise inkâr ve yeminle onları yalanladıklarıdır.

Aslında bu çok da şaşırtıcı bir durum değildir. Medine'deki münafıkların tarihine baktığımızda genel ahlaklarının bu olduğunu görüyoruz: İmalı cümleler kullanılır, açıktan konuşulmaz, meclislerin nabzı tutulur ve ona göre konuşulur.

İşte bu iftiralar münafıkların eliyle yayılıp bazı sahabilerin de katılımıyla arttığından Medine'nin gündemi hâline geldi. Allah'ın (cc) izniyle diğer sayımızda kıssanın geri kalanını inceleyeceğiz.

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

CEVABI ÜZECEK SORULAR

Talha AKMAN

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَسْـَٔلُوا عَنْ اَشْيَٓاءَ اِنْ تُبْدَ لَكُمْ
تَسُؤْكُمْۚ وَاِنْ تَسْـَٔلُوا عَنْهَا ح۪ينَ يُنَزَّلُ الْقُرْاٰنُ تُبْدَ لَكُمْۜ
عَفَا اللّٰهُ عَنْهَاۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَل۪يمٌ

"Ey iman edenler! Açıklandığında sizi üzecek şeyleri sormayın. Kur'ân indirilirken sorarsanız size açıklanır. Allah onu affetti. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr (Kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

İnsan, hayatını kısa bir şekilde gözden geçirdiği zaman hem kendinin hem de çevresindekilerin yaşadığı olaylarda en etkili ve belirleyici unsurun konuştukları olduğunu görecektir. Çünkü konuşmak, insan için en kolay eylemdir. İnsan, konuştuğu bir şeyin hayatı üzerindeki etkisini sonradan (genel olarak) pişmanlıkla görür. Bundan dolayı dilimizi terbiye etmek ve afetlerinden sakınabilmek için Kur'ân ve Sünnette birçok emir ve hatırlatma vardır.

Dilin, insan hayatı üzerindeki etkisi maddi manevi çok büyüktür. Hatta dilin en temel etken olduğunu söyleyebiliriz:

"Kulun imanı istikamet üzere olmaz, kalbi istikamet üzere olmadıkça. Kulun kalbi istikamet üzere olmaz, dili istikamet üzere olmadıkça. Bir kişi, komşusu onun şerrinden emin olmadıkça cennete giremez."[2]

Dünya ve ahiret hayatında insana en fazla pişmanlık yaşatacak olan şey insanın konuştuklarıdır. Konuşmak hem çok kolay hem de hayatımızda çokça yer aldığı için insan konuştuklarından hesaba çekileceğini unutur. Hesaba çekilmeyeceğine dair bu gafleti de insanın bir hayli hata yapmasına neden olur.

Muâz ibni Cebel (ra) bir gün Resûlullah'a (sav), "Ey Allah'ın (cc) Resûlü! Bana öyle bir amel söyle ki beni cennete götürsün ve cehennemden uzak tutsun." dedi. Resûlullah (sav), "Büyük bir şey hakkında sordun. Ancak bu, Allah'ın (cc) kolaylaştırdığı kişi için kolaydır." buyurdu ve Muâz'a (ra)

1. 5/Mâide, 101
2. Ahmed, 13048

İnsan, konuştuğu bir şeyin hayatı üzerindeki etkisini sonradan (genel olarak) pişmanlıkla görür. Bundan dolayı dilimizi terbiye etmek ve afetlerinden sakınabilmek için Kur'ân ve Sünnette birçok emir ve hatırlatma vardır.

Ayetin hedef aldığı nokta, insanın merak duygusudur. İnsan merak ettiği şeylere göre hayatında bir anlam bulur. Tam bu noktada İslam, 'Şunu değil, bunu merak et.' diyerek müslimi yönlendirir, değiştirir ve geliştirir.

tevhid ve şirkten bahsetti. Ona namazı, zekâtı, Ramazan orucunu ve haccı öğretti. Bunlarla birlikte sadakanın, orucun ve gece namazının faydalarından bahsetti. Sonrasında ise her işin başının İslam olduğunu; İslam'ın direğinin namaz, zirvesinin cihad olduğunu söyledi. Tüm bu öğretilerinden sonra Mûaz'a şöyle sordu: "Ey Mûaz, sahip olduğun zaman tüm bu öğrettiklerimi elde edebileceğin şeyi sana öğreteyim mi?" Mûaz (ra), "Tabii ki, ey Allah'ın (cc) Resûlü!" dedi. Resûlullah (sav) eliyle diline işaret etti ve "Şuna sahip çık." dedi. Mûaz (ra) şaşırdı: "Ey Allah'ın (cc) Resûlü, biz konuştuklarımızdan da mı hesaba çekileceğiz?" dedi. Resûlullah (sav), "Anan seni kaybetmesin, ey Mûaz! İnsanları yüzleri ve burunları üzere cehennem azabına sürükleyen dillerinden başka bir şey midir?" buyurdu.[3]

"Ey iman edenler! Açıklandığında sizi üzecek şeyleri sormayın."

Bu ayetin nüzul sebebi hakkında Katâde (rh) şöyle anlatır:

"Enes ibni Mâlik (ra) bize şöyle anlattı: 'Bir defasında sahabiler Resûlullah'a (sav) çok fazla sorular sordu. Bunun üzerine Resûlullah (sav) minbere çıktı ve 'Bugün ne soruyorsanız sorun, size cevabını vereceğim!' dedi. Sahabe başlarına bir iş gelmek üzere olduğunu düşündü ve endişeye kapıldı. Ben sağıma soluma baktım, herkes elbisesiyle başını örtmüş, sessizce ağlıyordu. Bu esnada, babasından başka bir adama nispet edilen ve kendisi hakkında hoş konuşulmayan bir kişi ayağa kalktı ve 'Ey Allah'ın (cc) Resûlü, benim babam kim?' dedi. Resulullah (sav), 'Senin baban Huzâfe'dir!' buyurdu. Ömer (ra) ayağa kalktı ve 'Ey Allah'ın (cc) Resûlü! Biz rabb olarak Allah'tan (cc), din olarak İslam'dan, nebi olarak Muhammed'den razı olduk! Ey Allah'ın (cc) Resûlü, fitnelerin şerrinden Allah'a sığınırız.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) sakinleşti ve şöyle buyurdu: 'Hayır ve şer konusunda bugün gördüğümü başka hiçbir gün görmedim. Bana cennet ve cehennem tasvir edildi ve ben onları engelsiz bir şekilde gördüm.' "[4]

Ayet hakkında aktarılan bu kıssanın devamında babasının kim olduğunu soran Abdullah ibni Huzâfe'nin annesi, oğluna, "Ben senden daha hayırsız bir evlat görmedim! Sen annenin, cahiliye kadınlarının kocalarından uzaklaştığı gibi kocasından uzaklaştığını mı sanıyorsun da beni insanların önünde rüsva ediyorsun!" dediği aktarılır.[5] Abdullah ibni Huzâfe, sorduğu bir sorudan dolayı annesinin nasıl bir duruma düşeceğini öngöremediği için ayetle uyarılmıştır. Hatta kendisi, "Eğer ki o gün Resûlullah babamın siyah bir köle olduğunu söyleseydi kabul ederdim." diyerek kendisini de nasıl bir duruma düşürdüğünü sonradan söylemiştir.

İslam, insanların hayatlarını sadece zahiren tanzim eden ve bunun için birtakım emir ve yasaklar ihtiva eden bir "ideoloji" değildir. İslam dininin bir hedefi vardır. Fertleri ve toplumları bir yere getirmeyi amaçlar. Bu da sadece insanların dünyevi hayatlarını kapsayan emir ve yasaklarla olmaz. İslam, kişiye bir karakter ve bilinç kazandırır. Düşünce ve merak dünyasına da müdahale eder.

Ayetin hedef aldığı nokta, insanın merak duygusudur. İnsan merak ettiği şeylere göre hayatında bir anlam bulur. Tam bu noktada İslam, "Şunu değil, bunu merak et." diyerek Müslim'i yönlendirir, değiştirir ve geliştirir. Hucurât Suresi'nin 12. ayet-i kerimesinin nüzul sebebini anlatırken, merak duygusunun şeytan tarafından nasıl yönlendirildiğini ve ortaya çıkardığı olumsuz sonuçları ele almaya çalışmıştık.

Merak duygusunun ıslahı ve hayra yönlendirilmesi, kişinin kendisini ilgilendirmeyen boş işlerden yüz çevirmesidir. Bu, felaha ermiş müminlerin en belirgin özelliklerindendir:

"Şüphesiz ki müminler, kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki; namazlarında huşu içerisindelerdir. Onlar, boş şeylerden yüz çevirir, ilgi duymazlar."[6]

Fakir birinin borsanın hükmünü sorması, ticaret yapmayan birinin ticari konulara merak sarması, bekârın talak ahkâmına yönelik sorular yöneltmesi bu kapsamdadır. Çoğu zaman şeytan, insanı kendisini ilgilendirmeyen şeylerle meşgul eder. Böylece insanı asıl sorumluluklarından alıkoyar.

"Kendisini ilgilendirmeyen şeyleri terk etmesi, kişinin İslam'ının güzelliğindendir."[7]

"Kur'ân indirilirken sorarsanız size açıklanır."

Ayetin devamında Rabbimiz (cc), kullarının sordukları sorulara ayetleriyle cevap verebileceğini, yani onların bunlardan mükellef olacağını haber vererek kullarına hatırlatmada bulunuyor.

3. bk. Tirmizi, 2616; Nesai Sünen-i Kübra, 11394; İbn Mace, 3973; Ahmed, 22016
4. Buhari, 7091; Müslim, 2359
5. bk. Tefsîru't Taberî, 11/102
6. 23/Müminûn, 1-3
7. Tirmizi, 2317

Resûlullah (sav) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

"Müslimlerin yapacağı en büyük kötülük, haram kılınmamış bir şeyin, soru sormaları sebebiyle haram kılınmasıdır."[8]

Ayetin bu kısmında Rabbimiz (cc), kullarına bir edep öğretiyor. Bir kul, Rabbini hakiki manada tanıdığı; O'nun her şeyi görüp bildiğini, kullarının durumunu ve onların neye ihtiyacı olduğunu, onlara hiçbir zaman güçlerinin yetmeyeceği yükü yüklemeyeceğini ve O'nun merhametlilerin en merhametlisi olduğunu bildiği zaman, hükümler konusunda da soru sormasına gerek kalmayacaktır. En yüce misaller Allah (cc) içindir. O, subhandır. bizler gündelik hayatımızda herhangi bir konuda bizden biraz daha bilgili bir kimseye unuttuğu bir şeyi hatırlatırken zorlanır ve hatta "edebimizden" hatırlatamayız bile. Rabbimiz -hâşâ ve kellâ- kullarına indireceği bir hükmü onların hatırlatmasıyla indirecek değildir.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) bize hutbe veriyordu ve şöyle dedi: 'Ey insanlar! Allah (cc) haccetmenizi size farz kıldı.' Bir adam kalktı ve şöyle dedi: 'Ey Allah'ın (cc) Resûlü, her yıl mı yapalım?' Resûlullah (sav) cevap vermedi. Adam sorusunu üç defa tekrar etti. Bunun üzerine Resûlullah (sav), 'Eğer ben, 'Evet.' dersem size her yıl hac yapmanız farz olacak. Buna da güç yetiremeyeceksiniz. Benim söylediğim kadarını alın, sustuğum konularda siz de susun. Muhakkak ki sizden öncekileri çok fazla soru sormaları ve peygamberlerine muhalefet etmeleri helak etmiştir. Size bir şey emrettiğim zaman onu gücünüzün yettiği kadar yapın. Nehyettiğim şeylerden de kaçının.' buyurdu ve bunun üzerine bu ayet-i kerime nazil oldu."[9]

"Allah onu affetti. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr (Kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."

Allah (cc) onu affetti... Rabbimiz o kadar merhametli ki insanların sorduğu soruların onlara zor geleceğini bildiği için cevabını vahiy indirerek vermemiştir. Rabbimiz kulları için neyin en hayırlı ve faydalı olduğunu en iyi bilendir. Kullarının sorduğu sorulardan onlar için hangisinin faydalı olup olmadığını bildiği için Kitab'ında kullarının her sorusuna cevap vermemiştir. Ki bu, geçmiş kavimlerin helak olma nedenlerindendir:

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah (cc) farz olacak şeyleri farz kılmıştır, onları zayi etmeyin. Size sınırlar belirlemiştir, haddinizi aşmayın. Haram kıldığı şeyleri de çiğnemeyin. Sustuğu (hakkında hüküm indirmediği) konular size olan rahmetindendir. Onlar hakkında soru sormayın."[10]

Bu ayetin neyi hedeflediğini anlamanın en açık yolu, sahabenin bu ayeti nasıl anladığı ve nasıl amel ettiğidir. Zeyd ibni Sâbit (ra) sahabe arasında en bilgili kişilerdendi. Kendisine bir soru sorulduğu zaman, "Bu sorduğun,vuku buldu mu? Yaşandı mı böyle bir şey?" diye sorardı. Eğer soran kişi, "Evet." derse o zaman o konu hakkında bildiklerini söylerdi. Eğer meydana gelmemiş bir meseleyse, "O zaman olana kadar bırakın bu meseleyi." derdi.[11]

Hasan El-Basrî (rh) bu ayette insanların soru sormaktan nehyedildiği soruların cahiliyede yaptıkları günahları hakkında olduğunu söylemiştir. Yani insanların cahiliyede işledikleri günahlarının durumu hakkında soru sormalarının onlara bir yararı olmayacağı gibi kendilerini zora sokacak bir cevap da gelebilir. Allah'ın (cc) affettiği bir konuda soru sormanın faydası yoktur.

Selam ve dua ile...

8. Buhari, 7289; Müslim, 2358
9. İbn Huzeyme, 4/220, 2508; İbn Hibban, 9/18, 3704; Müslim, 1337 (ayet zikredilmeksizin)
10. Darekutni, 4/183; Hakim, 7114; Beyhaki, 20217

11. bk. Darimi, 124

Enes DOĞAN

RAVİ OLARAK SAHABİLER

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Bir önceki sayımızda sahabenin adaletine dair bazı delillere yer vermiştik. Bu ay, Allah Resûlü'nün (sav) Sünnetinin ravileri olmaları açısından sahabeyi tanımaya gayret edeceğiz, inşallah.

Binden (1000) fazla hadis rivayet eden sahabilere müksirûn denmektedir. Müksirün-mukillûn ayrımında Baki ibni Mahled'in Müsned'indeki hadis sayımı esas alınmıştır.

Hadis Rivayet Eden Kaç Sahabi Vardır?[1]

Bazı sahabiler hadis rivayet ederken bazılarından hiçbir rivayet aktarılmamıştır. Hadis rivayet eden sahabilerin sayısıyla ilgili de farklı görüşler vardır:

– Hâkim En-Nîsâbûrî, ravi sahabilerin 4000 kişi olduğunu söyler.[2]

– İmam Zehebî, 2000'e bile ulaşmadığı, 1500 civarı olduğunu söyler.[3]

– İbni Hibbân, ravi sahabilere dair kaleme aldığı "Târîhu's Sahâbe Ellezîne Ruviye anhumu'l Ahbâr"[4] isimli eserinde 1608 sahabe biyografisi vermiştir.

– İbni Hazm, ravi sahabilerin listesini ve kaç hadis rivayet ettiklerini derlediği risalede 1013 sahabi ismi verir. Bu liste sadece Bakî ibni Mahled'in Müsned'i esas alınarak hazırlanmıştır.

– İmam Ahmed'in Müsned'inde 904 ravi sahabi bulunur.

– İbnu'l Cevzî, ravi sahabileri zikrettiği listesinde (1642 erkek, 216 kadın olmak üzere toplam) 1858 sahabi zikreder.[5]

– Ebû Zur'a Er-Râzî, ravi sahabilerin sayısı sorulduğunda "Bunu kim tespit edebilir ki?! Onunla birlikte Vedâ haccında 40 bin, Tebük seferinde 70 bin sahâbî vardı."[6] diyerek bunu tespit etmenin pek mümkün olmadığını ifade eder. Bir defasında da hadislerin sayısının 4000 olduğunu iddia edenlere hiddetlenip, "Resûlullah vefat ettiğinde geride kendisini dinleyen ve kendisinden hadis rivâyet eden 114 bin sahabî bırakmıştı."[7] der.

1. bk. Buhûsun fî Târîhi's Sünneti'l Muşerrefe, Ekrem Diyâ el-Umerî, s. 382; Sahâbe ve Hadis Rivayeti, s. 116; Sahabe Dönemi Hadis Rivayetinde Tesebbüt İklal ve İksar, Osman Arpaçukuru, s. 110 (Doktora Tezi)
2. bk. Tecrîdu Esmâi's Sahabe, 1/ب
3. bk. age
4. Kendisinden Haberlerin Rivayet Edildiği Sahabilerin Tarihi
5. bk. Telkîhu Fuhûmi Ehli'l Eser, s. 205, 257
6. El-Bâisu'l Hasîs, s. 248
7. Tedrîbu'r Râvî, 2/1192

Bununla ilgili net bir tercih yapabilmek güçtür, en doğrusunu Allah (cc) bilir, O ilmiyle her şeyi kuşatandır. Ancak mevcut kaynaklara/verilere dayanarak yakın bir sayı tespiti için şu söylenebilir:

İmam Ahmed'in Müsned'inde bulunmayıp, Bakî ibni Mahled'in Müsned'inde bulunan ravi sahabi sayısı 568'dir. Ebû Bekr El-Berki'nin tespit ettiklerinden hem İmam Ahmed'in hem de Bakî ibni Mahled'in Müsned'inde yer almayan ek ravi sahabe 87'dir. İbnu'l Cevzî'nin listesinden de ek olarak 6 ravi sahabi vardır. Bunun toplamı (904+568+87+6=) 1565 yapar. Bu sayıya sahabi olup olmadıkları ihtilaflı olanlar ve zayıf rivayetler de dâhildir.[8]

Muksirûn ve Mukillûn Sahabiler[9]

Hadis rivayet eden sahabiler, çok rivayet edenler ve az rivayet edenler olarak gruplara ayrılır:

a. Muksirûn (Çok Rivayet Edenler)

"Binden (1000) fazla hadis rivayet eden sahâbîlere müksirûn denmektedir.[10] Müksirün-mukillûn ayrımında Baki b. Mahled'in Müsned'indeki hadis sayımı esas alınmıştır. Buna göre müksirûn şu yedi sahâbîden oluşur:[11]

Sahabe	Bakî ibni Mahled'in Müsned'ine Göre Rivayet Sayısı
Ebû Hureyre (v.58/677)	5374
Abdullah ibni Ömer (v.73/692)	2630
Enes ibni Mâlik (v.93/711)	2286
Âişe (v.58/677)	2210
Abdullah ibni Abbâs (v.68/687)	1660
Câbir ibni Abdullah (v.74/693)	1540
Ebû Saîd el-Hudrî (v.64/683)	1170

Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki, burada zikredilen hadis sayısı aslında söz konusu sahabilerin naklettikleri hadis sayısını değil, Bakî ibni Mahled'in Müsned'inde onlardan rivayet edilen sened sayısını göstermektedir. Yani bu hadisler içinde tekrarlar (mükerrer hadisler) bulunmaktadır. Mesela, Ebû Hureyre'nin hadisleri hakkında yapılan bir araştırma, tekrarsız olarak ondan nakledilen hadis sayısının sadece bin iki yüz otuz altı (1236) olduğu sonucuna ulaşmıştır.[12]

Bakî bin Mahled'in Müsned'ine göre sıralanan müksirûn mukillûn ayrımı birçok kitapta temel alınmıştır. Bununla birlikte Bakî bin Mahled'in söz konusu eseri-

Mukillûn sahabiler arasında Medine Dönemi'nde İslam'a girenlerin bulunması anlaşılabilir bir durumdur. Bu, onların Allah Resûlü'yle erken dönemde tanışmamış olmalarına hamledilebilir.

nin elimizde bulunmayışı burada zikredilen hadislerin sayısını veya sıralamanın doğruluğunu kontrol etme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle, müksirûnu oluşturan sahâbîlerin hadisleri mevcut en geniş eser görünümündeki Ahmed bin Hanbel'in Müsned'i esas alınarak tekrar sayılmıştır. Buna göre 1.000'den fazla hadis nakleden sahâbîler ve hadis sayısı mükerrerleriyle birlikte şu şekildedir:[13]

Sahabe	İmam Ahmed'in Müsned'ine Göre Rivayet Sayısı
Ebû Hureyre (v.58/677)	4297
Âişe (v.58/677)	2707
Enes ibni Mâlik (v.93/711)	2624
Abdullah ibni Ömer (v.73/692)	2377
Abdullah ibni Abbâs (v.68/687)	2195
Câbir ibni Abdullah (v.74/693)	1425
Ebû Saîd el-Hudrî (v.64/683)	1162

Bu ikinci sayıma göre müksirûn sayısı değişmese de sıralamada bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Mesela ilk sayıma göre Âişe (r.anha) dördüncü sıradayken burada ikinci sırada zikredilmiştir."[14]

b. Az Rivayet Edenler/Mukillûn:

Rivayeti binin altında olan sahabilere ise az rivayet edenler anlamında "mukillûn" denir. Mukillûn sahabiler arasına en az bir hadis rivayet eden de dâhildir.

"El-Mukillun'dan 447'si birer; 123'ü ikişer; 74'ü üçer; 52'si dörder; 32'si beşer; 27'si altışar; 28'i yedişer; 20'si dokuzar; 14'ü onar; 9'u on birer; 9'u on ikişer; 7'si on üçer; 11'i on dörder; 4'ü beşer; 3'ü on altışar; 3'ü on yedişer, 6'sı on sekizer; 2'si on dokuzar; 5'i yirmi beşer; 2'si yirmi birer; 3'ü yirmi ikişer; 8'i yirmi dörder; geri kalanlar ise 25 ve daha fazla hadis rivayet etmişlerdir."[15]

8. bk. Buhûsun fî Târîhi's Sünneti'l Muşerrefe, s. 384
9. bk. Sahâbe ve Hadis Rivayeti, s. 117; Hadis Tarihi, Doç. Dr. Bekir Kuzudişli, s. 52-54; Sahabe Dönemi Hadis Rivayetinde Tesebbüt İklal ve İksar, s. 119
10. Bu ayırımda farklı sayılar da zikredilmiştir. ("Müksirûn", Cemal Ağırman, DİA, XXXI, 535).
11. Sahabe ve Hadis Rivayeti, Nevzat Âşık, s. 116
12. Hadis Metodolojisi, A'zamî, s. 44
13. Hadislerin Sayısı, Mustafa Karataş, s. 149
14. Hadis Tarihi, Doç. Dr. Bekir Kuzudişli, s. 52-54. Bazı değişikliklerle alıntılanmıştır.
15. Sahabe ve Hadis Rivayeti, s. 117. Bu tespit Bakî ibni Mahled'in Musned'ine göredir.

Az hadis rivayet eden/mukillûn sahabilerden de bazılarını şöyle zikredebiliriz:[16]

Sahabe	Bakî ibni Mahled'in Müsned'ine Göre Rivayet Sayısı
Abdullah ibni Mes'ud	848
Abdullah ibni Amr	700
Ömer ibni Hattâb	500
Alî ibni Ebî Tâlib	500
Ummu Seleme	378
Ebû Musa El-Eş'arî	360
Berâ ibni Âzib	300
Ebû Zerr El-Gıfârî	281
Sa'd ibnî Ebi Vakkâs	271
Ebû Umâme El-Bâhilî	270
Huzeyfe ibni Yemân	225
Sehl ibni Sa'd	188
Ubâde ibni Sâmit	181
İmrân ibni Husayn	180
Ebû'd Derdâ	179
Ebû Katâde	170
Ubeyy ibni Ka'b	164
Muâviye ibni Ebî Süfyân	163
Muâz ibni Cebel	157
Ebû Eyyûb El-Ensârî	155
Osmân ibni Affân	146
Câbir ibni Semure	146
Ebû Bekir Es-Sıddık	142

Mukillûn sahabiler hakkında dikkat çeken bir nokta şudur: Bu sahabiler arasında Allah Resûlü'yle (sav) birlikteliği muksirûndan çok daha fazla veya uzun olan sahabiler de yer alır; Ebû Bekir, Ömer, Osmân, Alî, İbni Mes'ûd, Sa'd ibni Ebî Vakkâs (r.anhum) gibi.

Mukillûn sahabiler arasında Medine Dönemi'nde İslam'a girenlerin bulunması anlaşılabilir bir durumdur. Bu, onların Allah Resûlü'yle (sav) erken dönemde tanışmamış olmalarına hamledilebilir. Bununla beraber muksirûn sahabilerin geneli isimlerini Medine Dönemi'yle beraber bildiğimiz kimselerdir.

Örneğin, Ebû Hureyre (ra) Hicretin yedinci yılından sonra Allah Resûlü'ne (sav) gelmiş ve son yıllarında onunla beraber olmuştur. Abdullah ibni Ömer (ra) nübüvvetin üçüncü yılında Mekke'de doğmuştur ve Allah Resûlü vefat ettiğinde henüz yirmili yaşlarındadır. Temyiz çağından sonraki süreyi düşündüğümüzde Ebû Bekir ve Ömer (r.anhuma) kadar sohbeti yoktur. Enes ibni Mâlik (ra) Medine'de henüz çocukken Allah Resûlü'nün (sav) hizmetine girmiştir. Onun durumu da Abdullah ibni Ömer (ra) gibidir.

Burada akla gelebilecek iki soru vardır:

– Neden Ebû Bekir, Ömer (r.anhuma) gibi Allah Resûlü'yle (sav) birlikteliği uzun ve fazla olan sahabilerden az rivayet gelmiştir?

– Allah Resûlü'yle (sav) birlikteliği Ebû Bekir ve Ömer (r.anhuma) kadar olmayan muksirûn sahabilerin fazla rivayette bulunmalarının nedeni nedir?

Bunu bir sonraki makalemizde incelemeye gayret edeceğiz, inşallah.

* * *

Bir sonraki sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

16. bk. Sahabe Dönemi Hadis Rivayetinde Tesebbüt İklal ve İksar, s. 179

Emre ACAR

EN BÜYÜK SERMAYE: VAKİT

Zaman hazinesini ikram eden Allah'a hamd, gece ile gündüzün kıymetini bilen Resûl'e salât ve selam olsun.

Zaman su gibi akıp gidiyor. Çocukluktan gençliğe, gençlikten yaşlılığa geçişimizi fark etmekte zorlanıyoruz. Bitmez dediğimiz ömür, farkında olmasak da bir ânda bitiyor. Sevdiklerimiz laf arasında "Ömrün nasıl geçti, hatırlıyor musun?" diye sorsalar "Nasıl geçtiğini bilmiyorum." demekten başka bir cevap veremiyoruz. Ne kadar üzücü bir cevap değil mi?

Üzülmemiz gereken nokta zamanın geçmesi değil, zamanı nasıl geçirdiğimizdir. Çünkü ömrümüzü nerede tükettiğimizin hesabını vereceğiz. Bu hesabın neticesinde kurtulanlardan veya azaba uğrayanlardan olacağız:

"Hiçbir kul, Kıyamet Günü beş şeyin hesabını vermeden ayağını kıpırdatamaz: Ömrünü nerede geçirdiğinden, gençliğini nasıl tükettiğinden, malını nerede kazanıp nerede harcadığından ve ilmiyle ne amel ettiğinden."[1]

Zaman, bizlere sunulan ve farkında olmamız gereken en büyük nimetlerdendir. Zaman, Rabbimize kul olmak ve cenneti kazanmak için ikram edilen büyük bir fırsattır. Zaman, değerlendiren için büyük bir hazine, kıymetini bilmeyenler için keskin bir kılıç, büyük bir pişmanlıktır. Ancak insanoğlu zamana karşı hep aldanmış, onu değerlendirmede yanılmıştır:

"İki nimet vardır ki insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır: Sıhhat ve boş vakit."[2]

Hadis-i şerifin vakıada karşılığını çokça görmekteyiz. Yaşlılarımızı dinlediğimiz zaman, "Gençliğin kıymetini bilmedik, Kur'ân okumayı öğrenmedik, namaz kılmadık, gençken hacca gitmedik. Vaktimizi iş güçle geçirdik. Bir fırsatım olsa, genç olsam da ahiret için mücadele etsem. Dünya boş, gelip geçici, kimseye kalmıyor." diyerek Rabbimizin sunduğu vakit hazinesinin kıymetini bilmemenin pişmanlığını yaşıyorlar. Belki de bu, birçoğumuzun yaşadığı veya yaşayacağı pişmanlıktır.

Bir de ahirette olan pişmanlık vardır ki bu hüsrandır. O

Vakit ya lehimize ya da aleyhimize doğru ilerlemektedir. Vakti fırsata çevirmek, faydalı işlerle süslemek bizim elimizdedir. Zamanı yönetme konusunda eksiğimiz varsa mutlaka bu konuda hassas olanlardan yardım almalıyız. Aksi hâlde ömrümüzü ve hassaten gençliğimizi nasıl geçirdiğimizin hesabını vermek bizler için çetin olacaktır.

1. Tirmizi, 2416
2. Buhari, 6412

gün bazı insanlar, dünyadayken salih amel işlememenin pişmanlığını yaşarlar. Rabbleriyle karşılaştıklarında dünyaya dönmek ve terk ettikleri amelleri işlemek için talepte bulunurlar. Ancak bu, boş bir sözden ibarettir:

"Nihayet onlardan birine ölüm geldiği zaman der ki: 'Rabbim! Beni geri çevir. Umulur ki geride bıraktığım hayatımda salih amel yaparım.' Asla! Bu onun söylediği (boş) bir sözdür. Ve onların önünde, diriltilecekleri güne kadar (kalacakları) berzah vardır." [3]

İnsanoğluna amel edecek kadar ömür verilmedi mi ki tekrar geri dönmek istiyor? Bilakis herkese öğüt alacağı, amel edeceği kadar ömür verildi. Fakat insanoğlu nefsinin ve şeytanın istekleriyle o süreyi boşa harcadı. Bu sebeple yapması gerekenleri terk etti. Sonuç olarak ise ömür fırsatı bitti ve pişmanlık baş gösterdi:

"Orada çığlıklarla yardım isterler. (Derler ki:) 'Rabbimiz! Bizi çıkar, önceden yaptığımızdan (farklı olarak) salih ameller yapalım.' **Size, öğüt almak isteyenin öğüt alacağı kadar ömür vermedik mi?** Hem size uyarıcı da geldi. Tadın (azabı)! Zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur." [4]

Vakit sermayesini faydalı kullanmak için neler yapabiliriz?

– Vakit muhasebesi

Muhasebe, müminin en önemli kalkanlarındandır. Bu şekilde işlerindeki eksisini fark edip ıslah eder, artısını görüp şükrünü eda eder. Şu bir gerçektir ki vakit hırsızları çoktur. Şeytanın tuzakları ve nefsin arzuları vaktimizin en büyük düşmanlarıdır. Vaktimizi çalan hırsızları tespit edip tuzaklarından kurtulmak için muhasebe elzemdir. Elbette ki tedavinin ilk adımı sorunu tespit, ikinci adımı ise ıslahtır.

Bugün "Vaktimizi çalan hırsızlar nelerdir?" diye muhasebe etsek hepimizin ilk tespit edeceği akıllı cihazlardır. Geçmişte görülmemiş, sadece çağımıza ait olan, yeryüzünü kitlesel olarak etkileyen en büyük araçlardan biridir akıllı cihazlar.

Sosyal medyada öldürülen vakti görmek için etrafımıza bakmamız yeterlidir. Sanal hayatın varlığı sadece vakti öldürmedi. Aynı zamanda hayatımızın birçok alanına zarar verdi. Ve vermeye de devam ediyor. Ortamlarımızdaki muhabbeti bitirdi, mahalledeki oyunlarımızı sanallaştırdı, eşler arasındaki sevgi ve saygıyı bitirdi, nice yuvaları yıktı, birçok insanın ruh sağlığını bozdu, izlediklerinden etkilenip etrafa zarar verenlerle baş edilemez oldu... En acısı ise artık bu haberleri duymak bile bizlere normal gelmeye başladı.

İşte vaktimizi çalan hırsızları ve bize verdiği zararları muhasebe ederek tespit edebiliriz. Ancak tespit, ıslah için yeterli değildir. İlaç kullanmak da gereklidir.

– Vakit planlaması

Vakti gelişigüzel kullanmak uzun vadede fayda vermiyor. Müslim'in ilkelerinden biri de planlı hareket etmektir. Rabbimiz de pek çok emrinde bizlere bunu aşılamaktadır. Günde beş vakit namaz, senede bir ay tutulan oruç, ömrün içerisinde bir kere yapılan hac, sabah akşam zikirleri gibi emirler hayatımıza düzen koyma bilinci kazandırmaktadır. Bu nedenle vakit hazinesinden doğru şekilde faydalanmak istiyorsak bugünü planlamakla kalmayıp günlük, haflık ve aylık planımız mutlaka olmalıdır.

Planlarımızı uygulamada veya zamanımızı yönetmede tek başımıza yetersiz oluyorsak mutlaka bu konuda destekçi olacak, dikkatli, zamanın kıymetini bilen arkadaşlarla ilerlemeliyiz.

– Bizi ilgilendirmeyen işleri terk etmek

Vaktimizi çalan en büyük hırsız, bizi ilgilendirmeyen işlerle meşgul olmaktır. Vaktin verimini arttırmak için önceliğimiz sorumluluklarımıza yönelmek olmalıdır. Bunu başarabilirsek zaten boş işlere vakit kalmayacaktır. Çünkü Müslim'in işi vaktinden çoktur. Aynı zamanda fıtrat da boşluk kabul etmez. Biz kendimizi hayırla meşgul etmediğimizde şer bizi bulur. Bu nedenle yukarıda belirttiğimiz gibi vakti planlı kullanmak ve hayırla doldurmak gerekir. Çünkü bu, hem Rabbimizin (cc) uyarısı hem de Resûlümüzün (sav) emridir. Günah olmayıp boş işler dahi olsa hepsinden hesaba çekileceğimizi unutmamalıyız.

– Kötü arkadaşlardan uzak durmak

Vakit hırsızlarından biri de arkadaş çevremizdir. Toplumumuzda vaktin kıymetini bilenler, güzel bir şekilde değerlendirenler maalesef ki azınlıktadır. Vakit hazinesini boşa harcamak istemiyorsak o zaman arkadaşlarımızı özenle seçmemiz gerekir.

– Vaktimizin bereketlenmesi ve faydalı olması için dua etmek

Bütün sebepleri yerine getirmiş olsak bile neticeye ulaşmak ancak Rabbimizin "Ol!" demesine bağlıdır. O dilemeden hiçbir şey olmaz. Vaktin sahibi Allah'tır (cc). Aynı zamanda vaktimize bereket verecek olan, faydalı kılacak olan da O'dur. O zaman dua, tutunacağımız en büyük sebep olmalıdır.

Sonuç olarak vakit ya lehimize ya da aleyhimize doğru ilerlemektedir. Vakti fırsata çevirmek, faydalı işlerle süslemek bizim elimizdedir. Zamanı yönetme konusunda eksiğimiz varsa mutlaka bu hususta hassas olanlardan yardım almalıyız. Aksi hâlde ömrümüzü ve hassaten gençliğimizi nasıl geçirdiğimizin hesabını vermek bizler için çetin olacaktır. (Bundan Rabbimize sığınırız.)

Rabbimiz, bizleri vaktin kıymetini bilen ve hak üzere değerlendiren kullarından eylesin. Allahumme âmin.

Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşmek duası ile...

3. 23/Mü'minûn, 99, 100
4. 35/Fâtır, 37

AÇIK BİR GÜNAH VE KÖTÜ BİR YOL

Ömer AKDUMAN

İbni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Müslim olan kimsenin kanı şu üç kişi dışında helal olmaz: Zina eden dul, cana karşılık can, dinini terk edip cemaati terk eden."[1]

* * *

Allah'ın adıyla,

Geçen ayki yazımızda bu hadis bağlamında genel anlamda İslam şeriatı, hukuku ve hükümleriyle beraber bulunan gayeler konusuna değindik. Sadakat ve adaletin İslam'ın aslından olduğunu belirttik.

Açıktır ki inananların canları, malları ve ırzları birbirlerine haramdır.[2] Haksız yere öldürmek, malına izinsiz ve haksız el koymak veya hak olmaksızın ırzı çiğnemek caiz değildir. Bu, İslam toplumunda her Müslim'e (ve Müslimlerle beraber anlaşmalı müşriklere) bir dokunulmazlık alanı yaratır. İslam'la beraber gelen selamet İslam yurdunda kendisini bu dokunulmazlıkla gösterir. "En hayırlı Müslim kimdir?" sorusuna cevap verirken Nebi'nin (sav), "Elinden ve dilinden emin olunan kimsedir."[3] cevabı da bunu anlatır.

Zina Eden Dul

Peygamberimiz (sav), canlara ilişkin yasağın üç yerde kalktığını söylüyor. Bunlardan birisi dul veya evli bir Müslim'in zina etmesidir. Zina, helal olmayan bir karşı cinsle cinsel münasebette bulunmak (ve cinsel organların iç içe geçmesi) hâlidir. Allah zinanın kendisini yasakladığı gibi yaklaşmayı ve yaklaştırıcı her söz ve davranışı da bizzat ayetin nassıyla haram kılmış, zinayı fuhşiyat ve kötü yol olarak nitelemiştir. Yüce Rabbimiz müminlerin vasıflarını bildirirken onların iffetlerini muhafaza eden, zina etmeyen kimseler olduklarını söyler ve zina için şöyle buyurur:

"Zinaya yaklaşmayın! Şüphesiz ki o, çirkin bir fahşa ve kötü bir yoldur."[4]

Zina, İslam toplumunu oluşturan temel yapı taşı olan aileyi zedeler. Eşler arasında evlilikle beraber ortaya çıkan İlahi ikram olan sükûnet ve güveni sarsar ve yıkar. Nesebin karışmasına sebep olur. Şer'i pek çok ahkâm (miras, evlilik vs.) nesep üzerine bina edilir. Nesep karıştığı zaman şer'i hükümler ve onlarla beraber gelecek maslahatlar zedelenir, uygulanamaz hâle gelir. Zina, insanlar arasında güveni zedeler. Toplum içerisinde insanların birbirine şüpheyle bakmasına sebep olur, insanlar namuslarına gelecek bir zarardan, zina veya bunun daha ileri boyutu olarak tecavüz vakalarından endişe etmeye başlanır.

1. Buhari, 6878; Müslim, 1676
2. Şerhettiğimiz hadis kısmi olarak bu konuya delil olsa da daha açık delilimiz şu hadistir:

   Ebû Bekre'den (ra) rivayet edildiğine göre Nebi (sav) şöyle demiştir:

   "Şüphesiz ki canlarınız, mallarınız ve ırzlarınız sizlere bu ayımızdaki bu günümüzün haram olması gibi haramdır. Dikkat edin burada bulunan, bulunmayana tebliğ etsin" (Buhari, 105; Müslim, 1679)
3. bk. Buhari 10, 11
4. 17/İsrâ, 32

"Onlar, Allah'la beraber başka bir ilaha dua etmez, (İslam'ın izin verdiği kısas gibi meşru bir) hak olmaksızın, Allah'ın haram kıldığı cana kıymaz ve zina da etmezler. Kim de bunları yaparsa bir cezayla karşılaşacaktır."[5]

Zinanın Yasaklanma Hikmeti

Zina, İslam toplumunu oluşturan temel yapı taşı olan aileyi zedeler. Eşler arasında evlilikle beraber ortaya çıkan İlahi ikram olan sükûnet ve güveni sarsar ve yıkar. Nesebin karışmasına sebep olur. Şer'i pek çok ahkâm (miras, evlilik vs.) nesep üzerine bina edilir. Nesep karıştığı zaman şer'i hükümler ve onlarla beraber gelecek maslahatlar zedelenir, uygulanamaz hâle gelir. Zina, insanlar arasında güveni zedeler. Toplum içerisinde insanların birbirine şüpheyle bakmasına sebep olur, insanlar namuslarına gelecek bir zarardan, zina veya bunun daha ileri boyutu olarak tecavüz vakalarından endişe etmeye başlanır. Bu nedenle İslam zina için dünyada bir ceza hazırlamış, caydırıcı bir güçle kulları bu davranıştan sakındırmıştır. Terbiye edilmemiş ve eğitimden geçmemiş insan, bir yönü ile üzerinde taşıdığı hayvani yönlerin esiri oluverir. Kerem ve onur sahibi olması beklenen insan ormanda gördüğümüz, belgesellerde izlediğimiz hayvanlardan farksız olmaya başlar. Caydırıcı güç ve ceza, kendisini terbiye etmemiş insanı hizaya çeker; kişi gözüne, diline, namusuna sahip çıkmaya başlar. Burada zikrettiğimiz her bir madde konunun anlaşılması ve iyice zihinlerde yer edip şer'i esrara yönelik fikir sahibi olunması için uzunca izah edilebilir. Ancak yazımız sınırları içerisinde bu kadarla yetiniyoruz.

Zinanın Cezası

Çirkin bir fiil ve fuhşiyat olarak nitelenen zinanın İslam hukukunda ağır bir cezası ve yaptırımı söz konusudur. Allah (cc) en iyisini bilendir, zina için belirlenen bu ağır cezanın esas nedeni faili cezalandırmakla beraber diğer insanlar için caydırıcı ve sakındırıcı bir tavır belirlemektir.

Bekâr bir kimse zina yaptığı zaman yüz sopa vurulur. Bazı hadislerde bir yıl da sürgün edileceği belirtilir. Muhsan olan (helal bir nikâhla cinsel birliktelik yaşamış) kimsenin zina cezası recmdir. Taşlanarak öldürülür. Bu ceza, taşlanan için bir arınma ve temizlenme iken, izleyen ve duyan insanlar için de caydıran ve sakındıran bir bildiri niteliğindedir. Bekâra verilecek cezayı Nûr Suresi'nin 2. ayeti ele alır:

"Zina yapan kadın ve erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Şayet Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanıyorsanız, onlara Allah'ın dinini/yasasını uygularken, o ikisine acıyacağınız tutmasın. Onların cezasına müminlerden bir topluluk şahitlik etsin."[6]

Ayette dikkatimizi çeken nokta, "O ikisine acıyacağınız tutmasın." kısmıdır. Her yönüyle merhameti emreden ve merhamet timsali olan bir din burada acımayı yasaklamıştır. Bu yasak, Allah'ın hak ve hududunun çiğnenmesinden kaynaklı olmakla beraber koca bir toplumun/kamunun güvenlik ve iffetine de halel getireceğindendir.

Ayetin sonunda zikredilen müminlerden bir topluluğun cezaya şahitlik etmeleri emri de cezanın caydırıcı etkisini arttırmak, fuhşiyatın insanlar arasında yaygınlaşmasına mani olmak ve bu suçu işleyen cürüm ehli için de bir ceza olmasıdır. Onur ve kerem sahibi bir insan için zina gibi büyük bir cürüm nedeniyle insanların hazır bulunduğu bir mecliste cezalandırılmak, sopa yemekten yahut recmedilmekten kaynaklı acıdan daha büyük bir acıdır.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Benden alınız. Benden alınız. Şüphesiz Allah onlar için bir yol kıldı. Bekâr erkek ve kadın zina yaparsa yüz sopa vurulur ve bir yıl sürgün edilir. Evli erkek ve kadın zina ederse yüz sopa vurulur ve recmedilir."[7]

Ebû Hureyre ve Zeyd ibni Hâlid El-Cuhenî'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir bedevi gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Aramızda Allah'ın Kitab'ına göre hüküm ver.' dedi. Diğeri, 'Doğru söyledi. Aramızda Allah'ın Kitabı'na göre hüküm ver.' dedi.

Bedevi şöyle anlattı: 'Oğlum bu adamın yanında işçiydi. Hanımıyla zina etmiş. Bana oğlumun recm cezasını hak ettiğini söylediler. Ben de oğluma karşılık buna yüz koyun ve bir cariye verdim. Sonra bilenlere sordum. 'Oğlunun cezası yüz sopa ve bir yıl sürgündür.' dediler.

Bunun üzerine Nebi (sav), 'Aranızda Allah'ın Kitabı'na göre hüküm vereceğim. Cariye ve koyunların sana iade edilecektir. Oğluna da yüz sopa ve bir yıl sürgün cezası verilecektir. Ey Uneys! Sen de yarın sabah o kadına git ve (itiraf ederse) onu recmet.' buyurdu. Ertesi sabah Uneys kadının yanına giderek onu recmetti."[8]

İffeti Korumanın Yolu

İslam, Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan gelen bir dindir. İlahi olması, gerçekçi olmasını gerektirir. İnsanı ve ihtiyaçlarını bilir. İhtiyaç ve arzularını meşru çerçevede sağlamak için önemli çaba sarf eder. Önlemler alır. Cinsel münasebet insan olmanın bir sonucu olarak biyolojik bir ihtiyaçtır, çoğalmak için gereklidir. Bundan dolayı kökten yasaklanmaz. Müslim'in meşru olarak ihtiyacını karşılaması için nikâh meşru kılınmıştır. Kolaylaştırılmış ve insanlar arasında da kolaylaştırılması için özel teşviklerde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra kadının kıyafet ve tesettürüne bazı ölçüler getirilerek dişiliği değil, kişiliği ön plana çıkarılmış ve buna ilişkin her asırda uygulanacak umumi ahkâm belirlenmiştir.

İslam, evliliği meşru kılmış, ihtiyaç durumunda dört evliliğe kadar müsaade etmiş, sahip olunan cariyeleri helal kılmıştır. Bunun yanı sıra aile hayatına kadının ve erkeğin ihtiyaçları doğrultusunda bazı hak ve sorumluluklar tanımıştır, ki bunların başında kadının kocası, kocanın karısı için cinsel ihtiyaçlarını karşılamasını zo-

5. 25/Furkân, 68
6. 24/Nûr, 2
7. Müslim, 1690
8. Buhari, 2695; Müslim, 1698

runlu kılmıştır. Bununla beraber kadını toplum içerisine bedeniyle değil, tesettürüyle çıkarmıştır.

Şeytanın insanla olan ilişkisinde çabası Âdem ve Havva'nın (as) üzerinden elbiselerini çıkarmak olmuştur. Cahiliyenin, bugün çıplaklığa bu kadar ehemmiyet veriyor olması, çıplaklık ve müstehcenliği öven ve özendiren dizi ve filmlere, kitap basımlarına milyonlar akıtması şeytanın ilk eyleminde gizlidir. Kadını cinsel meta olarak gören bir erkekler topluluğu, çıplaklığı ve fuhşiyatı özendirerek bütün kadınları kendileri için alınıp satılan, kullanılıp atılan bir metaya dönüştürmeye çalışır. Böylesi bir toplumda edep, ahlak, görgü ve namus anlayışı olmaz, ilerleme ve takaddüm raflarda tozlanır. Ahlaktan geriye etik kalır; ancak o da riyakâr, o da gösterişçi, o da göz önünde iyidir. Perde arkasında mide bulandırıcı fuhşiyat denizde kum misalidir. Böylesi bir ortamda iffeti korumak da mümin için daha bir güç hâle gelir.

Kur'ân ve Sünnette Recm

İslam düşmanlarının İslam'ı karalamaya yönelik girişimlerinin kendisini gösterdiği önde gelen alanlardan biri ded rivayet kültürünün, rivayet kültürü üzerinden hadislerin ve nihayet şeriatın inkâr edilmesidir. Neshedilen recm ayeti, bu konuya ilişkin sözlü veya tatbikî hadisler onlar için dinî anlamda bir şey ifade etmez. Kendilerince bu rivayetleri inkâr eder, sonra zayıf rivayetler üzerinden prim yaparak insanları manipüle etmeye gayret ederler. Recm haktır ve inkâr etmek, herhangi bir şer'i hükmü iptal ve inkâr etmek gibi küfürdür. Burada temel hareket noktamız recmden daha evvel hadislere ilişkin sapkın yaklaşımdır. Oysa hadisler vahyin iki parçasından biridir ve cümleten inkâr eden kâfir olur.

Ömer ibni Hattâb (ra) Allah Resûlü'nün (sav) minberi üzerinde oturuyorken şöyle dedi: "Şüphesiz Allah (cc) Muhammed'i (sav) hak ile gönderdi, onun üzerine Kitab'ı indirdi. **Üzerine indirilenler arasında recm ayeti de vardı. Biz onu hem okuduk hem belledik hem akledip kavradık. Allah Resûlü'nün (sav) kendisi recmettiği gibi ondan sonra biz de recmettik.** Bu sebeple insanların üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra herhangi bir kimsenin, 'Biz Allah'ın Kitabı'nda recm diye bir şey bulmuyoruz.' diyeceğinden ve bunun neticesinde Allah'ın indirmiş olduğu bir farizayı terk etmeleri sebebiyle sapıtacaklarından korkuyorum. Şüphesiz recm, beyyinenin/delilin ortaya konulması hâlinde yahut hamilelik ya da itirafın bulunması hâlinde evli erkek ve kadın olup, zina eden her birisi üzerine Allah'ın Kitabı'nda bir haktır." [9]

Recme dair Allah Resûlü'nden (sav) varid olan uygulamalara örnekler verelim:

Bureyde ibni Eslem'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Eslem Kabilesi'ne mensup Mâiz ibni Mâlik, Nebi'ye (sav) gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben nefsime zulmedip zina ettim. Senin, beni bu günahtan temizlemeni istiyorum.' dedi. Allah Resûlü (sav) onu geri çevirdi. Ertesi gün olunca yine geldi ve tekrar, 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben zina ettim.' dedi. Allah Resûlü (sav) onu ikinci kez geri çevirdi. Derken onun kavmine bir adam yollayıp, 'Onun aklında yadırgadığınız bir bozukluk biliyor musunuz?' diye sordurdu. Onlar, 'Biz onu ancak aklı başında, kendi görüşümüze göre iyilerimizden biri olarak tanırız.' dediler. Mâiz, Allah Resûlü'ne (sav) üçüncü kez geldiğinde yine onun kabilesine bir haberci yollayıp kendisini sordurdu. Onlar da, 'Ne kendinde bir kusur vardır, ne de aklında.' diye haber gönderdiler. Nihayet dördüncü kez geldiğinde onun için bir çukur kazdırdı. Sonra da emredince recmedildi.

Daha sonraları Ğâmidli kadın gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben zina ettim, beni temizle.' dedi. Allah Resûlü (sav) onu geri çevirdi. Ertesi gün gelince, 'Ey Allah'ın Resûlü! Beni niçin geri çeviriyorsun? Galiba beni, Mâiz'i çevirdiğin gibi geri çevireceksin! Vallahi ben hamileyim.' dedi. Allah Resûlü (sav), 'Eğer sen kendi aleyhine suçu kabullenip (bu sözünden dönmek) istemiyorsan haydi doğuruncaya kadar git (buradan).' dedi. Nihayet kadın doğurunca bir bez parçası içinde çocuğu getirip, 'İşte çocuğu doğurdum.' dedi. Allah Resûlü (sav), 'Git, sütten kesinceye kadar onu emzir.' buyurdu. Çocuğu sütten kesince onu elinde bir ekmek parçasıyla getirip, 'Ey Allah'ın Nebisi! Ben bu çocuğu memeden kestim ve (ekmeği göstererek) yemek yemeye de başladı.' dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) çocuğu Müslimlerden birine verdi ve gereğini emretti. Kadın için göğsüne kadar bir çukur kazıldı. Cemaate de emir verince kadını taşladılar. Hâlid ibni Velîd bir taşla gelerek başına taş atınca kan Hâlid'in yüzüne sıçradı. Hâlid de ona küfür edince Allah Resûlü (sav), 'Yavaş ol, ey Hâlid! Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki bu kadın öyle bir tevbe etti ki onu bir vergi toplayıcısı yapsaydı mutlaka mağfiret olunurdu.' buyurdu. Sonra kadının (defin için hazırlanmasını) emrederek cenazesini kıldırdı ve nihayet kadın defnedildi." [10]

Ebû Hureyre ve Zeyd ibni Hâlid El-Cuhenî'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir bedevi gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Aramızda Allah'ın Kitabı'na göre hüküm ver.' dedi. Diğeri de 'Doğru söyledi. Aramızda Allah'ın Kitabı'na göre hüküm ver.' dedi.

Bedevi şöyle anlattı: 'Oğlum bu adamın yanında işçiydi. Hanımıyla zina etmiş. Bana oğlumun recm cezasını hak ettiğini söylediler. Ben de oğluma karşılık buna yüz koyun ve bir cariye verdim. Sonra bilenlere sordum. 'Oğlunun cezası yüz sopa ve bir yıl sürgündür.' dediler.'

Bunun üzerine Nebi (sav), 'Aranızda Allah'ın Kitabı'na göre hüküm vereceğim. Cariye ve koyunların sana iade edilecektir. Oğluna da yüz sopa ve bir yıl sürgün cezası verilecektir. Ey Uneys! Sen de yarın sabah o kadına git ve (itiraf ederse) onu recmet!' buyurdu. Ertesi sabah Uneys kadının yanına giderek onu recmetti." [11]

9. Müslim, 1691

10. Müslim, 1695
11. Buhari, 2695; Müslim, 1698

Salim KANDEMİR

HİDAYETE EREN VE HİDAYETE GÖTÜREN: CERÎR İBNİ ABDULLAH EL-BECELÎ

Demek ki Cerîr yaşadığı asırda sünneti yaşamaya ve yaşatmaya çalışmıştır. Böylelikle o sorumluluk sırasını en güzel şekilde savmıştır. Şimdi ise sıra bize gelmiştir. Bu sorumluluğun gereği olarak bizler de sünneti en güzel şekilde yaşamaya ve yaşatmaya çalışmalıyız.

جرير بن عبد الله Ebû Amr Cerîr ibni Abdullah ibni Şelil El-Becelî

Geçtiğimiz sayıda Cerîr ibni Abdullah'ın (ra) hayatını anlatmaya başlamıştık. Allah Resûlü'nün (sav) onu hâdî ve mehdî olarak kavmine göndermesinden ve Ömer'in (ra) onu bu ümmetin Yûsuf'u olarak nitelemesinden bahsetmiştik. Bu yazımızda ise hayatının başka örnek yönlerine değinmeye devam edeceğiz.

Hadis Rivayetindeki Yeri

Kur'ân-ı Kerim'den sonra en asli kaynağımız Nebevi hadislerdir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'in nasıl anlaşılması ve yaşanması gerektiği Allah Resûlü'nün (sav) üzerinden gösterilmiştir. Bu yüzden onun sözleri ve davranışları temel ölçümüzdür. Bu büyük ehemmiyetinden dolayı sahabiler hadislere çok önem vermişlerdir. Onlar için Allah Resûlü'nün (sav) o güzel duasını yineliyoruz.

Zeyd ibni Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah, bizden bir hadis işitip de sonra ezberleyip başkasına aktaranın yüzünü ağartsın."[1]

İşte Cerîr ibni Abdullah da (ra) bu kimselerdendir. Allah Resûlü'nün (sav) yanında bir yıldan az kalmasına rağmen pek çok sahabiden daha fazla hadis ezberlemiş ve rivayet etmiştir. Rivayet ettiği yaklaşık yüz hadisle birçok kimsenin önüne geçmiştir.[2]

Ayrıca hadis meclisleri oluşturmuş ve sünneti sonraki nesillere halka halka yaymıştır. Tabiinin birçok meşhur imamı birçok meşhur rivayeti ondan nakletmişlerdir. Hiç şüphesiz bu çabası Nebi'ye (sav) olan sevgi ve bağlılığının bir göstergesidir.[3]

Demek ki Cerîr (ra) yaşadığı asırda sünneti yaşamaya ve yaşatmaya çalışmıştır. Böylelikle o sorumluluk sırasını en güzel şekilde savmıştır. Şimdi ise sıra bize gelmiştir. Bu sorumluluğun gereği olarak bizler de sünneti en güzel şekilde yaşamaya ve yaşatmaya çalışmalıyız.

1. Ebu Davud, 3660; Tirmizi, 2656
2. bk. Cevamiu's Sire, İbni Hazm, Daru'l Mearif, s. 319
3. bk. Ma'rifetu's Sahabe, Ebu Nuaym, Daru'l Vatani Lin'Neşri, 2/591

Kargaşadan Uzak Duruşu

Cerîr ibni Abdullah (ra) Allah Resûlü (sav) ile birlikte mücadele etmişti. Allah Resûlü'nden sonra da Ebû Bekir'le, Ömer'le, Osmân'la (r.anhum) birlikte mücadelesini sürdürmüştü. Bu süre zarfında büyük savaşlara katılmış büyük fedakârlıklar sergilemişti.

Alî'nin (ra) dönemine gelince Muâviye'yle (ra) arasında çıkan sorunlarda Alî'nin yanında durmuş ve ona yardımcı olmaya çalışmıştı.[4] Muâviye'ye de doğru olanı öğütlemişti. Ne var ki hem Alî'nin hem de Muâviye'nin yanındakiler onları Cerîr'e karşı kışkırtmış ve onlar da Cerîr'e bazı kötülükler yapmıştı. Cerîr de bu yüzden olmalı ki iki taraftan da uzak durmaya çalışmıştı.

Ebû Avn'dan rivayetle dedi ki:

"Ali ibni Ebu Talip, Cerîr ibni Abdullah'ı kendi durumuyla isteğini bildirmek üzere onunla konuşması için Muaviye'ye gönderdi. Cerîr yola çıktı ve Şam'a varınca Muaviye'nin yanına gitti. Sonra kalkıp Allah'a hamd etti ve onu övdü, Nebi'ye (sav) salat ve selam getirdikten sonra şöyle dedi: "Sadede gelince ey Muaviye! Amcaoğlun için Haremeyn (Mekke ve Medine) bir araya geldi ve insanlar o iki beldeye tabidirler. Bununla beraber Basralılar, Kufeliler, Mısırlılar ve Yemenliler ona biat etti. Sen de amcaoğluna biat et, muhalefet etme, hakka inatla karşı gelme! Sen şu anda içinde bulunduğun kimselerin arasında olmamalısın! Beraberindekilere sözü dolandırıp durma! Onlara karşı dürüst ol! Durumu onlara bütün açıklığıyla aydınlat! Din ve hak konusunda onlara karşı samimi ol! Ali, Şam'ı ve Mısır'ı hayatta olduğun müddetçe Allah'ın Kitabı ve Peygamberinin (sav) sünneti ile idare etmen şartıyla sana veriyor.

O sırada Muaviye'nin yanında Şam'ın ileri gelenlerinden Zü'l Kela, Şürahbîl ibni es-Simt, Ebû Müslim el-Havlânî ve Mesrûk el-Akki bulunuyordu. Bu kimseler ağır ifadeler kullanıp (Cerîr'in teklifini) şiddetle reddettiler. Muaviye'yi bu talebe olumlu cevap verip de Osman'ın kanını yerde bırakmaması için tehdit ettiler. Bunun üzerine Cerîr 'Müslimlerin kanlarının dökülmesini durdurmak konusunda Allah'tan korkun, Allah'tan! Ali ümmetin işlerini düzene koydu ve onların iki yakasını bir araya getirdi. İşin barışla sonuçlanmasına çok az kaldı.' dedi. Onlar ise, 'Osman'ın katilleri ile savaşmadıkça biz bu barışı istemiyoruz. Biz onun velisi ve kanının yerde kalmaması için mücadele veren kimseleriz.' dediler. Muaviye burada söze karışıp 'Sakin olun! Siz ne diyor ve ne istiyorsanız son nefesimize kadar sizinle beraberim.' dedi. Bu durum karşısında oradaki topluluk ona memnuniyetle karşılık verdi. Akabinde de onu rahat bıraktılar.

Cerîr yola çıkıp Ali'nin yanına varınca Ali ona, 'Ardında ne bıraktın?' dedi. O da 'Şer!' dedi. Sözüne şöyle devam etti: 'Muaviye'ye gelince, o kendisine verilenlere razı oluyor. Ancak o, kendileriyle hiçbir işinin olmaması gereken bir toplulukla beraberdir. Onların hepsi Osman'ın kanının peşindedir. Sayıları yüz binleri bulan bu topluluk seninle savaşacaktır!' Bu sözler karşısında (orada Ali'nin yanında bulunan) el-Eşter, 'Ey Becile'nin kardeşi! Osman senin ve kavminin dinini Hemezân'da satın almıştır.' dedi. Bunun üzerine Cerîr şöyle dedi: 'Ey Müminlerin Emiri! Vallahi ben sana nasihat ettim ve dürüst davrandım.' El-Eşter, Ali'nin yanında Cerîr'in üzerine o kadar yüklendi ki, Cerîr korkup kaçtı ve Muaviye ile mektuplaştı. Bu olaya binaen Ali, Cerîr'in evine varıp (onu yıkmak niyetiyle içindekileri) dağıttı. Nihayet Ebu Mesud el-Ensari onunla konuştu da Ali'yi bu işten vazgeçirdi."[5]

Yezîd ibni Cerîr ibni Abdullah El-Becelî'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

"Ali, harbi savaşı siyaseti bilen biri değildi. O Cerîr'i, Muaviye'ye kendisine biat etmesi için, Allah'ın kitabı ile ve Peygamberi'nin (sav) sünneti ile idare etmesi şartıyla Şam ve Mısır'ı vermeyi teklif etmek üzere gönderdi. O bunu kabul etti. Ancak onun taraftarları buna yanaşmayıp 'Biz bunu asla kabul etmeyiz!' dediler. Cerîr, Ali'ye durumu haber vermek üzere ayrıldı. Rivayete göre el-Eşter şöyle dedi: 'Ey Müminlerin Emiri! Bu adam seni aldattı, düşmanını kışkırttı ve yalan söyledi.' Bunun üzerine Cerîr, kendisi için endişelendi ve koşarak çıktı. Nihayet Ali evimizi yıkmak üzere geldi. Biz dışarı çıkıp ona 'Allah'tan kork! Bu ev yetimlerin ortak malıdır.' deyince yıkmaktan vazgeçti."[6]

Cerîr'in, Alî'yi desteklediğini ve müminler arasında çıkacak savaşa engel olmaya çalıştığını görüyoruz. Onların birlik ve beraberlikleri için var gücüyle çaba sarf ediyor. Allah Resûlü'ne (sav) verdiği sözün gereği olarak Müslimlere nasihat ediyor. Ne var ki aradaki zararlı kimseler yüzünden iyi niyetli çabası kılıçların kendisine çevrilmesine yol açıyor. Çare olarak tüm taraflardan uzak durmayı tercih ediyor. Dinini ve dünyasını bu şekilde korumaya çalışıyor. Hatta bu yüzden öz yurdundan çıkıp yıllarca başka yerlerde yaşamak ve birkaç defa da beldesini değiştirmek zorunda kalıyor.

"Sonra sahabeye hakaret eden Kufelilerden ayrılmak için Karkısya'ya gitti."[7]

Muhammed ibni Ömer dedi ki:

"Cerîr ibni Abdullah, ed-Dahhâk ibni Kays'ın Kufe valiliği esnasında, eş-Şerât'ta ölene kadar el-Cezîre ve çevresinde kalarak Ali ile Muaviye'den mütemadiyen uzak durdu."[8]

Israrla onu savaşa çekmeye çalışsalar da asla katılmayacağını, çünkü Allah Resûlü'ne (sav) bu şekilde söz verdiğini bildirmişti.

İbrâhîm ibni Cerîr, babasının şöyle dediğini rivayet etti:

"Ali, ben Karkısya'dayken İbni Abbas ile el-Eş'as ibni Kays'ı 'Bana Cerîr'i getirin.' diyerek bana yollamıştı. Onlar da bana gelip 'Müminlerin Emiri sana selam ediyor ve 'Muaviye'den ayrılman konusunda Allah sana ne güzel yol gösterdi! Ben, seni Allah Resûlü'nün (sav) getirdiği

4. bk. El-İstiab fi Ma'rifeti'l Ashab, İbni Abdulber, Daru'l Cil, 1/239

5. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbni Sa'd, Daru's Sıddîk, 4/829
6. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbni Sa'd, Daru's Sıddîk, 4/830
7. Ma'rifetu's Sahabe, Ebu Nuaym, Daru'l Vatani Lin'Neşri, 2/591
8. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbni Sa'd, Daru's Sıddîk, 4/830

konuma getireceğim.' diyor.' dediler. Bunun üzerine Cerîr onlara 'Nebi (sav) beni onlarla savaşıp İslam'a davet edeyim diye Yemen'e gönderdi. Onlar La ilahe illallah dedikleri zaman malları ve kanları dokunulmaz oldu. Ben La ilahe illallah diyen hiçbir kimseyle ebediyen savaşmam.' diye cevap verdi. Bu cevaba binaen onlar gerisin geri döndüler."[9]

Cerîr ölüm kendisini bulana kadar bu hâlde kaldı. Ömrünün son yıllarını bu şekilde geçirmişti. Hayatından geriye kalan az bir süreyi de kargaşalı faaliyetlerin içerisinde geçirmektense ilmî faaliyetlerin içerisinde geçirmeyi tercih etmişti.

Biz Allah Resûlü'ne (sav) Müslimlere Nasihat Etmek Üzere Biat Ettik

Cerîr'in (ra) Allah Resûlü'ne (sav) işitip itaat etmek ve her Müslim'e nasihat etmek üzere biat ettiğini okuduk.[10] İşte bu sözün yansımasını hayatının her alanında görüyoruz. Daima nasuh bir mümin olmak için çaba sarf ediyor. Verdiği söze taalluk eden her durumda çok hassas davranıyor.

Cerîr dedi ki:

" 'Resûlullah'a (sav) sözünü dinleyip itaat etmek ve her Müslim'e nasihat etmek üzere biat ettim.'

(Ebû Zur'a dedi ki:) Cerîr bir şey sattığı veya satın aldığı zaman, 'Bizim sizden aldığımız bu şey size verdiğimizden daha sevimlidir. Dolayısıyla hangisini tercih edersen et.' derdi."[11]

Abdullah dedi ki:

"Cerîr bir mal satacağı zaman bütün kusurlarını söylerdi. Sonra müşteriyi muhayyer bırakır ve 'İstersen al, istersen bırak.' derdi. Bunun üzerine kendisine 'Allah iyiliğini versin! Böyle yaparsan satış yapamazsın.' denildi. O da bu söze karşılık 'Biz Allah Resûlü'ne (sav) Müslimlere nasihat etmek üzere biat ettik.' dedi."[12]

Cerîr'in (ra) bu fiili her mümine her alanda örnek olmalıdır. Bulundukları her yerde nasuh bir mümin olmaya çalışmalıdır. Bilhassa ticaretle uğraşan kimseler. Çünkü bugün ticaret hayatın büyük bir kısmını oluşturuyor. Gayri İslami bir sistemde yaşayınca da haramlara düşmek kaçınılmaz oluyor. Düzen, insanı ısrarla günahlara itiyor. Öyleyse mümin çok daha dikkatli olmalıdır.

Dürüstlüğü tercih eden biri hiçbir zaman zarar etmez. Allah dürüst kimselerin samimiyetini ya bu dünyada ya da ahirette mutlaka mükâfatlandıracaktır. Dünyada rızkına, ahirette ecrine bereket verecektir. O hâlde her zaman ama her zaman ahiret bilinciyle hareket etmelidir. Hiç şüphesiz ahiret için kazandıklarımız dünya için kazandıklarımızdan daha hayırlıdır.

Cerîr de (ra) çoğu zaman dünyadaki çabasının karşılığını ahirette beklerdi. Kendisi konum sahibi biriydi. Allah Resûlü'nün (sav) sohbetinde bulunmuş, Ebû Bekir'in (ra) ve Ömer'in (ra) idaresi altında komutanlık ve valilik yapmış, birçok beldenin fethine katılmış, birçok başarıya imza atmıştır. Fakat buna rağmen herhangi bir ayrıcalık beklememiş, kendisini diğer Müslimlerden biri saymıştır. Yani fedakârlıkları onun tevazusuna tevazu katmıştır. Bu özelliği Ömer (ra) ile bazı konuşmalarında açıkça göze çarpıyor.

Yezîd ibni Cerîr dedi ki:

"Ömer ibni Hattab, Cerîr'e 'İnsanlar Irak'ı korumaya çalışıyor ve Acemlerle savaşıyorlar. Kavminle birlikte yola çık. Yarın galip gelir de (düşmandan ganimet olarak) ne elde edersen dörtte biri senindir.' demişti. Ganimetler -yani Celula ganimetleri- toplandığında Cerîr, bunun dörtte birinin kendisine ait olduğunu iddia etti. Bunun üzerine Sa'd bu konuyu Ömer'e yazdı. Ömer de ona cevaben 'Cerîr doğru söylüyor. Ben ona bunu söylemiştim. Eğer kendisi ve kavmi maddi bir mükâfat için savaşmışsa istiyorsa ona hisseyi verin! Yok eğer yalnız Allah için, Resûlü için, dini ve rızası için savaştıysa o takdirde Müslimlerden biridir. Onların lehine olan şey, onun da lehinedir. Onların aleyhine olan şey, onun da aleyhinedir.' diye yazdı.

Mektup Sad'a ulaşınca Cerîr'i çağırıp Ömer'in yazdıklarını ona haber verdi. Bunun üzerine Cerîr 'Müminlerin Emîri doğru söylüyor. Benim ona ihtiyacım yok! Ben de Müslimlerden herhangi birisiyim. Onların lehine olan şey, benim de lehimedir. Onların aleyhine olan şey, benim de aleyhimedir.' dedi."[13]

Ebû Hazim dedi ki:

"Ömer, Becile kabilesine üç yıllığına Es-Sevad'ın dörtte birini vereceğini vaat etti. Cerîr, Ömer'in huzuruna varınca Ömer 'Ey Cerîr! Ben paylaşım yapan sorumlu biri olmasaydım sana verdiğim sözümde dururdum.' dedi. Bunun üzerine Cerîr onu iade etti. Ömer de onu seksen dinarla ödüllendirdi."[14]

Cerîr, daha fazla isteyebilecekken asgari bir mümin olarak kendisine verilene razı olmuştu. Çünkü emeli her zaman ahiretti. Dünyanın boş bir yer olduğuna öyle kanaat etmişti ki kişinin en temel ihtiyacı olan barınma konusunda bile bir şeyler inşa etmiş olmak istemezdim derdi...

Kays dedi ki:

"Cerîr kavmine öğüt verirken şöyle dedi: 'Allah'a yemin olsun ki şayet yeni doğmuş olsaydım dünyada asla hiçbir şey inşa etmezdim.' "[15]

Rabbine Doğru

İşte Cerîr özveri, mücadele, ilim, ittika, ihtiraz dolu bir hayatı ardında bırakarak H 54'te vefat etti. Bizler de onun hayatından ibretler alıp kazanımlar elde etmeyi ümit ediyoruz.

Selam olsun Cerîr'e! Allah (cc) kendisinden razı olsun...

9. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbni Sa'd, Daru's Sıddîk, 4/813
10. bk. Müslim, 56
11. Ebu Davud, 4945
12. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbni Sa'd, Daru's Sıddîk, 4/803
13. age, 4/826
14. age, 4/827
15. age, 4/814

OKUMA PARÇASI

Kerem ÇAĞLAR

AİLE MAKALELERİ

Müminin Aile Yuvası, Cennetin Dünya "Şube"si

Aile mefhumu günümüzde birçok kesim tarafından genellikle aşınma, çözülme, gerileme ve dağılma bağlamında ele alınıyor. Ailenin topluma sürdürülebilir güç, kalite ve değer katan fonksiyonuyla mutlak surette muhafazasının zarureti, fıtrat ve inanç değerleri sağlam her insanın nazarında tartışmasızdır. Dolayısıyla aileye yönelik en basit bir aşınmayı dahi kabul edilemez olarak görmek fıtri ve imani bir duruştur.

Aile, insan yetiştirmenin ilk ve en sağlıklı kurumudur. Aileyi hedef alan organize ihmaller, tehditler ve saldırılar karşısındaki aymazlık, doğal olarak toplumun istikbaline yönelik kaygıları ve korkuları harekete geçirmektedir.

Aile kurumu; devasa bir binanın temeli ve beton kalitesini belirleyen çimento gibidir. Zemini sağlam olmayan bir bina ve kalitesiz betonla inşa edilmiş bir yapı zamanla yahut en ufak bir sarsıntıyla nasıl tuzla buz oluyorsa sağlıklı aile yapısına dayanmayan toplumlar da benzer bir akıbete mahkûm olur.

İdeal aile düzeni için nasıl bir aile modeline ihtiyacımız vardır veya örnek aile modelimiz kimdir? Kitaplarının bibliyografya/kaynakça sayfalarında referans olarak Batılı yazarların eserlerini sıralayan pedagoglar mı? Yaşanarak, gözlenerek ve taklit yoluyla elde edilen bilgi ve pratik mi? Yoksa hayatın her alanında örnek almamız gereken Allah Resûlü'nün (sav) yüksek ahlakıyla ziynetlenmiş aile pratiği mi?

Aile; muvahhid olsun veya olmasın aslında her bir ferdi koruyan, kollayan, yetiştiren ve geliştiren sağlam bir koruma ve korunma alanıdır. Aile içinde içselleştirilerek öğrenilebilecek ahlak, iffet, hürmet, sıla-i rahim ve vefa gibi değerler, günümüzde özellikle de inanç ve amelde tevhid ve sünnetten uzak, ilgisiz veya hasım kesimler tarafından önemsenmesi gereksiz hassasiyetler zinciri olarak görülür olmuştur.

Günümüz iletişim çağında dış uyaranlar, tehditler ve saldırılar karşısında açık bir hedef olan ailenin korunması; Müslimler başta olmak üzere insanlığın istikbalini önemseyen herkesin mesuliyetidir. Aile yuvası nimetini kaybe-

Bir kimsenin veya sistemin mükemmel bir örnek olarak idealize ettiği aile tasavvuru, eğer İslam'ın öğrettiği ve model olarak takdim ettiği aile tasavvuruna uygun değilse ne kadar çabalasa da amaçladığı huzuru, sükûneti ve saadeti bulamayacaktır. Çünkü tasavvurda aslolanı, yani İslam'ın öngördüğü ideal modeli devre dışı bırakmıştır.

Aile, insan yetiştirmenin ilk ve en sağlıklı kurumudur. Aileyi hedef alan organize ihmaller, tehditler ve saldırılar karşısındaki aymazlık, doğal olarak toplumun istikbaline yönelik kaygıları ve korkuları harekete geçirmektedir.

denler ile bu nimetten mahrum kalanlar bu emsalsiz nimetin ne denli azim ve mühim olduğunu daha iyi anlayabilmektedir.

Aile Hukuku/Ahlakı

Hiç şüphe yok ki aile kurumu her yönüyle binlerce yıllık insanlık tarihinin bütün devirlerinde toplumlar içerisinde mühim ve seçkin bir konuma sahip olmuştur. İnsanlık tarihinin ilk ailesi, insanlığın ilk ebeveyni Âdem (as) ve eşinden oluşmuştur. Aile kurumu sadece İslam'da değil, diğer dinlerde, öğretilerde ve milletlerde de seçkin ve mühim konumunu genel olarak korumuştur.

Salih bir erkek ve saliha bir hanım ile çocuklarının oluşturduğu yuva, âdeta cennetin dünya hayatındaki şubesidir. Nikâh ile temeli atılıp sevgiyle yoğrularak merhametle sıvanmış böyle bir yuva gerçek anlamda bir saadethanedir. Böyle bir yuva bilhassa şirk karanlığının giderek yaygınlaştığı çağımızda nur saçan bir kandil gibidir.

İyi örneklerin her geçen gün azalıyor olması endişe verici olsa da erkek ve kadının en başta evlilik müessesesinin hukukunu ve ahlakını öğrenmeden adım atmaları, eşlerden her birinin ailesinin kendilerine doğru rehberlik yapamamaları, başta sosyal medya olmak üzere aile yuvasını temelden sarsan yayınlar ve haricî tahrip unsurları aile birliğini zayıflatıcı ve yıkıcı en önemli sebeplerdir.

Evlilik yoluyla temeli atılan aile kurumu insan neslinin devamının vesilesidir. Aynı zamanda insanlığın tevhid üzere huzur, barış ve saadet ikliminde yaşaması için de oldukça önemlidir. Bir kavmin sırat-ı mustakim/dosdoğru yol üzere olması; yüksek bir medeniyet seviyesi, aralarında manevi değerler ile ahlaki meziyetlerin egemen oluşu, iç barışın tesisi ve adaletin hâkim olması gibi hususlarla beraber aile kurumunun sağlıklı ve güçlü olmasıyla anlaşılır. Zira aile her ülkede ve her millet içerisinde o toplumun aynası gibidir.

Doğrusu evlilik, nimetleriyle ve zorluklarıyla ahiret hayatına uzanan bir yoldur. Bu yolu hakkını vererek yürüyebilmek için aile hukukunun ve ahlakının eşlerden her birisi tarafından iyi öğrenilmesi gerekir.

Dünyadaki canlı varlıklar içerisinde ihtiyaçlarını kendisi karşılayabilecek ve hayatını idame ettirebilecek seviyeye gelene kadar bakım, korunma ve bir beşer olarak sosyal fonksiyonlarını yerine getirme süreci en uzun olan canlı türü insandır.

Aile, insan karakterinin ve sosyal fonksiyonlarının oluşup olgunlaşmaya başladığı ilk ve en önemli okuldur. Yıllarca devam eden bu eğitim ve olgunlaşma sürecinin sonunda insan sosyal hayata donanımlı bir şekilde katılır. Aile, her milleti yeni kuşaklarıyla huzur, barış ve refah dolu aydınlık yarınlara ulaşmasını mümkün kılan katalizör bir güç gibidir.

Hayatta başarılı olan veya insanlık âleminin başına bela olmuş nice insanın hikâyesi bir ailede başlamıştır. İnsanlık tarihinde hidayet önderi peygamberler (as) her zaman ailenin öneminin ve değerinin farkında olmuş ve bu bilinci en güzel bir şekilde uygulamak suretiyle sözlü ve fiilî olarak insanlara tavsiye etmişlerdir. Öyleyse iki hususun öncelikle ele alınması gerekmektedir. Bunlardan ilki, müminlerin aile tasavvuru, ikincisi de ideal ailede her bir ferdin üzerine düşen haklar, görevler ve sorumluluklar meselesidir.

İslam Nasıl Bir Aile Tasavvuru Öngörür?

İslam'da aile, toplumun/ümmetin temel taşı ve dünya hayatının dengeleyicisidir. Kişinin ayakta kalabilmesinin en önemli unsurlarından birisidir. Sevincin paylaşıldıkça çoğaldığı ve ağır yükler ile sıkıntıların paylaşıldıkça hafiflediği saadet yuvasıdır. Aile yuvasında insan için cidden ağır bir yük olan kulluk vazifesi muavenet ve paylaşımla kolaylaşır. Aile yuvası huzur, saadet ve sekineti temin eder. Aile yuvası dışarıdan gelebilecek her türlü saldırılara karşı bir korunma kalkanıdır. Aile yuvası mümin yüreklerde en büyük hasret olan cennetin dünya hayatındaki tadımlık bir sevinç efiltisidir.

İnsan, fıtrat itibarıyla iki yönlü bir yaradılışa sahiptir. Ruhi, kalbî ve zihinsel aktiviteler ile bedensel olarak ortaya koyduğu pratik şeklinde özetlenebilir bu yapı. Mesela insan inanmak, düşünmek, iç değerlendirme ve muhasebe yapmak, bilinç süzgecinden geçirmek ve tüm bunların neticesinde kendisi için iyi olduğunu düşündüğü kararı verip iradesini ortaya koymakla ilk aşamayı tamamlamış olur. Bu aşamadan sonra ikinci aşamaya geçer ve fiilî olarak iş ve amellerde bulunur.

İslam, insanın bu her iki yönüne de doğrudan ve istikamet belirleyici nitelikte müdahalede bulunur. Fert, aile, toplum, uluslararası münasebetler ve hatta doğadaki diğer canlı cansız varlıklarla ilişkilerde de İslam, insanın mutlak manada yararına olan ıslah edici/yapıcı

müdahalelerde bulunarak mümine tüm bu hususlarda doğru ve sağlıklı bir bakış açısı kazandırır.

İnsanı düşünüp akletmeye teşvik eder ve bunu yaparken apaçık aydınlık yolu göstererek temel prensipler belirler. Daha sonraki aşamada iş ve amellerle ilgili olarak da birtakım esaslar tespit ederek genel bir çerçeve çizer. Her hâlükarda bu iki aşamanın da, yani hem düşünüş ve tasavvurunun hem de işinin ve amelinin İslam'a uygun olması gerekir.

Müslim de olsa bir kimsenin zihninde mükemmel bir örnek olarak idealize ettiği aile tasavvuru, eğer İslam'ın öğrettiği, gösterdiği ve model olarak takdim ettiği aile tasavvuruna uygun değilse ne kadar çabalasa da amaçladığı huzuru, sükûneti ve saadeti bulamayacaktır. Çünkü düşünüşte ve tasavvurda aslolanı, yani İslam'ın öngördüğü ideal modeli devre dışı bırakmıştır.

İslam'ın Aile Tasavvurunda Eşlerin Hak ve Sorumluluklarına Dair

İslam bizlere aile kurumunun dünya hayatında muazzam bir nimet olduğunu öğretmektedir. Fıtratı bozulmamış ve aklıselim hiçbir fert aile kurumu hakkında olumsuz ve yıkıcı fikirlere sempatiyle bakamaz. Aileyi oluşturan asıl unsurlar olan erkek ve kadının her biri, üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları bir angarya olarak göremez, görmemelidir de.

Mesela erkek, aile kurumunu korumak, maddi ihtiyaçlarını temin etmek, aile bütünlüğünü sürdürmek ve çocuklarının İslam terbiyesiyle yetiştirilmesinden sorumludur. Çocukların İslam terbiyesi üzerine yetiştirilmeleri hususunda kadına da çok iş düşmekle beraber kadın ve erkek eşit sorumluluğa sahiptir.

İslam'ın seçkin ve saygın bir konuma yükselttiği kadın ise yaradılışı itibarıyla bazı görevler yüklenir. Ailenin soy olarak devamlılığını sağlayan çocuğun doğumdan önce anne karnında taşınması, doğumu, bakımı ve yetiştirilmesi kadın için ayrıca büyük bir ecir ve onur vesilesidir. Kadının yüklendiği işler arasında evin düzeni ile aile huzuru ve saadetinin sürekliliğini sağlamada üzerine düşen diğer görevler de vardır.

Erkek ya da kadın, fıtri olarak hazırlanıp yeteneklerle donatılmış oldukları bu vazifeleri ifa ederlerken bunu asla bir yük olarak görmezler. Tabii olan da budur. Bunun aksi bir tutum ve tavır fıtrata ve selim akla da aykırıdır. Böyle bir şey esasen küfran-ı nimettir, nankörlüktür.

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُٓوا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةًۜ اِنَّ ف۪ي
ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefislerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır."[1]

Şüphesiz ki Yüce Allah'ın, kullarına bağışladığı sayısız nimetleri vardır ki hepsini saymak isteyen sayamaz. Kur'ân-ı Kerim bu hakikati şöyle dile getirir:

وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوهَاۜ اِنَّ الْاِنْسَانَ
لَظَلُومٌ كَفَّارٌ۟

"Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır."[2]

Yaşadığımız her ân, Allah'ın (cc) nimetlerinden istifade ediyoruz. Görmek, işitmek, konuşmak nefes alıp veriyor olmak... Aynı ânda birçok nimetlerinden yararlanıyorken insanların büyük çoğunluğu, ancak bu nimetlerden mahrum kaldığında önem ve değerinin farkına varabilmektedir.

Evlilikle temeli atılan aile yuvası da böylesi büyük nimetlerdendir. Bu nimetin değerinin farkında olan insanlar, Allah'ın bu nimetini itiraf ve çokça şükürle beraber tefekkür ederler. Allah'ın nimetlerine çokça şükreden mümin bilir ki, Allah (cc) şükreden kulu üzerindeki nimetlerini daimî kılacak ve arttıracaktır.

Allah'ın nimetleri karşısında gaflet hâlinde olanlar ve küfran-ı nimette bulunanların bu durumu ise kendilerini kesin bir zarara uğratacaktır. Gafil, nankör ve hatta asi ve kâfir olanların nimetlendirilmesi Allah'ın (cc) Er-Rahmân sıfatının "Bütün mahlukatın rızıklarını, geçimlerini ve maişetlerini" sağlamaya sebep olan sonsuz merhametinin bir gereğidir, ki Allah'ın bu sıfatı müminlere de gafillere de salihlere de mücrimlere de şamildir.

Şükür, mümin ve salihlere; gaflet ve nankörlük de salih olmayıp küfran-ı nimette bulunanlara has özelliklerdir.

"Aile Makaleleri" adıyla aile konulu yazılara sonraki sayılarda da devam edeceğiz, inşallah. Allahu Teâla'dan aile yuvalarımızı gerçek anlamda cennetin dünya hayatındaki "şube"lerinden kılmasını ve ahirette de tamamına erdirmesini niyaz ediyoruz.

1. 30/Rûm, 21
2. bk. 14/İbrâhîm, 34

Zeynep BAYANCUK

OĞLUMUN KÜÇÜK AYAĞINDAKİ TERLİKLER

Sıcak bir yaz günü serinlemek için denize girmişti çocuklar. Suda o kadar çok kaldılar ki gece her birinin ateşleneceğini tahmin etmiştik. Nitekim o serin sular üç gün ardı arkası kesilmeyen ateşin, ishalin ve kusmanın sebebi oldu.

İlk gün geçer düşüncesiyle ateşi kontrol altında tuttuysam da işin içine ishal ve kusma da girince acile gitmek şart oldu. Abiler geldiler ve üstündeki şort ve tişörtle acile götürdük oğlumu. Doktor kardeşimiz bizi karşıladı ve damar yolu açıp serum bağlattı. Küçük hastamız biraz kendine gelince rahatladık. Doktor ablamızla ayaküstü sohbete daldık. Bir ara Hanzala'nın üstündekilere gözüm takıldı. Kısa bir şort ve bir beden küçülmüş, üzerindeki meyve lekeleri geçmemiş bir tişört vardı üstünde. Anlayacağınız ev hâliyle alelacele hatta can havliyle gelmiştik hastaneye. Bunu dile getirince, "Acile üstünde ne varsa onunla gelinir abla." dedi doktor kardeşimiz. "Bazen makyajını yapıp gelenler var, anlıyoruz ki acil değil bu hastalar..." Oğlumun pejmürde hâli, bir doktorun gözünde de onun ne denli acil bir hasta olduğunun göstergesiydi.

10 Temmuz Pazartesi günü ekranlarda yine ev kıyafetiyle boy gösterecekti oğlum. O sabah erkenden kalktık. Kahvaltının ardından adliyenin yolunu tuttuk. Korku ve umudun dengede olduğu bir ruh hâliydi yaşadığımız. Hem tahliye bekliyor hem de tutukluluğun devam edeceği ihtimalini de göz ardı edemiyorduk. Adliyenin merdivenlerini tırmanırken gerginliğimiz hepten artıyordu. Salon kapısında duruşma sıramızın gelmesini bekledik. Birkaç kişiydik. Abiler, avukatlar, kayınbabam ve ben. Oğlum evde süt kardeşleriyleydi. Mahkemenin olacağından haberdardı. Evde beklemek istediğini söylemişti.

Bizden önceki duruşma bitti. Mübaşir çıktı ve sıranın bize geldiğini bildirdi. Teker teker girdik salona. Eşim SEGBİS ile bağlanmıştı. Kimlik tespitiyle başladı mahkeme. Başkan söz verdiği herkesi itinayla dinliyor, not alıyor konuşmanın kısaca özetini zapta geçirtiyordu. Savcıya söz hakkı verildi. Ağzının içinde konuşuyor, ne dediği pek anlaşılmıyordu. Dışarıdan bakınca pek de kasıntı görünüyordu. O özensiz cümlelerin içinden "Uzun tutukluluğu göz önünde bulundurularak sanığın tahliyesine..." diye devam eden bir tümce salonda yayıldı. Herkes şaşırdı. Bu şaşkınlığın ardından Allah'a (cc) hamdedip onu tekbir ettik fısıltıyla. Karar için ara verildi. Ardından içeri yalnızca avukatlar alındı. Kısa bir bekleyişin ardından gülen bir çehreyle çıktı avukat: Gözünüz aydın...

Gerçekten de gözlerimiz aydınlandı. Yaklaşık yedi yıldır üzerine karabasan gibi hüzün çöken gözlerimiz parladı. Buruk kalbimizin sancısı bir ânda şifa buldu, bükük boynumuz kametini buldu...

Telefonum çaldı. Oğlum arıyordu. Müjdeyi verince havalara uçtu. Alelacele çıktık adliyeden. Yanımdaki herkes karşılama telaşındaydı, bense yemek yapma telaşında...

Eve geldim. Oğlum süt annesinden gelecek, üst başını değiştirecek ve babasını görmeye gidecekti. Zile bastım. Hanzala indi, dediler. Bahçede yoktu, eve çıktım. Orada da yoktu. Tekrar bahçeye çıktım. Göremedim. Kayınbabamı aradım, "Biz onu aldık, çoktan yola koyulduk." dedi. Üstünde sıradan bir tişört, ayağında terliklerle... Birkaç kişinin de dikkatini çekmişti bu pejmürdelik. "Bu ne hâl?" diye mesaj attılar. Bana göre bu; sevinçten havalara uçmanın, heyecandan yerinde duramamanın, babaya kavuşmak için üst baş değiştirecek zamanı kayıp görmenin kadraja yansıyan en güzel hâliydi. Acile üstündekilerle, yedi yıldır hasret duyulan babaya kavuşmaya terliklerle gidilirdi...

Dr. Gözde TERCUMAN

SAVAŞ YA DA KAÇ

Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla,

Allah’a hamd, Resûl’üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Rabbimiz canlıları yaratırken onların ihtiyaçlarını da bilmiş ve vücuduna bazı mekanizmalar yerleştirmiştir. Bu sayımızda da insanı hayatta tutan en önemli reflekslerden biri olan “savaş ya da kaç” tepkisi olarak bilinen mekanizmadan bahsetmeye çalışacağız. Çaba bizden, başarı Allah’tandır (cc).

Yolda yürüyorsunuz, âniden karşınıza bir köpek çıktı; kocaman ve ağzından salyalar akıyor, agresif olduğu her hâlinden belli, sizi kovalamaya başladı... İşte tam bu ânda devreye giren, bizi koruyan, hayatta kalmamızı sağlayan bir mekanizmadır savaş ya da kaç tepkisi. Bir saniyeden bile kısa sürede kanımızda adrenalin miktarı artmaya başlar, durumun ciddiyetine göre birtakım bedensel değişiklikler yaşanır ve kişi hayatta kalabilmek için ya köpekten kaçmaya karar verir ya da kalıp köpekle savaşmaya.

Kanımızda adrenalin miktarı arttıkça beden uyanır, daha dinç ve zinde olur. Hem savaşmak hem de kaçmak için hantal bir vücut işe yaramayacağı için kişi her hücresinin aktifleştiğini, uyandığını hissedebilir.

Artan adrenalinin etkisiyle kalp daha güçlü ve daha hızlı çalışmaya başlar. Kan basıncımız yükselir.

Kan dolaşımı yeniden düzenlenir. Savaşırken ve kaçarken kollarımız ve bacaklarımızdaki kaslar yüksek performansla çalışmalı; kaçarken hızlı koşmalı, savaşırken güçlü darbeler indirmelidir. Kişinin bedenindeki kan genital bölgeden, sindirim ve boşaltım sisteminden çekilir; kaslara yönlendirilir, ihtiyacı olan oksijeni ve enerji kaynağı şekeri kandan karşılayabilir.

Adrenalin seviyesi arttıkça dikkatimiz ve konsantrasyonumuz da artar. “Kaçarken hangi yolu izleyeceğiz, engeller çıktığında üstünden mi atlayacağız, yoksa çevresinden mi dolanacağız, savaşırken hamle nereden gelecek, kendimizi nasıl koruyabiliriz veya biz nasıl hamle yapabiliriz?” gibi soruların hepsini bir saniyeden bile kısa sürede hesaplayıp karar vermeliyiz ve eyleme geçmeliyiz. Aksi takdirde hayatta kalamayız. Beynimizin ânlık değerlendirme yapıp bir ânda karar verebilme kapasitesi artar.

Rabbimiz insanı yaratan ve onun ihtiyaçlarını en iyi bilendir; insanın kendisini koruyup hayatta kalabilmesi için “savaş ya da kaç” tepkisini de tam zıddı olan “ye, iç, keyfine bak” tepkisini de fıtratına yerleştirendir. Bu iki sistem, tahterevallideki iki çocuk gibidir. Tahterevallinin bir ucunda savaş ya da kaç, diğer ucunda ye, iç, keyfine bak tepkisi vardır. Biri artarken muhakkak diğeri azalır. İnsanın bu iki sistemi dengelemesi gerekir.

Savaş ya da kaç tepkisinde insan canının derdine düşer, karın tokluğuna yaşar, o günü sağ çıkarmaya çalışır. Aklın kullanılmadığı bu toplumda vahşi doğa kanunları geçerlidir; daha güçlü olan hayatta kalır ve çok olan topluluk galip gelir.

İnsan kanındaki şeker; beyin ve kas hücreleri tarafından en kolay kullanılan enerji kaynağıdır. Savaşacağımız veya kaçacağımız zaman çok fazla enerjiye ihtiyacımız vardır. Vücuttaki şeker depolarının kapıları açılır, karbonhidrat (şeker) kana yönlendirilir; enerji ihtiyaçlarını karşılamaları için kaslarımızın, beynimizin ve hücrelerimizin kullanımına sunulur.

Kaçarken ya da savaşırken vücudumuzun oksijen ihtiyacı da artar. Artan oksijen ihtiyacını karşılayabilmek için akciğerler de çalışma kapasitesini arttırır. Bir nefeste alınan soluk miktarı artar ve nefes alışverişi hızlanır.

Tehlikeyle karşılaşan kişinin kaçarken birtakım engellere takılıp düşmemesi için göz bebekleri büyür ve daha iyi bir görüş elde edilir. Vücut savaşırken veya kaçarken artan metabolizmanın etkisiyle ısınmaya başlar. Yüksek sıcaklığın vücut dengelerini bozmaması için soğutma mekanizması devreye girer ve kişi terler. Savaşırken veya kaçarken olası bir yaralanma durumunda kişinin kan kaybından ölmemesi için pıhtılaşma sistemi aktifleşir ve tetikte bekletilir.

Vücut savaş ya da kaç tepkisi verirken aynı zamanda iki sistem kapatılır, üreme ve sindirim sistemi. Kan, bu iki sistemden alınıp kaslara ve beyne yönlendirildiği için bağırsakların ve genital organların çalışması durdurulur. İdrar ve dışkı yapma ihtiyacı ortadan kalkar. Kimse salyaları akan bir köpekten kaçarken neslin devamlılığını (cinselliği) ya da yemek yemeyi düşünemez.

Adrenalin miktarı vücutta arttıkça bazı duyular körelir. Kişi ağrı ve acı hissetmez. Öyle ki kırılmış ayağıyla koşabilir, kopan uzvundan geriye kalanlarla kendisini savunabilir. Can havliyle kaçarken veya kendisini savunurken bedenindeki ağrıların, kırıkların, kopukların farkına varmazken can korkusunu üzerinden atıp sakin bir nefes aldığında, bedenindeki zararı gördüğünde, aklı devreye girip yaşadığı olayı değerlendirmeye ve anlamaya başladığında ağrı duymaya başlar. Halk arasında bilinen "Olayın sıcağıyla ağrı hissetmezsin." cümlesi doğrudur ve buradan gelir.

Adrenalin kanda yükseldikçe kişide coşku ve kahramanlık duygularını tetikler. Bu, aynı zamanda korkuyla da yakından ilgilidir.

Savaş ya da kaç tepkisi beden için çok verimli gibi gözükse de kişinin gücü artıp beyni daha iyi çalışabiliyor gibi dursa da aslında insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği olan aklın muhakeme gücü, yani olayları iç yüzüyle birlikte değerlendirip kişinin faydasına olacak sonucu çıkarabilme yeteneği çalışmaz; hikmet ve basiret körelir. Beyin "Koşuyorsun, önünde engel var, üstünden atla." gibi basit refleksleri hızla yerine getirir. Fakat olayların iç yüzünü anlayıp değerlendirmeye vakit yoktur. Uzun süreli bellek de işlevsizdir. Çoğu zaman olayı genel hatlarıyla hatırlar, hatırladıklarında boşluklar ve kopukluklar vardır.

Korku ve adrenalinin hâkim olduğu hayatta kalma mücadelesi veren toplumlar; olayların iç yüzünü, başlangıç noktasını, nasıl ilerlediğini hikmet ve basiret üzere değerlendirip mantıklı çıkarımlar yapamazlar. Böyle toplumlardaki insanlarda bir ânlık coşkuyla veya korkuyla duygusal kararlar, saman alevi gibi parlayıp sönen tepkiler hâkimdir. Firavuni sistemler bir toplumu kontrol altına almak istediğinde o bölgede korku ve savaş üzerine bir düzen kurup insanları can derdiyle yaşamaya mecbur bırakır. Çünkü canının derdine düşmüş, savaş ya da kaç yanıtıyla sürekli tetikte yaşayan toplumdan âlim, bilim insanı, meslek erbabı, ehil kişiler çok zor çıkar.

Adrenalin yanıtını en iyi müşahede ettiğimiz toplum Mûsâ'nın (as) toplumudur. Mûsâ'nın (as) doğduğu yıl Firavun'un emriyle erkek çocuklar öldürülüyordu,[1] toplumda savaş ya da kaç tepkisi zirvedeydi. Güçsüz, korkan, can derdiyle yaşayan bir toplum vardı.[2] Mûsâ (as) yetişkinlik ve olgunluk çağına gelip peygamber olarak Firavun'a gönderilene kadar toplum bu hâlde yaşadı. Olayların iç yüzünü değerlendiremiyor, asıl düşmanı göremiyorlardı. Rabbimiz, İsrailoğullarına peş peşe ayetlerini gönderip[3] Firavun'un acizliğini ortaya çıkarmasına rağmen, "Biz bu kadar yıl aciz bir insandan korkarak yaşamışız, Allah (cc) bizimle beraber, Peygamberi Mûsâ bize yol gösteriyor." diyemediler; "Sen gelmeden önce de eziyet görüyorduk, sen geldikten sonra da eziyet görüyoruz." dediler.[4] Nitekim adrenalin yanıtına çok uzun yıllar maruz kalmak,

1. "(Hatırlayın!) Hani sizi Firavun hanedanından kurtarmıştık. Size işkencenin en kötüsünü reva görüyor, erkek çocuklarınızı boğazlıyor, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. Bunda sizin için Rabbinizden büyük bir imtihan vardı." (2/Bakara, 49)
2. "Şüphesiz ki Firavun, yeryüzünde üstünlük tasladı. Oranın halkını gruplara ayırıp onlardan bir bölümünü mustazaflaştırıyor/güçsüzleştiriyor; erkek çocuklarını boğazlayıp, kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı." (28/Kasas, 4)
3. "Andolsun ki Musa'ya, dokuz apaçık ayet/mucize verdik. Sor İsrailoğullarına! Hani (Musa) onlara geldiğinde Firavun ona: 'Ey Musa! Ben, senin kesinlikle büyülenmiş biri olduğuna inanıyorum.' demişti." (17/İsrâ, 101)
4. "Demişlerdi ki: "Sen gelmeden önce de eziyet görüyorduk; sen geldikten sonra da eziyet görmeye devam ediyoruz!" Demişti ki: "(Böyle düşünmeyin!) Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı helak eder ve sizi yeryüzünün halifeleri (onların yerine geçen yöneticileri) kılar. Böylece sizin nasıl işler yapacağınızı gözler." (7/A'râf, 129)

sürekli canını kurtarma endişesi ve korku psikolojisiyle yaşamak kişinin akli melekelerini körleştirir. Toplum olarak Mûsâ'nın (as) sihirbazlara galip gelişine, sihirbazların iman edişine şahit oldular;[5] peşi sıra gelen mucizeler yaşadılar, en sonunda da Peygamberleri önderliğinde o beldeden çıktılar.[6] Bir müddet yol alıp denize vardıklarında arkalarındaki Firavun ve ordusunu fark ettiklerinde, "Biz toplum olarak neler yaşadık, defalarca Firavun'un acizliğini gördük, Allah ve Resûl'ü bizimle beraber!" diyemediler; "Bittik biz, ey Mûsâ!" dediler.[7] Allah (cc) yine onları yardımsız bırakmadı; denizi önlerinde yardı, dev dalgaları gördüler, içinden geçtiler ve Firavun ile ordusunun orada boğulduğuna,[8] Firavun'un imanına şahitlik ettiler.[9] Fakat ayaklarının suyu kurumadan gördükleri ilk kavimdeki putu Mûsâ'dan (as) ilah olarak istediler.[10] Ardından Mûsâ (as), Allah (cc) ile buluşmak için ayrıldığında[11] Sâmirî'ye uyup süs eşyalarını eritip buzağı putunu yaptılar.[12] Allah (cc) onlardan durumunu ıslah edenleri affetti.[13]

Rabbimiz (cc) insanı yaratan ve onun ihtiyaçlarını en iyi bilendir; insanın kendisini koruyup hayatta kalabilmesi için "savaş ya da kaç" tepkisini de tam zıddı olan "ye, iç, keyfine bak" tepkisini de fıtratına yerleştirendir. Bu iki sistem, tahterevallideki iki çocuk gibidir. Tahterevallinin bir ucunda savaş ya da kaç, diğer ucunda ye, iç, keyfine bak tepkisi vardır. Biri artarken muhakkak diğeri azalır. İnsanın bu iki sistemi dengelemesi gerekir.

Savaş ya da kaç tepkisinde insan canının derdine düşer, karın tokluğuna yaşar, o günü sağ çıkarmaya çalışır. Aklın kullanılmadığı bu toplumda vahşi doğa kanunları geçerlidir; daha güçlü olan hayatta kalır ve çok olan topluluk galip gelir. O yüzden bu toplumlar güce meyleder, her zaman gücün etrafında toplanmaya çalışır. Çoğunluk, hayatta kalabilmeleri için onlarda önemli bir kriterdir.

Rabbimiz (cc) İsrailoğullarına nimetler verdi, yaşayacakları bir belde gösterdi,[14] peygamberler gönderdi.[15] Ama ne zaman ki artık savaş ya da kaç tepkisinin etkileri azaldı, o toplum bunun tam zıddı olan mekanizmaya kaymaya başladı. Ye, iç, keyfine bak tepkisi devreye girdi; geçmişlerini unuttular, alaycı,[16] inkâr eden nankör bir topluma dönüştüler.[17] O zaman Allah (cc) onları yakaladı ve hayvanlara, aşağılık maymunlara çevirdi.[18]

Terazinin dengesi bozulmuş insan ne zaman can derdinden kurtulur ve nimetler ona her yerden yağmaya başlarsa işte o zaman da keyfine düşkünleşir. Yer, içer, cinselliğini önceler, keyfine göre yaşar; âdeta hayvandan farkı kalmaz. Hatta aklı olduğu hâlde hayvan gibi yaşadığı için hayvandan daha aşağı konuma düşer.[19] Birinde can korkusu aklını örter, diğerinde şehvetlerin lezzeti. Her iki durumda da fıtratının peşinden gidemez, olaylara hikmet ve basiret penceresinden bakamaz. Birinde korku psikolojisiyle, kırbaç şaklamasıyla yönlendirilir ve anlık coşkularla galeyana gelir, içi boş değerlerin etrafında toplanıp sömürülür; diğerinde şehevi arzularla yönlendirilir, nefsin istekleri doğrultusunda harekete geçer, hayatını şeytanın ve nefsin elinde oyuncak eder. Her iki toplumla da mantıklı konuşmak zordur. Her iki topluma da gerçekleri göstermek güçtür. Her iki toplumu da fıtrata davet etmek sabır ister. Bugün dünyada Orta Doğu toplumları savaş ya da kaç tepkisiyle yaşarken Batı toplumları da ye, iç, keyfine bak tepkisiyle hayatını devam ettirmektedir.

Rabbimiz (cc) hem kendimizi ıslah etmeyi, bedeni ve ruhu dengelemeyi hem de toplumları hakka davet etmeyi bizlere kolaylaştırsın, ayaklarımızı hak dini üzere sabit kılsın.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

5. "(Yaşananlar üzerine) sihirbazlar secdeye kapanmış: 'Harun'un ve Musa'nın Rabbine iman ettik.' demişlerdi." (20/Tâhâ, 70)
6. "Musa'ya: 'Kullarımla yola çık. Siz, takip edileceksiniz.' diye vahyetmiştik." (26/Şuarâ, 52)
7. "İki topluluk birbirini görünce, Musa'nın arkadaşları: 'Kesinlikle biz yakalandık.' demişlerdi." (26/Şuarâ, 61)
8. "(Hatırlayın!) Hani sizin için denizi yarmış, sizi kurtarmış ve sizler bakıp dururken/gözlerinizin önünde Firavun ailesini boğmuştuk." (2/Bakara, 50)
9. "İsrailoğullarını denizden geçirdik. Firavun ve askerleri azgınlık ve düşmanlıkla onları takibe koyuldu. Nihayet boğulma hâli onu yakalayıverince: 'İsrailoğullarının inandığı (gibi) O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah olmadığına inandım. Ve ben Müslimlerdenim/şirki terk ederek tevhidle (Allah'a) yönelen kullardanım.' demişti." (10/Yûnus, 90)
10. "İsrailoğullarını denizden geçirdik. Kendilerine ait putları olan ve sürekli o (putlara) tapan bir kavme geldiler. 'Ey Musa! Onların ilahları olduğu gibi sen de bize bir ilah yap.' demişlerdi. 'Şüphesiz sizler, cahillik eden bir topluluksunuz.' demişti." (7/A'râf, 138)
11. "Musa ile otuz gece için sözleştik. Buna ayrıca on gün ekledik. Böylece Rabbinin belirlediği süre kırk güne tamamlandı. Musa kardeşi Harun'a dedi ki: 'Kavmimde benim yerime geç. Islah et ve bozguncuların yoluna uyma.' " (7/A'râf, 142)
12. "Musa'nın kavmi onun ardından süs eşyalarından yapılmış, (aldığı hava nedeniyle) ses çıkaran bir buzağı heykelini ilah edindi. O (buzağının) onlarla konuşmadığını ve onları doğru yola hidayet edemediğini görmediler mi? Onu (ilah) edindiler ve (zaten) zalim idiler (veya onu ilah edinmekle zalim/müşrik oldular)." (7/A'râf, 148)
13. "Kötülükler işleyip, sonrasında tevbe edip iman edenlere gelince; hiç şüphesiz Rabbin, onun ardından (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir." (7/A'râf, 153)
14. "Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı mukaddes topraklara girin, (kaçmak için) arkanızı dönmeyin. (O hâlde) hüsrana uğrayanlar olarak geri dönersiniz." (5/Mâide, 21)
15. "(Hatırlayın!) Hani Musa kavmine demişti ki: 'Ey kavmim! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Sizlerin içinden nebiler göndermiş, sizleri hükümdar yapmış ve âlemlerden kimseye vermediği (hayır ve güzellikleri) size vermiştir.' " (5/Mâide, 20)
16. "Dediler ki: 'Ey Musa! (O güçlü topluluk) orada olduğu müddetçe ebediyen oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidip savaşın. Biz burada bekliyor olacağız.' " (5/Mâide, 24)
17. "(Hatırlayın!) Hani: 'Ey Musa! (Sadece kudret helvası ve bıldırcın eti yiyerek) bir tek yiyeceğe katlanamayacağız. Rabbine dua et de bize yeryüzünün bitirdiklerinden; baklasından, salatalığından, sarımsağından, mercimeğinden ve soğanından çıkarsın.' dediniz. Musa dedi ki: 'En hayırlı olanı bu değersiz olanlarla mı değiştiriyorsunuz? Şehre inin orada istedikleriniz vardır.' (Bu nankörlüklerinden sonra) onlara alçaklık ve yoksulluk damgası vuruldu ve Allah'ın gazabına uğradılar. Bu (ceza), Allah'ın ayetlerine karşı kâfir olmaları ve peygamberlerini haksız yere öldürmeleri sebebiyledir. Bu (ceza), isyan etmeleri ve haddi aşmaları sebebiyledir." (2/Bakara, 61)
18. "Andolsun, içinizden Cumartesi Yasağı konusunda haddi aşanları biliyordunuz. Biz onlara: 'Alçak/Aşağılık maymunlar olun.' dedik." (2/Bakara, 65)
19. "Sen, onların çoğunun dinleyip aklettiğini mi sanıyorsun? Onlar, yalnızca hayvanlar gibilerdir. Hayır, hayır yolca daha sapkınlardır." (25/Furkân, 44)

Psk. Dnş. Özge UZUNKAYA

ÇOCUKLARDA SORUMLULUK DUYGUSU

Gelişme çağında sorumluluk verilmeyen çocukların ise yetişkin olduklarında sorumluluklarının bilincinde olması bekleniyor. Bu düşünce bebeğin yürümeyi öğrenmeden koşmasını beklemek gibidir.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Bu ayki yazımızda hayatımızda her daim gerekli olan ve yanlış bilinen kavramlardan biri olan sorumluluk konusunu ele almak istiyoruz. Peki, nedir sorumluluk ve neden yanlış anlaşılan bir kavramdır? Bir seminerde katılımcılara "Sorumluluk bize ne anlam ifade ediyor?" diye sormuştum. Aldığım cevaplar genelde çocukların yerine getirmediği sorumluluklarıyla ilgiliydi. "Peki, sorumluluk çocuklara kaç yaşında verilmelidir?" diye sorduğumda ise "8, 9, 10, 12, 14..." cevaplarını almıştım. O gün daha iyi anlamıştım ki sorumluluk -gerçekten- yanlış bilinen bir kavramdı. Evet, sorumluluk denildiğinde genelde olumsuz çağrışımlar akla gelmektedir. Bu durumun en belirgin sebepleri arasında doğru bir şekilde öğrenememek ve öğrenilen şekilde öğretilmeye çalışılması yer almaktadır. İşte bu sebeple burada "Sorumluluk nedir, çocuklarda sorumluluk neden önemlidir, çocuklarda sorumluluk bilinci ne zaman ve nasıl verilmelidir ve yaşlara göre alınması gereken sorumluluklar nelerdir?" sorularına cevap arayacağız. Sonraki yazımızda ise yetişkinlere yönelik bir sorumluluk yazısını sizlerle paylaşmayı planlıyoruz, Allah nasip ederse.

Kısaca sorumluluk; kişinin yerine getirmesi gereken yükümlülükleri zamanında kendi kararları, sınırları ve isteğiyle yerine getirmesidir.[1] Ev, okul, iş, toplum içinde herhangi bir bir alan olması fark etmeksizin birey olarak her yerde farklı sorumluluklarımız vardır. Zaten insanoğlu Rabbine karşı bir sorumlulukla dünyaya gelmiştir. Misal; Alah'a (cc) hakkıyla ibadet etmek ve O'na hiçbir şeyi şirk koşmamak, Allah'a karşı sorumluluklarımızdandır.[2] Sorumluluklar farklı alanlarda hayatımızda yer almaya devam eder. Bireylerin hayatında önemli bir yer taşıyan sorumluluk, çocuklar için de aynı öneme sahiptir. Çocuklarda sorumluluk, genelde okul çağında verilmeye çalışılır. Oysaki sorumluluk, erken çocukluk döneminde, yani çocukluğun ilk yıllarından başlayarak (iki yaş) okul çağına kadar kazanılması gereken bir beceridir. Her ân gelişmekte olan çocuk için yaşamının ilk döneminde sorumluluk becerisini -doğru bir şekilde- ka-

1. Oktay, 1999: 116-121; Sürücü, 2007: 16; Meriç ve Özyürek, 2018: 142
2. "Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım." (51/Zâriyât, 56)

   "Şüphesiz ki biz; göklere, yere ve dağlara emaneti (şer'i sorumluluğu/irade ve mükellefiyeti) teklif ettik. Onu yüklenmekten kaçındılar. Ve ondan endişeye kapıldılar. (Ama) insan onu yüklendi. Çünkü o, pek zalim, pek cahildir." (33/Ahzâb, 72)

zandırmak, sorumluluk duygusunu kavrayabilmesini ve hayatına geçirebilmesini sağlar.

Sorumluluk becerisini kazanabilmek çocuklar için ciddi öneme sahiptir. Planlı, kendi kararlarını verebilen, öz güvenli, kendini ifade edebilen, karar verirken değer yargılarına dikkat eden, kendisine karşı öz saygısının olduğu, seçme ve tercihte bulunan, bağımsız hareket eden, sınırlarını çizen ve koruyan, kendi benliğine karşı sorumlulukları (kişisel sorumluluk) yerine getirebilen, sağlıklı ve kolay iletişim kurabilen, başkalarının haklarına riayet edebilen (sosyal sorumluluk), yaptığı işi sonuna kadar götürebilen, tercih ve seçimlerinin sonuçlarına katlanabilen bireyler ortaya çıkmaktadır.[3] Kendi ihtiyaçlarının farkında olan ve bu ihtiyaçları kendisinin karşılayabildiğini gören, kendisine yetebilen çocuğun öz güveni, sosyalleşmesi, karar vermesi ve yukarıda zikrettiğimiz maddeler kişiliğini olumlu yönde etkilemektedir.

Çocuğun gelişimi için ve tüm hayatını olumlu ya da olumsuz etkileyen sorumluluk konusunda yanlış yapılan, belirgin bazı hatalar söz konusudur. Engellenmek, gelişime uygun sorumluluklar vermemek, mükemmel bir sonuç beklemek gibi. Kısa bir örnek vererek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak istiyorum.

Beş yaşında bir çocuk düşünelim. Bu çocuk, annesiyle sofrayı toplamak istiyor, fakat anne, "Sen daha küçüksün, dökersin." gibi kaygılar hasebiyle izin veremiyor. Kurabiyeye yardım etmek istiyor, fakat daha küçük olduğu için etrafın kirlenmesi, zaman kaybı endişesiyle bu fırsat da verilemiyor. Kıyafetini kendisi giymek istiyor, ama cevap aynı: "Sen daha küçüksün, beceremezsin!" Dökmesinden, kırmasından, kirletmesinden, becerememesinden korkulduğu için yapabileceğine inanılan vakte kadar müsaade edilemiyor. Zaman su gibi akmaya devam ediyor, aradan yıllar geçiyor. Beş yaşındaki minik on iki yaşına geliyor. Anne sofrayı topluyor ve on iki yaşındaki genç oturuyor. Sonra anne, bastırdığı duyguları dile döküp söylenmeye başlıyor: "Sanki hizmetçiniz var..." Genç, ne yapacağını bilmeden panikle kalkıp yardım etmeye çalışıyor, bir yandan annenin söylemlerine içerleniyor ve anlam veremiyor. Hızlıca bulaşıkları yıkamaya çalışıp annesine kendisini kanıtlamaya çalışıyor. Anne bulaşıkları gördüğünde, "Bu bulaşıklar böyle mi yıkanır?" diyerek yine söyleniyor. Burada duralım ve tekrar başa dönelim. Çocuk beş yaşında bir şeyler taşımak, annesine yardım etmek istemişti. Fakat engellenerek bu duygu bir şekilde körelmiş ve sorumluluk duygusu gelişmemiş bir birey ortaya çıkarmıştı. Gelişme çağında sorumluluk verilmeyen çocukların ise yetişkin olduklarında sorumluluklarının bilincinde olması bekleniyor. Bu düşünce bebeğin yürümeyi öğrenmeden koşmasını beklemek gibidir.

Sorumluluk verme aşamasında yapılan başka bir hata ise, "Ben küçük yaşlardan itibaren sorumluluk verdim. İçinde yok." düşüncesidir. "Ne sorumluluk verdiniz?" sorusu yöneldiğinde ise cevap, "Odasını toplayana kadar başında bekledim. Hep söyledim, yap diye. Ama içinde yok. Yaptığı işi de güzel yapamıyor." Burada yapılan hata genelde sorumluluğu yanlış anlamak ve yanlış verme girişiminde bulunmaktır. Bir başka yapılan hata ise çocuğun gelişimine ve yaşına uygun olmayan ağır sorumluluklar vermeye çalışmak ve ondan bir yetişkinin yapabileceği performansı beklemektir. Sorumluluk bu şekilde sevdirilemez, kazandırılamaz. Çocuklar için faydalı olan oyunla öğretmek her zaman ilk seçenek olmalıdır.[4]

Çocuklara sorumluluk bilinci ne zaman ve nasıl verilmelidir?

Sorumluluk, erken çocukluk döneminde, yani yaşamın ilk yıllarından itibaren şekillenmeye başlar.[5] İki üç yaşlarında ise gelişimine uygun ve yerine getirebileceği sorumluluklar yavaş yavaş verilmeye başlanır. Tabii ki sorumluluk verilirken kişinin dikkat etmesi gereken önemli hususlar vardır. Her ebeveyn kendi çocuğunu tanır. Gelişim düzeyi nasıl, hangi sorumlulukları yerine getirebilir, kas gelişimleri yapması gereken eylem için yeterli mi, vereceğim sorumlulukta kendisini yetersiz hisseder mi sorularını anne babalar cevaplamalı ve ona göre adımlar atılmalıdır. Yani ilk ve önemli kural sorumluluk becerisinin verilmeden önce dikkat edilmesi gereken hususları bilebilmektir. Dikkat edilmesi gerekenleri şöyle maddeleyebiliriz:

- Çocuğun gelişimine uygun olarak iki yaşında verilmeye başlanabilir.
- Çocuk, gerçek hayatı oyunla öğrenir. Verilmek istenen her beceri "oyun" ile kolay bir şekilde verilebilir. "Hadi odanı topla." cümlesine kayıtsız kalan çocuk, "Gel bakalım, oyuncak sepetini ne kadar sürede dolduracağız?" cümlesine ilgiyle yaklaşır.
- Çocuğunuzu iyi gözlemlemeli ve tanımalısınız. Ancak çocuğunu iyi gözlemlemiş ve tanımış ebeveyn, çocuğuna nasıl yaklaşması gerektiğini bilir.
- Olumlu rol model olmalısınız. Sorumluluklarını yerine getirmeyen bir ebeveynin olumlu model olması mümkün değildir.
- Çocuğun yapabileceği işlerde müdahaleci, baskıcı, otoriter, tutarsız tutumlar sergilenmemeli ve anne baba tutumu tutarlı olmalıdır. (Yapılan çalışmalar gösteriyor ki ebeveyn tutumları, çocuğun karakterinin oluşmasında ciddi role sahiptir.)[6]
- Çocuğunuzun da fikirlerini alabileceğiniz kararlarda düşüncesinin sorulması olumlu hâle getirecektir.

3. Yaşar, 2011: 117-120; Çelik, 2014

4. Akandere M.: Eğitici Okul Oyunları. Nobel Yayın Dağıtım, s. 2, Ankara 2003
5. Öncü, Ç. E. (2002). Erken çocukluk döneminde sorumluluk eğitimi. Çoluk Çocuk Dergisi, 21, 14-17
6. Sak, R., Şahin Sak, İ., Atlı, S. & Şahin, B. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (3), 972-991. DOI: 10.17860/efd

Namazına dikkat eden bir ebeveynin çocuğu namazına dikkat edecektir. Bulunduğu ortamın emanet olduğuna dikkat eden bir ebeveyn çocuğuna bunu öğretecektir. Doğru söyleyen, eşine yardım eden, eşiyle güzel iletişim kuran ebeveyn, çocuğuna doğru sözlü olmayı ve güzel iletişimi öğretecektir. Çocuklar için söylemden ziyade yapılan davranışlar önemlidir. "Namazını kıl." diyen ebeveyn namazına dikkat etmiyorsa yirmi dört saat "Namazına dikkat et." diye nasihat etse bir anlam ifade etmeyecektir.

Düşüncesinin değerli olduğu dile getirilmeli ve saygı gösterilmelidir.

• Bağımsız hareket edebileceği hususlarda bağımsız olmasına fırsat verilmeli, engellenmemelilerdir. Misal, tabağını mutfağa götürmek istemesi, yemeğini kendisinin yemek istemesi buna örnek gösterilebilir.

• Ayakkabısını giymek isteyen ve çabalayan üç yaşındaki bir çocuğa çabalaması ve bunu başarması için fırsat verilmedilidir. Genellikle bu tarz durumlarda ebeveyn tahammülsüz davranıp kendisi yapma girişiminde bulunabiliyor. Bu durum sorumluluk sürecini olumsuz etkiler. Çocuklar yaşı gereği ve gelişimlerinin yeni desteklenmesi hasebiyle yavaş hareket eder. Bu oldukça normal bir durumdur. Sabırla onun bu beceriyi kazanabilmesi için beklemek gerekmektedir.

• Çocuğun gelişim dönemine uygun olmayan sorumluluklar verilmemelidir. Bu durum özgüven probleminin oluşmasına sebep olmaktadır. Çocuk yapamadığını gördüğünde başarısızlık hissiyatına kapılır ve kendine olan güvenini kaybedebilir.

Tüm bunları dikkate aldıktan sonra sorumluluk becerisini kazandırmak için adımlar atabiliriz.

• Ev ortamındaki kurallar ve rutinler net olmalıdır.

• Küçük sorumluluklardan başlanılmalıdır.

• Neyi neden yapması gerektiği açık ve net bir şekilde anlatılmalıdır. Mesela bitkilerin neden suya ihtiyaç duyduğu, kirlenen tabakların neden yıkanması gerektiği gibi.

• Zorlayıcı değil, sevebilecekleri sorumluluklardan başlanılmalıdır. Mesela tohum ekmesi, suyunu vaktinde ve yeteri miktarda vermesi. (İki ila üç yaş grubu için canlılarla ilgili sorumluluk ebeveyn kontrolünde olmalıdır.)

• Sorumluluk ilk etapta beraber yapılmalı ve oyunla verilmelidir. Misal, "Hadi bakalım, kim namazı vaktinde kılmak için hatırlatıcı olacak?" gibi.

• Seçme hakkı verilmelidir. Misal, "Sarı elbiseni mi, yoksa kırmızı elbiseni mi giymek istersin?" gibi.

• İşi nasıl yapması gerektiğini bilmiyorsa nasıl yapılacağı gösterilmelidir.

• Yapılacak işlerde yardım isteyerek katılımı sağlanabilir.

• Sabırlı ve destekleyici olunmalıdır.

• Sorumlulukları mutlaka takip edilmelidir.

• Yerine getirilmeyen sorumluluklar devamlı olmamak kaydıyla ve baskıcı bir tutuma maruz bırakmadan tekrar hatırlatılmalıdır.

• Sonucunu üstlenmeli ve çözüm yollarını kendi aramalıdır. Mesela oyuncağını ortada bıraktığı için kırılması onu üzecektir. Ebeveynin öfkeyle, "Dikkat etseydin, neden ortalıkta bırakıyorsun?" veya "Tamam, ağlama bir daha alırız." gibi cümleler kullanması yanlış olacaktır. Çocuğunuzu anlamalı, üzüntüsünü paylaşmasına müsaade etmelisiniz. "Seni çok iyi anlıyorum. Şu ân üzgün hissediyorsun. Ben de sevdiğim bir eşyamı ortada bırakmış olsam ve kırılsa çok üzülürdüm. Bir dahaki sefere ortada bırakmazsın ve eşyalarının zarar görmesini engelleyebilirsin. İstersen sarılabiliriz." gibi cümleler kullanılmalıdır. Böylece çocuk, duygusunu anlayan anne ve babaya karşı güven hissedecek, yapmış olduğu hatayı kolayca fark edebilecektir.

Yaş grubuna uygun yapabilecekleri sorumluluklar

2-4 Yaş

➢ El ve yüz temizliğini yapabilir.

➢ Dişlerini fırçalayabilir.

➢ Kıyafetlerini kendisi seçebilir.

➢ Giyimi kolay olan kıyafetleri kendisi giyebilir, çıkarabilir. (Yardıma ihtiyaç duyduğunda abartıya kaçmadan yardım edilmelidir.)

➢ Kirli kıyafetlerini kirli sepetine atabilir.

➢ Suyunu kendisi doldurabilir ve içebilir.

➢ Yemeğini kendisi yiyebilir.

➢ Oyuncaklarını kendisi toplayabilir.

➢ Evcil hayvanının su ve mamasını kaba doldurabilir.

➢ Bitki sulanmasında yardımcı olabilir.

➢ Çöpleri çöp kutusuna atabilir.

➢ İsraf etmemesi gerektiğini bilir.

➢ İnfak etmek için birikim yapabilir.

Not: İki ila dört yaş sorumluluğun anlaşılması, sevdirilmesi ve kazandırılması gereken bir süreçtir. Ayrıca çocukların gelişimleri yavaş ilerlediğinden yardıma ihtiyaç duyduklarında duyarlı olunmalıdır. Yardıma duyarlı olunduğu gibi kendisinin yerine getirmek istediği işlevlere de müdahale edilmemeli, fırsat tanınmalıdır.

4-5 Yaş

➢ Kur'ân okuma rutini oluşturabilir.

➢ Namaz vakitlerini takip edebilir.

➢ Yatağını toplayabilir.

➢ Sofra kurmaya yardım edebilir, masayı silebilir.

➢ Yemeğini yardım alarak tabağına doldurabilir.

➢ Yapımı basit yiyecekler hazırlayabilir. Ekmek arası bir şeyler hazırlamak gibi.

➢ Daha az yardımla üstünü çıkarabilir ve giyebilir.

➢ Tohum ekebilir.

➢ Bir çiçek bakımını tamamen üstlenebilir.

➢ Toz alma işlemini yapabilir.

➢ Oyuncaklarını oyuncak sepetine kendisi yerleştirebilir.

➢ Şahsına ait kumbara oluşturabilir.

➢ Problemlerini belirleyebilir ve ebeveyn yardımıyla çözümler üretilebilir.

Not: Bu dönemde çocuklar sorumluluk konusunda daha bilinçli ve neyi neden yapması gerektiğini bildiği süreçtedir. Pek çok sorumluluğu herhangi birine ihtiyaç duymadan yapabilirler. Burada doğru bir şekilde yönlendirmek ve sevdirmek, olumlu kelimelerle (aşırıya kaçmadan) desteklemek önemlidir.

6-7 Yaş

➢ Yedi yaş namaz sorumluluğunu hayatına geçirmesi gereken dönemdir. İmamlık yapmasına fırsat tanınabilir.[7] [8]

➢ Anlatabileceği İslami bir konu belirleyebilir ve belirlenen gün aileye anlatması sağlanabilir.

➢ Sorumluluk duygusu gelişen çocuk artık yardım duymadan kendisi üstünü çıkarabilir ve giyebilir.

➢ Ayakkabısını bağlayabilir.

➢ Yemeğini tabağına yardım almadan doldurabilir.

➢ Yerleri silmek, balkonu yıkamak gibi eğlenceli işleri yapabilir.

➢ Odasını yardımsız toplayabilir.

➢ Çekmecelerini düzeltebilir.

➢ Kıyafetlerini askıya asabilir.

➢ Bulaşık makinesini boşaltabilir.

➢ Problemini belirleyebilir ve çözüm bulabilir.

8-10 Yaş

➢ Allah'a (cc) olan kulluğunun tam olarak farkındadır. Kulluk vazifelerini yerine getirebilir/getirmelidir.

➢ Kendisine uygun plan hazırlayabilir.

➢ Bulaşık makinesini doldurabilir .

➢ Renklileri ve beyazları birbirinden ayırt ederek makineye yerleştirebilir.

➢ Öz bakım becerilerini yerine getirebilir.

➢ Derslerini hatırlatma olmadan yapabilir.

➢ Odasını düzenli tutabilir ve temizleyebilir.

➢ Çamaşırlarını katlayabilir.

➢ Makarna, omlet gibi yapımı basit yiyecekleri hazırlayabilir.

➢ Evcil bir hayvanın bakımını tamamen üstlenebilir.

➢ Harçlıklarından düzenli olarak infak etmesi sağlanabilir.

Çocuğunun kendisine emanet olduğunu bilen ebeveyn, çocuğuna özellikle İslami hususlarda sıkmadan, baskı uygulamadan, sevdirerek ve değer vererek Allah'a (cc) olan kulluğunda doğru model olmalıdır. Namazına dikkat eden bir ebeveynin çocuğu namazına dikkat edecektir. Bulunduğu ortamın emanet olduğuna dikkat eden bir ebeveyn çocuğuna bunu öğretecektir. Doğru söyleyen, eşine yardım eden, eşiyle güzel iletişim kuran ebeveyn, çocuğuna doğru sözlü olmayı ve güzel iletişimi öğretecektir. Çocuklar için söylemden ziyade yapılan davranışlar önemlidir. "Namazını kıl." diyen ebeveyn namazına dikkat etmiyorsa yirmi dört saat "Namazına dikkat et." diye nasihat etse bir anlam ifade etmeyecektir. Her sorumluluğun başında Allah'a olan kulluğumuz yer almaktadır.[9]

Her insan kendi gelişimine yönelik yükümlülükleri sürdürebilir. Sorumluluk da sürdürülebilirse kişiye fayda getirir. Önemli olan keyifle öğrenmelerini sağlamaktır. Çocukların bu şekilde kendisini ifade etmesi, kurallara uyması, hayır yanıtını verebilmesi, karar verme gibi kendisini yönetebilme ve özerkleşmesi sağlanmalıdır. Tüm bu bilgiler ancak dikkate alınır ve kişinin hayatında vuku bulursa kişiye fayda sağlayabilir.

Allah (cc) öğrendiklerimizle amel etmeyi kolaylaştırsın.

Âlemlerin Rabbine hamdolsun.

---

7. Sevgili Peygamberimiz (sav), topluluktaki insanlara, içlerinde en güzel Kur'ân okuyanın kim olduğunu sormuş. İnsanlar da hep birlikte Amr'ı göstermişler. Amr, utangaç bir şekilde başını önüne eğmiş. Peygamberimiz (sav) ona bakıp gülümsemiş. Henüz küçük bir çocuk olan Amr'ı namaz kıldırması için bu insanlara imam tayin etmiş. Amr, daha çocuk yaşta olmasına rağmen yetişkin bireylere imamlık yapmıştır. (bk. Buhari, 4302)
8. Aynı şekilde ilk iman edenler arasında henüz çocuk yaşta olan Alî (ra) yer almaktadır.
9. وَاِذْ قَالَ لُقْمٰنُ لِابْنِهٖ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِۜ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ
"Hani Lokman, oğluna öğüt verirken demişti ki: 'Oğulcuğum! Allah'a şirk koşma! Şüphesiz ki şirk, en büyük zulümdür.' " (31/Lokmân, 13)

Osman SADIKOĞLU

Dİ HEZKİRİNA PÊXEMBER DE DİLSOZÎTÎ Û DEREWKARÎ

Di vê rewşê de divê em li hezkirina eshabîyan binêrin ka wan bi çi awayî hez Rasûlullah dikirin? Em ê paşê jî li îdîaya hezkirina civaka vê esrê binêrin û bidin ber hevdu. Wê demê di îdîaya hezkirinê de kî rast e û kî jî ji rastîyê dûr e wê derkeve holê.

Mijara me ya vê beşê wê ev be: "Kesên di îdîaya hezkirina pêxember de dilsoz in û ew ên di vê îdîayê de derewkar in." Beriya em dest bi nivîsa xwe bikin em dixwazin li ser xalekî bisekinin. Hezkirina pêxember ji îmanê ye. Hezkirina Rasûlullah (ass) tune be îman jî tune. Rasûlullah (ass) wiha gotiye:

"Yek ji we heta ez ji bo wî ji dê û bavê wî û ji zaroyên û ji hemû însanan ne hezkirîtir bim, ew ne xwedî îmaneke kâmil e."[1]

Pêwistîya hezkirina pêxember (ass) bi rastî di fitreta însanan de heye. Fitreta insan çi qas nêzî pejirandina îslâmê be ew qas jî ji bo hezkirina Rasûlullah (ass) amade û musexer e. Belê, wê demê her ew ê ku bibêje "Ez hez pêxember dikim!" birastî ji pêxember hez dike an na?

Hîn şert û qaîdeyên hezkirina pêxember (ass) li cem Allah (ac) heye. Heke em vê pirsê bikin, Allah (ac) ji hezkirinê re qanûnek danîye:

"Bibêje: 'Eger hûn ji Allah hez dikin, bidin pey min da ku Allah jî ji we hez bike û gunehên we efû bike.' "[2]

Bi vê ayetê fêm bû ku ji bo hezkirina Rasûlullah (ass) li îndallah qaîdeyek heye. Ev qaîde û qanûna hezkirinê jî ev e; divê ew kesê perwer/hezker bibe tabiê hezkirîyê xwe û îtaeta wî bike û fermanên wî bi cih bîne û ji wan tiştên qedexe kiriye jî dûr bikeve. Şair di helbesta xwe de wiha dibêje:

Tu li dij Allah di rewşa îsyanê de yî

Lê belê îdîaya hezkirina wî dikî

Bizanibe ev ne tu rewş e, ya rastî

Heke birastî hezkirina te rast û bi dilsozî bibûya, wê te di hezkirina xwe de îtaeta hezkirîyê xwe bikira. Ew ê hêz dike, di heman demê de îtaetkar e. Bêguman hezkirina pêxember (ass) ji hewcetîyên îmanê ye. Ew mirovê dibêje "min îman bi pêxember anî" an "Muhammedun Resûlullah" divê ji pêxember (ass) hez bike. Di vê rewşê de pîvana hezkirina Rasûlullah (ass) wê çawa bê teqdîrkirin?

Bêşik qaîdeya hezkirinê ya ewil peyrêwîtî û îtaeta Rasû-

1. Buxarî, Îman: 8; Muslîm, Îman: 69, 70
2. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 3/Al-î Îmran, 31

lullah e (ass). Di hezkirinê de wê ji bo me qiyas çi be û divê em li gor pîvaneke çawa tevbigerin?

Pirên însanan tenê bi devkî vê îdîayê tînin ser ziman. Weke ku hûn dizanin eshabîyan jî ji pêxember hez dikirin. Allah (ac) ji ber ku ji îman û hezkirina wan qayîl bû, wan ji vê ummetê re çawa di her mijarê de kir mîsal di mijara hezkirinê de jî kiriye pîvan. Allah (ac) wiha gotiye:

فَاِنْ اٰمَنُوا بِمِثْلِ مَٓا اٰمَنْتُمْ بِه۪ فَقَدِ اهْتَدَوْاۚ

"Eger ew jî wekî ku we îmân anîye îmân bînin, wê bigihîjin hîdayetê..." [3]

Di vê ayetê de ji hemû kesan îmâna eshabîyan yeke yek tê xwestin. Nesila eshabîyan ew nesil bû ku Allah (ac) ji wan razî bibû û ji wan ên piştî xwe re jî wek mîsal hilbijartibû. Di îmâna sehîh û di amelên salih û di hezkirina Rasûlullah (ass) de pîvan û mîsala me jî eshabîyên Rasûlullah (ass) in. Allah (ac) di ayetekî din de wiha dibêje:

وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِر۪ينَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذ۪ينَ اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍۙ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَداًۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ

"Pêşeng ên ji muhacir û ensar û ew ên ewil û yên li ser îhsanê bûne tabiê wan (hene)! Allah ji wan razî bûye û ew jî ji Allah razî bûne. Allah ji bo wan cennetên di binî de çem diherikin amade kiriye û wê di wir de ebedî bimînin. Xelasîya herî mezin ha ev bixwe ye." [4]

Allah serê pêşîn eshabîyan bi me dinasîne. Allah (ac) wead dike ku dê ji wan ên tabiê eshabîyan bûne jî wê razî bibe. (Allah (ac), evdên ku ji wan razî ye li ser sê qisma veqetandîye: "Muhacir û Ensar û Ew ên li ser îhsanê/bi xweşî didin pey wan." Ji bo ku em mumîn jî di nav qisma sêyemîn de bin du şert diyar kiriye:

A yekemîn: Dema ku dîn tê qisekirin û tetbîqkirin divê wek pîvan Muhacir û Ensar bên pejirandin û li gor jîyîna wan vê dînê bijîn. Ev jî enceq di îmâna sehîh û di amelên salih de pîvan û mîsal girtina Muhacir û Ensar pêk tê.

A duyemîn: Hezkirina Muhacir û Ensarîyan û rik negirtina ji wan û îstîxfara ji bo wan.

Di vê rewşê de divê em li hezkirina eshabîyan binêrin ka wan bi çi awayî hez Rasûlullah (ass) dikirin? Em ê paşê jî li îdîaya hezkirina civaka vê esrê binêrin û bidin ber hevdu. Wê demê di îdîaya hezkirinê de kî rast e û kî jî ji rastîyê dûr e wê derkeve holê. Em ê der heqê hezkirin û îtaeta eshabîyan de çend mînak bidin.

3. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 2/Baqara, 137
4. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 9/Tewbe, 100

Heke birastî hezkirina te rast û bi dilsozî bibûya, wê te di hezkirina xwe de îtaeta hezkirîyê xwe bikira. Ew ê hêz dike, di heman demê de îtaetkar e.

Di Hezkirina Rasûlullah (ass) De Ji Jiyana Eshabîyan Çend Mîsal

Cabir b. Abdullah (ra) wiha gotiye: "Min bihîst ku Rasûlullah (ass) wiha gotiye: 'Allah (ac) ji wî kesê re agirê cehennemê heram kiriye ku pîyên wî fîsebîlillah/di rêya Allah de toz digire...' " [5]

Yanê xwedîyê wan pîyan/lingan ji agir re heram e. Eger ji agir re heram bin nexwe cennetî ne... Piştî vê gotina wî ew ên bi Cabir (ra) re rêwîtî dikirin bi tevahî ji siwarîyên xwe/ji berzînên xwe peya bûn û dest bi meşê kirin. Rêya wan ne çend pêgav bû. Bi kîlometreyan meşîyan. Lewre di sefereke pir dûr de bûn. Ha ev mirovên hanê hezkirîyê pêxember in û gotina wî tesdîq kirine. Birastî ew ên ku îman pê anîne jî ew bixwe ne.

Hûn bi ayeta qedexekirina şerabê dizanin. Ew şerap ku Ereb ên dewra cahilîyê pir mubtelayê wê bûn û di helbestên xwe de pesnê mirovê pir şerepvexwar dikirin. Yanê vexwarina şerabê wekî qismek ji civaka roja me di jiyana wan de nebe nabe bû. Dema ayeta qedexekirina şerabê nazil bû û piştî hukmê herambûna wê ku binavê "karê şeytan" hate navandin di nav kuçeyên Medînê de wekî ku lehîya şerabê rabe... Kesên vê ayetê seh kirin kodê ji daran/fiçîyên xwe di kuçeyan de rijandin û herikandin.

Ji bo çi vê kirin gelo? Ji ber ku di tiştê pêxember agahdar kiriye de wan li ser rastîyê îtaet kirine û di hezkirinê de gihiştine asta herî bilind. Ha ew bixwe di hezkirina Rasûlullah (ass) de rastbêj û dilsoz bûn.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْد۪ينَ ز۪ينَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوبِهِنَّۖ

"Ji jinên mumînê re jî bibêje: '(Bila) çavên xwe (ji heramîyê) bigirin û îffetên xwe biparêzin.' Ew ên jiber xwe ve derdikevin ne tê de bila zîynetên xwe jî der nexin/nîşan nedin. Bila terhîyên/çarikên serê xwe (bi awayê ku ser û

5. Buxarî, Kîtabu'l-Cîhad; Beyhakî 1/259 Sûnen'ul-Kûbra, 9/162

sitû û singên wan binuxmîne) di ser berstûka/berqirika xwe de berdin..."[6]

Dîsa wekî ku hûn jî dizanin, dema ji bo jinên mûmîne ayeta tesettûrê nazil bû, binêrin ummu'l mumînîn Aîşe (ra) jinên Ensarîyan çawa diwesfîne: "Hemû jinên Medînê, çi ji mirtên[7] xwe û çi ji qumaşên libasên xwe jê dikirin û ji xwe re dikirin laçik û çarik."

Jinên mûmîne negotin ka em biçin sûkê û ji xwe re kemn û laçikan bistînin. An jî negotin "De ka heta vê tiştê ji pêxember (ass) bibihîzin em ê hêj xwe binuximînin." Çawa ayeta hîcabê bihîstin, di heman demê de îteat kirin. Ha ev in ew ên ku hezkirîyê pêxember in û di hezkirina xwe de dilsoz in.

Li ser vê mijarê em ê mînakekî din bidin. Ebû Mûsa el Eşarî (ra) di şera dijî Rûman de ji eshabîyan re wiha dibêje: "Rasûlullah (ass) wiha gotiye: 'Cennet di bin sîya şûran de ye.' Xortek li wê derê vê pirsê kir: "Ya Ebû Mûsa! Te ev gotin ji pêxember bihîstîye?" Ebû Mûsa got: "Erê, min ev gotin ji pêxember (ass) bihîst." Ew xort çawa ku vê gotina pêxember (ass) dibihîze xwe noqî nava sefan dike û wek şehîd can dide. Ha evana bi vê awayê bûnê eshabîyên Rasûlullah (ass).

Ji bo însan tiştê ji mirovan re ya herî bi qîmet can e. Wan mirovan çawa peyva pêxember dibihîstin weke me di pelên borî de teqdîm kiribû ji ber pêwistîya tiştên ku wî em pê agahdar kiriye di wê lehzê de ew tiştê di destê wan de a herî giranbiha, yanî nefsa xwe di rêya Allah de feda dikirin. Ha ew in ku bi rastî û bi dilsozîtî îman bi pêxember anîne û ji Rasûlullah (ass) hez kirine.

Qiseya Ka'b b. Malîk (ra) jî di vê mijarê de mînak e. Di sefera Tebûkê de di nav wan kesên paş de mayî bû. Piştî ji seferê vedigerin Rasûlullah (ass) axaftina bi wî re jî ji muslîman re qedexe kiribû. Ka'b b. Malîk vê mijarê wiha vedibêje:

"Ez çûm bexçeyê pismamê xwe. Ew yekî wisan bû ku min ji dil û can jê hez dikir. Dema ez çûme bexçeyê wî min silav dayê lê wî silava min negirt. Min nizanîbû wî çima silava min negirt. Hezkirîyê mirov di rewşeke tengezar de were cem yekî lê ew silava wî negire..."

Allah (ac) li ser rewşa Ka'b b. Malîk û ew ên li paş mayî de wiha gotîye:

حَتّٰٓى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ

"...Wisan ku bi hemû firehîya xwe dinya li wan teng bû û bêhn li wan çikîyayî bû/ji ezaba wijdanê gevizîn/perpitîn..."[8]

6. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 24/Nûr, 31
7. Cureyekî qumaşê ye ku jinên Ereb bi wê xwe dinixumandin. Ev qumaş ji hirî bû û di heman demê de wek betanîye jî dihat bikaranîn.
8. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 9/Tewbe, 118

Li ser emrê Rasûlullah (ass) eshabîyan bi wî re nediaxivîn û berê xwe nedidan wî û heta silava wî jî nedigirtin. Digel vê rewşê diçû cem hevalê xwe yê ku jê herî zêde hêz dikir. Hevalê wî jî ne digot wê li vê derê kî me bibîne?

Tiştê ku pêxember qedexe kiriye bikim dê kî bibe şahidê vê rewşê. Belê ev ne digot. Çawa ku emrê pêxember seh kir di wê lehzê de rû vegerand û silava wî jî negirt. Ligel ku Rasûlullah (ass) wan nedidîtin jî fermana pêxember (ass) bê kêmasî pêk dianîn.

Abdullah b. Umer (ra) wiha neqil dike:

"Min ji Rasûlullah (ass) bihîst, wiha got: 'Jinên mumîne ji mizgeftan men nekin.' "[9] Kurê wî got: "Wallahî em ê wan ji mizgeftan men bikin."

Rawî dibêje Ibnî Umer bi kurê xwe re xeyidî û wî ji kirina tiştekî wisan men kir. Ev jî nîşan û elameta hezkirina Rasûlullah e (ass).

Dawîya beşa (5.) pêncemîn, dê bidome înşaAllah...

9. Ibn Ebî Şeybe, Musannef, C. 3., 7690, 7691; Ebû Dawûd, Salât, 565, 566

ÇOCUKLAR NEDEN FARKLI

Kitabın Yazarı: İsmail Acarkan

Yayınevi: Kurtuba Yayınları

Basım Tarihi: 2022

Sayfa Sayısı: 261

Ebat: 135x210 mm

Kitap Hakkında

Kur'ân'ın indiriliş amaçlarından biri de insana insanı tanıtmaktır. Zamanla kendisine yabancılaşan ve özünden uzaklaşan kişilerin, fıtrata dönüş yoluna işaret levhalarını koymuştur:

"Andolsun ki size, içinde sizi anlatan/sizi şerefe ulaştıracak (öğütler barındıran) bir Kitap indirdik. Akletmez misiniz?"[1]

İnsanın pek çok özelliğine temas eden Kur'ân, kişilerin karakterlerinin ve davranışlarının çeşitliliği üzerinde de durmuştur:

"De ki: 'Herkes tıynetine/mizacına/meşrebine uygun hareket eder.' "[2]

"Şüphesiz sizin çabalarınız, çeşit çeşittir."[3]

İnsan sürekli çevresiyle etkileşim hâlinde olduğundan muamelede bulunduğu insanların karakterlerine dair malumat sahibi olmalıdır.

Ebû Mûsâ El-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından avuçladığı bir avuç topraktan yarattı. Bunun için Âdemoğulları kendilerinde bulunan toprak miktarına göre kimi kırmızı, kimi beyaz, kimi siyah, kimi bunların arasında bir renkte; (tabiat/huy bakımından da) kimi yumuşak, kimi sert, bazıları kötü, bazıları da iyi olarak geldiler."[4]

Bizzat ebeveynler ve eğitmenler için bu kaçınılmazdır. İyi bir ebeveyn, iyi bir eğitmen, insan karakterlerini bilen ve her bireyi kendi karakterine uygun yetiştirendir. Yaşayan

Birbirinden tamamen farklı tabiat ve buna bağlı olarak farklı amellerde öne çıkmalarına rağmen Allah Resûlü onları bir kalıba sokmadı. Her birini bir Ebû Bekir ya da Ömer olmaya zorlamadı. Bilakis her birini kendilerine özgü tabiatıyla kabul etti ve sevdi.

1. 21/Enbiyâ, 10
2. bk. 17/İsrâ, 84
3. bk. 92/Leyl, 4
4. Ebu Davud, 4693; Tirmizi, 2955

Kur'ân olan Resûl'de (sav) bu öğretinin karşılığı bariz şekilde görülür:

"Allah Resûlü'nün ashabına baktığımızda bunu daha iyi görürüz. Her biri aynı vahye ve eğiticiye sahip olmalarına rağmen yapıları, eğilimleri, öne çıktıkları salih amel, kendisiyle tanındıkları ahlak çok farklıdır. Nuayman (ra) gibi şakacı ve ortamın neşesi olan bir sahabi yanında Ebû Zerr (ra) gibi ciddi, vakur, az gülen sahabiler de vardı. Ebû Bekir (ra) gibi hilm ve merhamet sahibi bir sahabenin yanında Ömer gibi sert, yanlışa tahammülsüz mizaçta olanlar vardı. Osmân ibni Ma'zûn ve Ebû Derdâ gibi zühdü tercih eden, dünya nimetlerinden şiddetle kaçınan sahabelerin yanında; Osmân ve Abdurrahman ibni Avf gibi zengin, dünya nimetlerinden mübah dairede istifade eden, kazandıklarıyla infak eden sahabiler de mevcuttu.

Birbirinden tamamen farklı tabiat ve buna bağlı olarak farklı amellerde öne çıkmalarına rağmen Allah Resûlü (sav) onları bir kalıba sokmadı. Her birini bir Ebû Bekir ya da Ömer olmaya zorlamadı. Bilakis her birini kendine özgü tabiatıyla kabul etti ve sevdi."[5]

Bu kitap da aynı konuyu işlemiş ve insan fıtratını dokuz mizaç üzerinden incelemiştir. Her bir mizaç bir rakama karşılık gelmekte ve altında mizacın özellikleri, periferik tablosu, bir mizacın diğer mizaçlarla etkileşimi, yani kanatları ve bunların meslek yönelimleri değerlendirilmiştir.

Bu mizaçlar özetle şöyledir:

Birler: Doğruya odaklı, ciddi, kontrollü ve kuralcı olup doğru ve hatasız olma arayışında olanlar.

İkiler: Duygusal, yardımsever, sıcakkanlı ve arkadaş canlısı olup sevgi ve ilgi görme arayışında olanlar.

Üçler: Rekabetçi, hırslı, başarı odaklı ve kendini öne çıkaran olup başarıda üstünlük ve popüler imaj arayışında olanlar.

Dörtler: Hassas, kolay incinen, özgün ve bireyselliğe düşkün olup özgün bireysel kimlik ve anlaşılma arayışında olanlar.

Beşler: Bilmeye meraklı, gözlemci, ketum ve akılcı olup bilgi ve kendine yeterlilik arayışında olanlar.

Altılar: Güven arayan, temkinli, tereddüt eden, zarardan kaçınan olup güven ve hayata karşı destek arayışında olanlar.

Yediler: Yeniliği seven, keyfine düşkün, meraklı ve hareketli olup merakını tatmin, keyif ve haz arayışında olanlar.

Sekizler: Cesur, güçlü, kendine güvenen ve hâkimiyet kuran olup güç, etkin olma ve hâkimiyet arayışında olanlar.

Dokuzlar: Uyumlu, kendi hâlinde, yumuşak huylu ve sakin olup huzur, iç denge ve uyum arayışında olanlar.

Kitap insan karakterini psikolojik, sosyolojik, demografik olarak incelemiş, ancak insanı yaratan ve onlara bu çeşitliliği bahşeden Allah'a (cc) temas etmemiştir. İnsanı anlatan bir kitabın Yaratıcısına temas etmemesi elbetteki kusurdur. Bu nedenle konuyu İslam perspektifinden okumak isteyenler, Dergimizin 55. sayısında yer alan "İnsan Karakterleri Üzerine Bir Değerlendirme" başyazısına başvurabilirler.[6]

5. İnsan Karakterleri Üzerine Bir Değerlendirme, Halis Bayancuk, Tevhid Dergisi, S 55, s. 16-17

6. Tevhid Dergisi, S 55, s. 15-22

Pek çok hayra vesile olan bilgi yarışmaları serimizde ilmihâl soruları üzerine kıyasıya bir mücadele geride kaldı.

Tüm kardeşlerimize teşekkür ediyoruz.

